166. Keskiviikkona 10 päivänä joulukuuta 1997

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys oikeusapulaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi 5672

Hallituksen esitys 132/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 17/1997 vp

2) Hallituksen esitys laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta 5674

Hallituksen esitys 152/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 31/1997 vp
Toivomusaloite 239/1997 vp

3) Hallituksen esitys laiksi toimeentulotuesta sekä laiksi sosiaalihuoltolain ja -asetuksen eräiden säännösten kumoamisesta 5675

Hallituksen esitys 217/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 33/1997 vp
Lakialoite 116, 126/1997 vp

4) Hallituksen esitys työvoimapoliittisen järjestelmän uudistamiseen liittyväksi lainsäädännöksi 5677

Hallituksen esitys 178/1997 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 14/1997 vp
Lakialoite 33/1995 vp

5) Hallituksen esitys laeiksi työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta ja opintotukilain 6 §:n muuttamisesta 5679

Hallituksen esitys 215/1997 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 15/1997 vp

Kolmas käsittely

6) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta 5679

Hallituksen esitys 111/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 35/1997 vp
Lakialoite 5, 6, 10, 32, 43, 85, 100, 118/1997 vp
Toivomusaloite 13, 20, 21, 35, 40/1996 vp, 33, 37, 51, 52, 60/1997 vp

7) Hallituksen esitys energiaverotusta koskevan lainsäädännön muuttamisesta 5680

Hallituksen esitys 194/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 36/1997 vp
Lakialoite 114/1997 vp

8) Hallituksen esitys laiksi kalastuslain muuttamisesta 5681

Hallituksen esitys 143/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 13/1997 vp

9) Hallituksen esitys laiksi oikeudesta hankkia maa- ja metsätalousmaata annetun lain kumoamisesta 5682

Hallituksen esitys 197/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 16/1997 vp

10) Hallituksen esitys laeiksi kuntoutusrahalain 31 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta sekä työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa 5683

Hallituksen esitys 153/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 28/1997 vp

11) Hallituksen esitys vuonna 1998 perittäviä sosiaaliturvamaksuja ja kansaneläkelaitoksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi 5684

Hallituksen esitys 165/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 29/1997 vp
Lakialoite 1, 44/1997 vp
Toivomusaloite 259, 265, 285/1997 vp

12) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja veronkantolain 12 c §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 102/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 38/1997 vp
Lakialoite 77/1996 vp, 3, 19, 45, 90, 102, 111, 125/1997 vp
Toivomusaloite 41, 42, 45/1997 vp

Ensimmäinen käsittely

13) Hallituksen esitys laeiksi tullilain ja eräiden verolakien muutoksenhakua koskevien säännösten muuttamisesta 5709

Hallituksen esitys 192/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 18/1997 vp

14) Hallituksen esitys ampuma-aselaiksi ja laiksi poliisilain 23 §:n sekä laiksi poliisin henkilörekistereistä annetun lain 19 ja 20 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 183/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 29/1997 vp

15) Hallituksen esitys laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta 5716

Hallituksen esitys 184/1997 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö 2/1997 vp
Lakialoite 73/1996 vp

Mietintöjen pöydällepano

16) Hallituksen esitys Euroopan poliisivirastosta tehdyn yleissopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi tullilain 26 §:n muuttamisesta 5724

Hallituksen esitys 136/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 28/1997 vp

17) Hallituksen esitys laiksi poliisin henkilörekistereistä annetun lain muuttamisesta 5724

Hallituksen esitys 133/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 30/1997 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Andersson J., Aura, Halonen, Hellberg, Huttu-Juntunen, Isohookana-Asunmaa, Kalliomäki, Korhonen R., Kuisma, Löv, Nikula, Norrback, Penttilä, Pykäläinen, Rantanen, Suhola, Tarkka, Tiusanen, Viljamaa ja Wideroos.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Suhola, Nikula, Tarkka, Kuisma ja Penttilä.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä yksityisasioiden takia edustajat Kuisma ja Nikula.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys oikeusapulaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 132/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 17/1997 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 17. Viime istunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi. Hyväksytyn menettelytavan mukaisesti päätetään yksityiskohtaisessa käsittelyssä ensin lakivaliokunnan mietinnössä ehdotetuista 15. ja 16. lakiehdotuksesta ja sen jälkeen hallituksen esitykseen sisältyvistä lakiehdotuksista.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta lakivaliokunnan mietinnössä ehdotettujen

15. lakiehdotuksen 1—8 § ja 1 §:n edellä oleva väliotsikko, 9—15 § ja 9 §:n edellä oleva väliotsikko, 16—24 § ja 16 §:n edellä oleva väliotsikko, 25—30 § ja 25 §:n edellä oleva väliotsikko sekä 31 § ja sen edellä oleva väliotsikko, johtolause ja nimike sekä

16. lakiehdotuksen 1, 1 a, 5, 5 a, 10 ja 15 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän 2. lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §

Keskustelu:

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä saa sen muodon, joka ilmenee vastalauseesta.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kannatan ed. Myllyniemen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Myllyniemi ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Myllyniemen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 120 jaa- ja 52 ei-ääntä; poissa 27. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

2—16 §, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän 3. lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

2 luvun 1 ja 1 a § hyväksytään keskustelutta.

2 luvun 2 §

Keskustelu:

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Ehdotan, pykälä saa sen muodon, mikä ilmenee vastalauseesta.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kannatan ed. Myllyniemen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Myllyniemi ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Myllyniemen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 123 jaa- ja 52 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 23. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

2 luvun 3—8, 10 ja 11 § ja luvun otsikko sekä 9 luvun 1 a § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvien

4. lakiehdotuksen 29 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

5. lakiehdotuksen 8 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

10. lakiehdotuksen 62 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

12. lakiehdotuksen 12 luvun 14 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

14. lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,

Eduskunta yhtyy lakivaliokunnan ehdotukseen hallituksen esitykseen sisältyvien 1., 6.—9., 11. ja 13. lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 152/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 31/1997 vp
Toivomusaloite 239/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 31. Viime istunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yleiskeskustelussa on ed. Kuoppa ed. Puhjon kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin I vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Ed. Manninen on ed. Hyssälän kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin II vastalauseen mukainen lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjaa koskevissa äänestyksissä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Kuopan ehdotuksesta ed. Mannisen ehdotusta vastaan ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Mannisen ja ed. Kuopan ehdotusten välillä.

Ed. Mannisen ehdotus "jaa", ed. Kuopan ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 118 jaa- ja 25 ei-ääntä, 35 tyhjää; poissa 21. (Ään. 3)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Mannisen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Mannisen ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Mannisen ehdotus hyväksytty.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 123 jaa- ja 54 ei-ääntä; poissa 22. (Ään. 4)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

5, 7—9, 11 ja 19 § hyväksytään keskustelutta.

22 §

Keskustelu:

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä saa sen muodon kuin on II vastalauseessa, mikä tarkoittaa sitä, että peruspäivärahan täysi määrä on 122 markkaa päivältä.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Hyssälän tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Hyssälä ed. Lämsän kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Hyssälän ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 125 jaa- ja 53 ei-ääntä; poissa 21. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

25 §

Keskustelu:

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä saa sen muodon kuin on II vastalauseessa, mikä tarkoittaa sitä, että 22 ja 24 §:ssä säädettyjä markkamääriä tarkistetaan vuosittain indeksillä, jossa sekä palkkatason muutoksen että hintatason muutoksen painokerroin on 0,5.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Hyssälän tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Hyssälä ed. Lämsän kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Hyssälän ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 123 jaa- ja 54 ei-ääntä; poissa 22. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

29 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi toimeentulotuesta sekä laiksi sosiaalihuoltolain ja -asetuksen eräiden säännösten kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 217/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 33/1997 vp
Lakialoite 116, 126/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 33. Viime istunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yleiskeskustelussa on ed. Manninen ed. Hyssälän kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi ensimmäisen lakiehdotuksen osalta hyväksyttäisiin I vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s : Ensin äänestetään käsittelyn pohjaa koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Mannisen ehdotus hyväksytty.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 121 jaa- ja 52 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 22. (Ään. 7)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—5 § ja 1 luvun otsikko ja 6 § hyväksytään keskustelutta.

7 §

Keskustelu:

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 7 § saisi sen muodon, joka on II vastalauseessa, mikä merkitsee sitä, että asumiskustannusten omavastuuosuutta eli 7:ää prosenttia ei leikata toimeentulotukiasiakkailta.

Ed. M. K o s k i n e n : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kuopan muutosehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Kuoppa ed. M. Koskisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Kuopan ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 108 jaa- ja 67 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 22. (Ään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

8 § hyväksytään keskustelutta.

9 §

Keskustelu:

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 9 § saisi sen muodon, joka on II vastalauseessa, mikä merkitsee sitä, että monilapsisten per-

heiden lapsivähennyksiä toimeentulotuesta ei tehtäisi eli ne säilyisivät nykyisellään.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 9 § saisi sen muodon, joka on I vastalauseessa, mikä tarkoittaa, että kaikkein monilapsisimpia perheitä leikkaus ei koskisi.

Ed. M. K o s k i n e n : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kuopan ehdotusta.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Mannisen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Kuoppa ed. M. Koskisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.
Ed. Manninen ed. Lämsän kannattamana on ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s : Ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ensin on äänestettävä niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Mannisen ja ed. Kuopan ehdotusten välillä.

Ed. Mannisen ehdotus "jaa", ed. Kuopan ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 93 jaa- ja 45 ei-ääntä, 38 tyhjää; poissa 23. (Ään. 9)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Mannisen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Mannisen ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Mannisen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 114 jaa- ja 58 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 24. (Ään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

10 §

Keskustelu:

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 10 § saisi sen muodon, joka on II vastalauseessa, mikä merkitsee sitä, että 40 prosentin leikkausta toimeentulotukeen ei suoritettaisi, ja myös sitä, että perusosaa voisi alentaa enintään kaksi kertaa vuodessa.

Ed. M. K o s k i n e n : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kuopan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Kuoppa ed. M. Koskisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Kuopan ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 58 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 21. (Ään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

11—13 § ja 2 luvun otsikko sekä 14—18 § ja 3 luvun otsikko hyväksytään keskustelutta.

3 a luvun 18 a §, jota ei ole mietinnössä

Keskustelu:

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että lakiin lisättäisiin uusi 3 a luku ja sen mukaisesti ensin luvun otsikko ja 18 a § siinä muodossa kuin ne ovat I vastalauseessa, mikä tarkoittaa, että toimeentulotukikokeilua voitaisiin jatkaa kunnan ja Kansaneläkelaitoksen välillä ed. Aulan lakialoitteessaan esittämällä tavalla.

P u h e m i e s : Ed. Manninen, ehdotus 3 a luvusta on jo ratkaistu käsittelyn pohjasta äänestettäessä, mistä syystä lukua koskevaa ehdotusta ei enää tässä kohdassa ole tarpeen tehdä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

19—23 § ja 4 luvun otsikko sekä 24—28 § ja 5 luvun otsikko, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän toisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys työvoimapoliittisen järjestelmän uudistamiseen liittyväksi lainsäädännöksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 178/1997 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 14/1997 vp
Lakialoite 33/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 14. Viime istunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvien
ensimmäisen lakiehdotuksen 4 §, 10 a ja 10 b § ja 2 luvun otsikko sekä 10 c—10 e § ja 2 a luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
toisen lakiehdotuksen 2, 8, 11 a ja 12 §, 12 a—12 c § ja 2 a luvun otsikko, 13, 17—20, 28—30, 34 ja 35 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
kolmannen lakiehdotuksen 21 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän neljännen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

13 §

Keskustelu:

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 13 §:n 2 momentti hyväksyttäisiin näin kuuluvana:
"Työssäoloehto täyttyy, kun henkilö on 24 lähinnä edellisen kuukauden aikana (tarkastelujakso) ollut 43 kalenteriviikkoa sellaisessa työssä, jossa työaika kunakin kalenteriviikkona on ollut vähintään 18 tuntia ja jonka työsopimuksen mukainen säännöllinen työaika on tasoittumisjakson aikana ollut keskimäärin vähintään 18 tuntia kalenteriviikossa ja palkka työehtosopimuksen mukainen tai, jollei alalla ole työehtosopimusta, kokoaikatyön palkka vastaa vähintään peruspäivärahan 40-kertaista määrää kuukaudessa. Työssäoloehdon täyttymisessä voidaan henkilön pyynnöstä ottaa huomioon myös sellainen neljän peräkkäisen kalenteriviikon ajanjakso, jossa työaika on yhteensä vähintään 80 tuntia jakaantuneena kullekin viikolle. Työ voidaan lukea työssäoloehtoon vain kerran. Työssäoloehdon täyttymisessä otetaan huomioon työ, jota henkilö on tehnyt täytettyään 16 vuotta. Lisäksi työssäoloehtoon sovelletaan, mitä 16 §:n 3—5 momentissa säädetään."
Tämä merkitsee sitä, että yhdistelmätuessa työssäoloehto kertyisi koko ajalta.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kuopan ehdotusta.

Ed. K o m i : Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan, että 13 § saa sen muodon, joka on vastalauseessa.

Ed. K a l l i : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Komin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Kuoppa ed. Puhjon kannattamana on ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin hänen edellä esittämänsä ehdotuksen mukaisena.
Ed. Komi on ed. Kallin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s : Ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ensin on äänestettävä niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Komin ja ed. Kuopan ehdotusten välillä.

Ed. Komin ehdotus "jaa", ed. Kuopan ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 31 ei-ääntä, 42 tyhjää; poissa 21. (Ään. 12)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Komin ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Komin ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Komin ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 122 jaa- ja 52 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 23. (Ään. 13)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

16 §

Keskustelu:

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 16 §:n 2 momentti hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

"Työssäoloehto täyttyy, kun henkilö on 24 lähinnä edellisen kuukauden aikana (tarkastelujakso) ollut 43 kalenteriviikkoa sellaisessa työssä, jossa työaika kunakin kalenteriviikkona on ollut vähintään 18 tuntia ja jonka työsopimuksen mukainen säännöllinen työaika on tasoittumisjakson aikana ollut keskimäärin vähintään 18 tuntia kalenteriviikossa ja palkka työehtosopimuksen mukainen tai, jollei alalla ole työehtosopimusta, kokoaikatyön palkka vastaa vähintään peruspäivärahan 40-kertaista määrää kuukaudessa. Työssäoloehdon täyttymisessä voidaan henkilön pyynnöstä ottaa huomioon myös sellainen neljän peräkkäisen kalenteriviikon ajanjakso, jossa työaika on yhteensä vähintään 80 tuntia jakaantuneena kullekin viikolle. Työ voidaan lukea työssäoloehtoon vain kerran."

Tämä merkitsee sitä, että yhdistelmätuessa työssäoloehto kertyisi koko työskentelyn ajan.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kuopan ehdotusta.

Ed. K o m i : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 16 § saa vastalauseen mukaisen muodon.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Kannatan ed. Komin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Kuoppa ed. Puhjon kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin hänen edellä esittämänsä ehdotuksen mukaisena.
Ed. Komi on ed. Kemppaisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s : Ed. Kuopan ja ed. Komin ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Komin ja ed. Kuopan ehdotusten välillä.

Ed. Komin ehdotus "jaa", ed. Kuopan ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 111 jaa- ja 28 ei-ääntä, 39 tyhjää; poissa 21. (Ään. 14)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Komin ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Komin ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Komin ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 122 jaa- ja 51 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 23. (Ään. 15)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän viidennen lakiehdotuksen 13 ja 16 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy työasiainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laeiksi työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta ja opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 215/1997 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 15/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 15. Viime istunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—3 § hyväksytään keskustelutta.

4 §

Keskustelu:

Ed. K o m i : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Ed. K e m p p a i n e n : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Komin tekemää hyvää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Komi ed. Kemppaisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Komin ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 128 jaa- ja 49 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 21. (Ään. 16)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

5—15 §, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta toisen lakiehdotuksen 6 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys 111/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 35/1997 vp
Lakialoite 5, 6, 10, 32, 43, 85, 100, 118/1997 vp
Toivomusaloite 13, 20, 21, 35, 40/1996 vp, 33, 37, 51, 52, 60/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista. Viime istunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Pekkarinen ed. Aulan kannattamana ehdottanut,

1) että perusteluihin hyväksyttäisiin vastalauseen mukainen lausuma.

Lisäksi on ed. Pekkarinen ed. Ala-Nissilän kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi:

2) "Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää tarkoin, miten meilläkin voitaisiin elintarvikkeiden arvonlisäverokanta laskea Suomen EU-liittymisratkaisun yhteydessä sovitusti lähemmäs yleistä eurooppalaista tasoa. Mikäli hallitus tulee siihen johtopäätökseen — mikä on jo ollut opposition kanta — että alempi arvonlisäverokanta on varsinkin pienituloisten ja useimpien lapsiperheiden kannalta suorastaan välttämätön, hallituksen tulee ryhtyä toimenpiteisiin elintarvikkeiden arvonlisäverokannan alentamiseksi."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Nyt on päätettävä perustelulausumaehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Pekkarisen 1) ehdotuksesta

Mietintö "jaa", ed. Pekkarisen 1) ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 122 jaa- ja 53 ei-ääntä; poissa 24. (Ään. 17)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Pekkarisen 2) ehdotuksesta

Mietintö "jaa", ed. Pekkarisen 2) ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 116 jaa- ja 53 ei-ääntä; poissa 30. (Ään. 18)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys energiaverotusta koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 194/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 36/1997 vp
Lakialoite 114/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Viime istunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Pekkarinen ed. Ala-Nissilän kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hylättäisiin.

Ed. Aula on ed. Pekkarisen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää pikaisesti verotukselliset ja muut keinot huojentaa liikennepolttoaineiden korkeiden hintojen aiheuttamia haittoja maan syrjäisemmillä alueilla ja siellä, missä joukkoliikennepalveluita on niukasti. Tavoitteena tulee olla se, etteivät autolla liikkumisen ja työssäkäynnin kustannukset missään osassa maata saa muodostua kohtuuttomiksi."

Ed. Pekkarinen on ed. Ala-Nissilän kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Suomen energiaverojärjestelmän muuttamiseksi takaisin ympäristöystävällisempään suuntaan. Samalla Suomen tulee lisätä omien kotimaisten ja ympäristöystävällisempien energiavaihtoehtojen tukea edes vähän lähemmäksi monien muiden EU-maiden omille kotimaisille energiavaihtoehdoilleen myöntämää tukea."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

P u h e m i e s : Ensin on päätettävä lakiehdotusten hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

P u h e m i e s : Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Ala-Harja, Alho, Andersson C., Anttila U., Antvuori, Apukka, Backman, Biaudet, Brax, Bryggare, Dromberg, Elo, Filatov, Gustafsson, Haatainen, Hassi, Heinonen, Helle, Holopainen, Huotari, Hurskainen, Häkämies, Hämäläinen, Ihamäki, Immonen, Itälä, Jaakonsaari, Jansson, Juurola, Kaarilahti, Kallio, Kalliomäki, Kanerva I., Kanerva S., Kantalainen, Karhunen, Karjalainen, Karpio, Kautto, Kekkonen, Kiljunen, Knaapi, Kokkonen, Korhonen M., Koski V., Koskinen H., Koskinen Jari, Koskinen Johannes, Koskinen M., Krohn, Kukkonen J., Kuoppa, Kuosmanen, Kurola, Laakso, Laaksonen, Lahtela, Laine, Laitinen, Lamminen, Lapintie, Lapiolahti, Lax, Leppänen P., Lindén, Lindroos, Lipponen, Malm, Markkula M., Markkula-Ki-

visilta, Metsämäki, Mikkola, Mähönen, Mönkäre, Niinistö, Nurmi, Nyby, Ojala A., Ojala R., Olin, Partanen, Peltomo, Perho, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pohjola M., Pohjola T., Polvi, Prusti, Puhjo, Puisto, Pulliainen, Rajamäki, Rauramo, Rimmi, Rinne, Roos, Rosendahl, Saarinen, Saarnio, Sasi, Savela, Siimes, Sjöblom, Skinnari, Soininvaara, Tahvanainen, Taina, Tennilä, Tiilikainen, Tiuri, Tulonen, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Uotila, Vartiainen, Vehkaoja, Viitamies, Viitanen, Vokkolainen, Vähänäkki, Wahlström ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aho, Aittoniemi, Ala-Nissilä, Alaranta, Aula, Bremer, Huuhtanen, Juhantalo, Järvilahti, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kalli, Kallis, Kankaanniemi, Karhula, Kemppainen, Kiviniemi, Koistinen, Komi, Korkeaoja, Korteniemi, Koski M., Kääriäinen, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Lämsä, Manninen, Myllyniemi, Mölsä, Pehkonen, Pekkarinen, Pesälä, Ranta-Muotio, Rehn, Rehula, Ryhänen, Räsänen, Saapunki, Saari, Takkula, Vanhanen, Vehviläinen, Veteläinen, Vihriälä, Vistbacka, Vuorensola ja Väistö.

"Tyhjää" äänestää edustaja Smeds.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Andersson J., Aura, Enestam, Halonen, Hellberg, Huttu-Juntunen, Hyssälä, Isohookana-Asunmaa, Korhonen R., Kuisma, Luhtanen, Löv, Nikula, Norrback, Penttilä, Pykäläinen, Rantanen, Rask, Suhola, Tarkka, Tiusanen, Viljamaa, Virtanen ja Wideroos.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 124 jaa- ja 49 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 25. (Ään. 19)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Lopuksi päätetään perustelulausumaehdotuksista.

Äänestys ed. Aulan ehdotuksesta

Mietintö "jaa", ed. Aulan ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 120 jaa- ja 54 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 24. (Ään. 20)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Pekkarisen ehdotuksesta

Mietintö "jaa", ed. Pekkarisen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 122 jaa- ja 53 ei-ääntä; poissa 24. (Ään. 21)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys laiksi kalastuslain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 143/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 13/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Viime istunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.
Keskustelussa on ed. Kalli ed. Komin kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

P u h e m i e s : Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aittoniemi, Ala-Harja, Alho, Andersson C., Anttila U., Antvuori, Apukka, Backman, Biaudet, Brax, Bremer, Bryggare, Dromberg, Elo, Filatov, Gustafsson, Haatainen, Hassi, Heinonen, Helle, Holopainen, Huotari, Hurskainen, Häkämies, Hämäläinen, Ihamäki, Immonen,

Itälä, Jaakonsaari, Jansson, Juurola, Jääskeläinen, Kaarilahti, Kallio, Kalliomäki, Kanerva I., Kanerva S., Kankaanniemi, Kantalainen, Karhunen, Karjalainen, Karpio, Kautto, Kekkonen, Kiljunen, Knaapi, Kokkonen, Korhonen M., Koski V., Koskinen H., Koskinen Jari, Koskinen Johannes, Koskinen M., Krohn, Kukkonen J., Kuoppa, Kuosmanen, Laakso, Laaksonen, Lahtela, Laine, Laitinen, Lamminen, Lapintie, Lapiolahti, Lax, Leppänen P., Lindén, Lindroos, Lipponen, Malm, Markkula M., Markkula-Kivisilta, Metsämäki, Mikkola, Mähönen, Mönkäre, Niinistö, Nurmi, Nyby, Ojala A., Ojala R., Olin, Partanen, Peltomo, Perho, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pohjola M., Pohjola T., Polvi, Prusti, Puhjo, Puisto, Pulliainen, Rajamäki, Rask, Rauramo, Rimmi, Rinne, Roos, Rosendahl, Ryhänen, Räsänen, Saarinen, Saarnio, Sasi, Savela, Siimes, Sjöblom, Skinnari, Smeds, Soininvaara, Tahvanainen, Taina, Tiilikainen, Tiuri, Tulonen, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Uotila, Vartiainen, Vehkaoja, Viitamies, Viitanen, Vistbacka, Vokkolainen, Vähänäkki, Wahlström ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aho, Ala-Nissilä, Alaranta, Aula, Huuhtanen, Hyssälä, Juhantalo, Järvilahti, Jäätteenmäki, Kalli, Kallis, Karjula, Kemppainen, Kiviniemi, Koistinen, Komi, Korkeaoja, Korteniemi, Koski M., Kurola, Kääriäinen, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Lämsä, Manninen, Myllyniemi, Mölsä, Pehkonen, Pekkarinen, Pesälä, Ranta-Muotio, Rehula, Saapunki, Saari, Takkula, Tennilä, Vanhanen, Vehviläinen, Veteläinen, Vihriälä, Vuorensola ja Väistö.

"Tyhjää" äänestää edustaja Rehn.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Andersson J., Aura, Enestam, Halonen, Hellberg, Huttu-Juntunen, Isohookana-Asunmaa, Korhonen R., Kuisma, Luhtanen, Löv, Nikula, Norrback, Penttilä, Pykäläinen, Rantanen, Suhola, Tarkka, Tiusanen, Viljamaa, Virtanen ja Wideroos.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 131 jaa- ja 44 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 23. (Ään. 22)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Hallituksen esitys laiksi oikeudesta hankkia maa- ja metsätalousmaata annetun lain kumoamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 197/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 16/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Viime istunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Kankaanniemi ed. Pehkosen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

P u h e m i e s : Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Ala-Harja, Alho, Andersson C., Anttila U., Antvuori, Apukka, Backman, Biaudet, Brax, Bremer, Bryggare, Dromberg, Elo, Filatov, Gustafsson, Haatainen, Hassi, Heinonen, Helle, Holopainen, Huotari, Hurskainen, Häkämies, Hämäläinen, Ihamäki, Immonen, Itälä, Jaakonsaari, Jansson, Juurola, Kaarilahti, Kallio, Kalliomäki, Kanerva I., Kanerva S., Kantalainen, Karhunen, Karjalainen, Karpio, Kautto, Kekkonen, Kiljunen, Knaapi, Kokkonen, Korhonen M., Koski V., Koskinen H., Koskinen Jari, Koskinen Johannes, Koskinen M., Krohn, Kukkonen J., Kuoppa, Kuosmanen, Kurola, Laakso, Laaksonen, Lahtela, Laine, Laitinen, Lamminen, Lapintie, Lapiolahti, Lax, Leppänen P., Lindén, Lindroos, Lipponen, Malm, Markkula M., Markkula-Kivisilta, Metsämäki, Mikkola, Mähönen, Mönkäre, Niinistö, Nurmi, Nyby, Ojala A., Ojala R., Olin, Partanen, Peltomo, Perho, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pohjola M., Poh-

jola T., Polvi, Prusti, Puhjo, Puisto, Pulliainen, Rajamäki, Rask, Rauramo, Rimmi, Rinne, Roos, Rosendahl, Saarinen, Saarnio, Sasi, Savela, Siimes, Sjöblom, Skinnari, Soininvaara, Tahvanainen, Taina, Tennilä, Tiilikainen, Tiuri, Tulonen, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Uotila, Vartiainen, Vehkaoja, Viitamies, Viitanen, Vokkolainen, Vähänäkki, Wahlström ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aho, Aittoniemi, Ala-Nissilä, Alaranta, Aula, Huuhtanen, Hyssälä, Juhantalo, Järvilahti, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kalli, Kallis, Kankaanniemi, Karjula, Kemppainen, Kiviniemi, Koistinen, Komi, Korkeaoja, Korteniemi, Koski M., Kääriäinen, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Lämsä, Manninen, Myllyniemi, Mölsä, Pehkonen, Pekkarinen, Pesälä, Ranta-Muotio, Rehn, Rehula, Ryhänen, Räsänen, Saapunki, Saari, Smeds, Takkula, Vanhanen, Vehviläinen, Veteläinen, Vihriälä, Vistbacka, Vuorensola ja Väistö.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Andersson J., Aura, Enestam, Halonen, Hellberg, Huttu-Juntunen, Isohookana-Asunmaa, Korhonen R., Kuisma, Luhtanen, Löv, Nikula, Norrback, Penttilä, Pykäläinen, Rantanen, Suhola, Tarkka, Tiusanen, Viljamaa, Virtanen ja Wideroos.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 126 jaa- ja 50 ei-ääntä; poissa 23. (Ään. 23)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Hallituksen esitys laeiksi kuntoutusrahalain 31 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta sekä työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 153/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 28/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Viime istunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Kuoppa ed. Mannisen kannattamana ehdottanut, että ensimmäinen lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toinen lakiehdotus hyväksytään.

P u h e m i e s : Nyt päätetään ensimmäisen lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy ensimmäisen lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

P u h e m i e s : Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Ala-Harja, Alho, Andersson C., Anttila U., Antvuori, Apukka, Backman, Biaudet, Brax, Bremer, Bryggare, Dromberg, Elo, Filatov, Gustafsson, Haatainen, Hassi, Heinonen, Helle, Holopainen, Huotari, Hurskainen, Häkämies, Hämäläinen, Ihamäki, Immonen, Itälä, Jaakonsaari, Jansson, Juurola, Kaarilahti, Kallio, Kalliomäki, Kanerva I., Kanerva S., Kantalainen, Karhunen, Karjalainen, Karpio, Kautto, Kekkonen, Kiljunen, Knaapi, Kokkonen, Korhonen M., Koski V., Koskinen H., Koskinen Jari, Koskinen Johannes, Koskinen M., Krohn, Kukkonen J., Kuosmanen, Kurola, Laakso, Laaksonen, Lahtela, Laine, Laitinen, Lamminen, Lapintie, Lapiolahti, Lax, Leppänen P., Lindén, Lindroos, Lipponen, Malm, Markkula M., Markkula-Kivisilta, Metsämäki, Mikkola, Mähönen, Mönkäre, Niinistö, Nurmi, Nyby, Ojala A., Ojala R., Olin, Partanen, Peltomo, Perho, Pietikäinen S., Pohjola M., Pohjola T., Polvi, Prusti, Puisto, Pulliainen, Rajamäki, Rask, Rauramo, Rimmi, Rinne, Roos, Rosendahl, Saarinen, Saarnio, Sasi, Savela, Siimes, Sjöblom, Skinnari, Soininvaara, Tahvanainen, Taina, Tiilikainen, Tiuri, Tulonen, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Uotila, Vartiainen, Vehkaoja, Viitamies, Viita-

nen, Vokkolainen, Vähänäkki, Wahlström ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aho, Aittoniemi, Ala-Nissilä, Alaranta, Aula, Huuhtanen, Hyssälä, Juhantalo, Järvilahti, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kalli, Kallis, Kankaanniemi, Karjula, Kemppainen, Kiviniemi, Koistinen, Komi, Korkeaoja, Korteniemi, Koski M., Kuoppa, Kääriäinen, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Lämsä, Manninen, Myllyniemi, Mölsä, Pehkonen, Pekkarinen, Pesälä, Puhjo, Ranta-Muotio, Rehn, Rehula, Ryhänen, Räsänen, Saapunki, Saari, Smeds, Takkula, Tennilä, Vanhanen, Vehviläinen, Veteläinen, Vihriälä, Vistbacka, Vuorensola ja Väistö.

"Tyhjää" äänestää edustaja Virtanen.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Andersson J., Aura, Enestam, Halonen, Hellberg, Huttu-Juntunen, Isohookana-Asunmaa, Korhonen R., Kuisma, Luhtanen, Löv, Nikula, Norrback, Penttilä, Pietikäinen M., Pykäläinen, Rantanen, Suhola, Tarkka, Tiusanen, Viljamaa ja Wideroos.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 122 jaa- ja 53 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 23. (Ään. 24)

Eduskunta on hyväksynyt ensimmäisen lakiehdotuksen.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Hallituksen esitys vuonna 1998 perittäviä sosiaaliturvamaksuja ja kansaneläkelaitoksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys 165/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 29/1997 vp
Lakialoite 1, 44/1997 vp
Toivomusaloite 259, 265, 285/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Viime istunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Hyssälä ed. Mannisen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että vuonna 1999 voidaan alentaa eläkkeensaajien ylimääräistä sairausvakuutusmaksua vähintään yhdellä pennillä veroäyriltä, sekä siitä, että sosiaaliturvamaksujen kokonaisuus pyritään muodostamaan sellaiseksi, että se tukee työllistymistä ja helpottaa erityisesti pientyönantajien toimintaa. Maksujen ohella on otettava huomioon myös verotus ja rahoituskulujen kokonaisuus."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Tämän jälkeen on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Hyssälän ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 120 jaa- ja 55 ei-ääntä; poissa 24. (Ään. 25)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja veronkantolain 12 c §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys 102/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 38/1997 vp
Lakialoite 77/1996 vp, 3, 19, 45, 90, 102, 111, 125/1997 vp
Toivomusaloite 41, 42, 45/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu jatkuu:

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa rouva puhemies! Todella kolmen aikaan yöllä jätettiin pöydälle tuloverolaki, jotta voitaisiin keskustella tuloverotuksesta laajemmin ministerienkin ehkä läsnä ollessa, mitä tänä vuonna ei lainkaan ole voitu tehdä.

Ehdotankin seuraavaa perustelulausumaa: "Eduskunta toteaa, että vuoden 1998 tuloveroesitykset eivät kevennä pieni- ja keskituloisten tuloverotusta työllisyyttä edistävällä tavalla. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin tuloverotuksen työllisyysvaikutuksia ja valmistelee nopeasti tuloverotuksen uudistamista tavoitteena työllistämisen, työllistymisen ja yrittäjyyden edistäminen."

Ensi vuoden veroratkaisut ovat lähellä nollaa. Veronmaksajien toimitusjohtaja Teemu Lehtinen toteaa lausunnossaan, että vaatimaton veropaketti lykkää verotuksen rakenneuudistuksen ensi vuosituhannelle. Palkansaajien verotus Lehtisen mukaan ei ensi vuonna kevene lainkaan ja myös vuonna 1999 kevennykset jäävät vähäisiksi. Erityisesti ensi vuosi lupaa varsin vähän veronmaksajalle, toteaa Lehtinen. Pieni sairausvakuutusmaksun alennus kompensoi vajaaksi jäävän inflaatiotarkistuksen. Lopputuloksena tuloverot siis jäävät nykytasolle, mutta monessa kunnassa, 70 kunnassa, verotus on kiristymässä myös kunnallisveroprosentin kohoamisen takia.

Kokonaisveroasteen osalta on tähän lisättävä myös päätetyt bensiiniveron korotukset, ja kokonaisveroaste säilyy siis tämänvuotisella historiallisella ennätystasolla seuraavinakin kahtena vuonna. Verotusta ei siis lainkaan rakenteellisesti uudisteta, vaikka me elämme talouden nousuaikaa ja etsikkoaikaa siinä mielessä, että juuri nousuaikana verotusta tulisi uudistaa.

Vihreät ovat moittineet myös hallituksen veroratkaisua. Uutisen mukaan vihreä liitto on tyytymätön hallituksen tuporatkaisuun liittyviin veropäätöksiin. Puolue on pettynyt siihen, ettei pieni- ja keskituloisten verorasitusta kevennetä riittävästi. Liiton hallitus arvioi, että ensi vuodelle sovittu pieni veronalennus suosii päinvastoin suurituloisempia ryhmiä. Seuraavankin vuoden ratkaisu kohdistuu pieni- ja keskituloisiin varsin lievästi.

Vihreän liiton puheenjohtaja ed. Satu Hassi sanoi puolueensa pitävän ehdottomasti kynnyskysymyksenä asian ratkaisemista helmikuussa käytävissä vuoden 1999 budjetin kehysneuvotteluissa. Se on myös takaraja, koska muita talousarvioita ei nykyinen hallitus enää tee. Tämä on kyllä hurskas toivomus, koska verolait on lyöty kiinni nyt tuloratkaisussa. Totean, että totta kai on hyvä, jos nyt tuloratkaisu syntyy, ja sitä pitää tukea myös verotuksella, mutta se ei saa eikä voi estää verotuksen uudistamista. Verotuksessa tarvitaan myös poliittista tahtoa sen uudistamiseksi aikana, jolloin meillä on paha rakenteellinen työttömyys. Vihreät ovat katsoneet, että heidän näkemyksiään ei ole otettu riittävästi huomioon hallituksessa. Selkeä korotus kunnallisverotuksen ansiotulovähennykseen olisi pitänyt toteuttaa jo ensi vuonna.

Yrittäjäjärjestöt ovat myös kritisoineet ratkaisua. Suomen Yrittäjät ei ole löytänyt tulosopimuksesta yhtään yrittäjyyttä huomioon ottavaa tekijää. Helsingin Sanomien uutisen mukaan Suomen Yrittäjien mielestä ratkaisu nostaa palkkoja työllisyyden kustannuksella ja heikentää entisestään pienyritysten mahdollisuuksia työllistää. Järjestössä ihmetellään, millä eväillä pienyritysten ajatellaan luovan uusia työpaikkoja, kun työllistämisen kynnys jo nyt on liian korkea. Työmarkkinajärjestelmä ei ole kyennyt sopeutumaan uusiin vaatimuksiin yrittäjäjärjestön mielestä. Tuohon kritiikkiin voi yhtyä. Ed. Soininvaarahan toisessa käsittelyssä myös kiinnitti huomiota siihen, että veroratkaisuista ja tulopoliittisesta kokonaisuudesta ei muodostu työllisyyttä edistävää ratkaisua.

Kuntaliiton hallituksen puheenjohtaja Jorma Seppänen on vaatinut tuporatkaisun kunnille aiheuttamien veromenetysten korvaamista täysimääräisesti. Seppäsen mukaan hallituksen kaavailemat toimet eivät riitä täysin kattamaan kunnille aiheutuvaa veronmenetystä. Kuntaliiton arvion mukaan tuporatkaisuun liittyvät kunnallisverotuksen vähennykset pienentävät kuntien verotuloja runsaalla miljardilla markalla vuonna 99. Tämä aikaansaa sen, että kunnat joutuvat korottamaan tuloveroprosenttia ja tätä kautta verotus epäsosiaalisella tavalla kiristyy.

Myöskin MTK näyttää ottaneen kantaa ratkaisuun ja todenneen — mielestäni ihan oikein — että viljelijöiden osalta ei tapahdu vastaavaa tulonlisäystä. Yritysten osaltahan on tapahtumassa miljardin veronkiristys, kun poistopohjaa kevennetään vuonna 99. Totta kai me tarvitsemmekin verotuksen rakenteellisia muutoksia, mutta

näin kaavamainen esitys, mikä on nostettu esille, ei ole tasapainoinen.

Vielä lopuksi totean, että Enson toimitusjohtaja, Teollisuuden ja Työnantajain hallituksen puheenjohtaja Jukka Härmälä katsoo, että tuloneuvotteluissa syntynyttä ratkaisua ei voi kutsua työllisyystupoksi. Hän tuntuu kritisoivan sitä, että kustannuskehitys on liian nopeaa. Totta kai palkankorotuksillekin pitää löytää tilaa, mutta rakenne siinä mielessä, että se olisi työllistävä yhdessä veroratkaisujen kanssa, ei ole oikea.

SAK:laisen Liikealan ammattiliiton puheenjohtaja Maj-Len Remahl peräänkuuluttaa yrittäjiä ja työntekijöitä käynnistämään keskusteluja työpaikkojen kehittämisestä ja rohkaisee palveluja näyttämään esimerkkiä vuoropuhelusta, jota tarvitaan suomalaisessa työelämässä. Palvelualojen arvonlisäverokannan alentamiseen työministeri Liisa Jaakonsaaren esityksen mukaan Remahl suhtautuu myönteisesti. Hänen mielestään arvonlisäveron alennus on palvelualojen työllisyyden parantamiseksi yksinkertaisin keino. Näin asia onkin, mutta valitettavaa on, että keskustan esitys siitä, että olisi kokeiltu jo alempaa arvonlisäverokantaa kaikkein työllistävimmillä palvelualoilla, tuli eduskunnassa torjutuksi.

Arvoisa puhemies! Keskusta esitti tuloverolain toisessa käsittelyssä, että työmatkavähennyksen omavastuuta alennettaisiin. Hallitushan ajoi lävitse muutoksen, jolla omavastuuta nostettiin, ja työmatkavähennyksen heikentämisen kautta verotus kiristyi 110 miljoonaa. Tämä on väärää veropolitiikkaa ehdottomasti, kun samaan aikaan bensiinin ja dieselöljyn veronkiristys on 820 miljoonaa ja myöskin joukkoliikenteen arvonlisäverokanta nousee. Työmatkavähennys verotuksessahan on reaalisesti puolittunut, kun se on ollut 80-luvun puolestavälistä ennallaan. Näin ollen olisi ollut välttämätöntä päinvastoin parantaa työmatkavähennystä. Se olisi tänä aikana, jolloin työsuhteet ovat entistä lyhytkestoisempia, oikeata politiikkaa. Näin voitaisiin kannustaa ihmisiä hakeutumaan työhön. Pitkän työmatkan kustannus alkaa muodostaa näiden ratkaisujen jälkeen entistä enemmän yhden tuloloukkutekijän. Ed. Saarinen tästä kyllä taisteli omassa puolueessaan, ja luulen, että sosialidemokraattisessa puolueessa olikin asialle ymmärtämystä. SAK:han on tätä esittänyt, mutta kokoomus, entinen veropuolue, esti tämänkin asian käsittelyn. Pieni ponsi tuli mietintöön, joka sekin on jotakin, mutta ehdottomasti tuli väärä ratkaisu.

Keskusta esitti myöskin toisessa käsittelyssä, että kotityön verovähennysoikeus olisi ulotettu koko maahan 10 000 markan suuruisena. Näin olisimme voineet edistää kotitalouksien työllistämistä, helpottaa kotitalouksien arkea ja hillitä harmaata taloutta. Tämäkään esityksemme ei toteutunut. Nyt tuloverotus on erilainen eri puolilla Suomea. Tämä tilanne on ensimmäistä kertaa Suomen historiassa tietääkseni.

Edelleen keskusta esitti, että olisimme todella jo ensi vuonna painottaneet verokevennyksiä pieni- ja keskituloisille ja matalapalkka-aloille. Esitimme kannustinvähennyksen, ansiotulovähennyksen, nostamista nimenomaan pienituloisia ja osin keskituloisia suosivalla tavalla. Tämä olisi maksanut runsaat 400 miljoonaa markkaa, ja tälle helposti olisi löydetty rahoitus, jos niin olisi haluttu tehdä. Mutta tätäkään uudistusta ei olla tekemässä.

Arvoisa puhemies! Tästä muodostuu nyt se kokonaisuus, että talouden nousun etsikkoaika hukataan verotuksen uudistamismielessä. Viime vaalikaudella kyllä tehtiin neljäkin verouudistusta. (Ed. Elo: Ja kaikki ylöspäin!) Kaikki olivat hyviä. — Tällä tarkoitan pääoma- ja yhteisöverouudistusta, kiinteistöverouudistusta, energiaverouudistusta ja arvonlisäverouudistusta. Pitää paikkansa, että ansiotuloverotuksen osalta jouduttiin menemään eräisiin kiristyksiin laman kaikkein pahimmissa syövereissä. Sitä ratkaisua voidaan nyt kritisoida, mutta kuitenkin sitä valtavaa taakkaa, mikä Holkerin hallituksen jäljiltä yhteiskunnalle tuli, piti jakaa oikeudenmukaisella tavalla.

Joka tapauksessa meidän olisi tällä vaalikaudella ollut uudistettava nimenomaan ansiotuloverotusta, tehtävä ansiotuloverouudistus. Mutta niin kuin Veronmaksajain Keskusliiton puheenjohtaja Lehtinenkin toteaa, tämä menee nyt uudelle vuosituhannelle, kun hallitus ei tee mitään, vaan veropoliittinen tahto on alistettu liian suoraan nyt tupopöytään. Näin ollen hukataan taloudellinen etsikkoaika, jolloin pitäisi tehdä rakenteellisia uudistuksia. Asiahan on niin, että juuri parempi työllisyys olisi avain parempaan valtiontalouteen ja avain keveämpään tuloverotukseen. Siksi juuri pitäisi tehdä rakenteellisia uudistuksia verotuksessa, ansiosidonnaisessa sosiaaliturvassa ja työelämässä työllisyyden hyväksi.

Mutta hallitus ei ole kyennyt osoittamaan poliittista tahtoa. Kokoomus on ollut hyvin voimaton. Vihreiden verouudistuksesta aikanaan tuli waterloo energiaverouudistuksen yhteydessä, ja

nyt he esittävät oikeita asioita mutta jälkikäteen, ja näin ei päästä tuloksiin. Sosialidemokraattisessa puolueessa on joitakin hyviä näkemyksiä, mutta ne eivät johda tuloksiin, ja esimerkiksi SAK:nkaan hyvät näkemykset siitä, että työllistämisen ja osin yrittäjyydenkin esteitä raivattaisiin, eivät saa vastakaikua.

Keskusta ei voi hyväksyä tätä linjaa. Sen takia eduskunta nyt tekisi viisaasti, kun se hyväksyisi selkeän tahdonilmaisun siitä, että ryhdytään nopeasti valmistelemaan ansiotuloverouudistusta, jonka tavoitteena on selkeästi työllistymisen ja yrittäjyyden edistäminen.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Jos vaivautuu selaamaan kuluneen syksyn ajalta, miksei viime kesänkin ajalta, päivälehtiä, niitä graafisia tiedotusvälineitä, joiden palstat ovat helposti käsissä, voi helposti havaita, kuinka nykyisen hallituksen ministereiden toimesta on pidetty monia puheita tämän salin ulkopuolella verotuksesta, siitä, mitä verotuksessa hallituksen mielestä ja näiden ministereiden mielestä pitäisi tehdä eikä vain pitäisi tehdä, vaan monet ministereistämme, ovat kertoneet myös, mikä on sisältö niissä esityksissä, mitä he ovat tänne eduskuntaan saattaneet.

Mutta, arvoisa puhemies, eihän parlamentarismin idea ole se, että eduskunnalle vastuussa olevat ministerit juoksevat pitkin maakuntia ja kertovat siellä käsityksensä monesti omassa juhlapuheessaan. Ajatellaan, että pääministeri pitää juhlapuhetta ja kertoo, miten hienosti verotuksessa käy. Juhlakansa nyökkii. Ei synny keskustelua. Ei synny arviota siitä, miten todellisuudessa käy. Tai valtiovarainministeri puolestaan oman puolueensa jossakin päättävässä elimessä pitää juhlapuheen, kertoo, mitä verotuksessa tapahtuu. Ei synny kritiikkiä, ei synny keskustelua, ei synny aitoa arviota siitä, miten todellisuudessa käy. Ei tämä ole parlamentarismin idea.

Parlamentarismin ideaan kuuluu se, että hallitus tehdessään esitykset tulee eduskuntaan ja on siellä valmis debattiin, keskusteluun, ylipäänsä käymään keskustelua eduskunnan kanssa siitä, mitä hallituksen esitykset sisällään pitävät. Tuntuu ehkä pitkästyttävältä, mutta lupaan nyt jo, että pitäydyn kymmenessä minuutissa, en puhu minuuttiakaan enempää. Haluan kuitenkin kolmannenkin käsittelyn yhteydessä sanoa, että on aika eriskummallista, että niin paljon kuin tämän hallituksen ministerit ovat verotuksesta puhuneet ja vääriä mielikuvia rakentaneet siitä, mitä hallituksen omat esitykset merkitsevät, heistä yksikään ei minkään verolain käsittelyn yhteydessä, paitsi lähetekeskustelussa, ole tässä salissa ja tässä talossa ollut mukana.

Oli toki suuri kunnia, että pääministeri kävi silloin salissa, kun ed. Ala-Nissilä käytti puheenvuoroaan, mutta hirveän paljon sekään nyt ei lämmitä, vaikka toki onhan sillä oma merkityksensä. Halusin tämän sanoa ääneen vielä kertaalleen kolmannenkin käsittelyn yhteyteen ihan periaatteellisena asiana. Ei ole parlamentarismin idean kirkastamista se, että valtioneuvoston kyselytunnilla käyvät pääministeri ja muut ministerit käyttämässä sitä privilegiota hyväkseen, mikä heillä on, koska siinä ei ole parlamentarismista tietoakaan.

Arvoisa puhemies! Olisikin toivottavaa, että jatkossa ne ministerit, jotka tulevina vuosina ovat esimerkiksi Suomen veroasioista vastuullisia ministereitä, kävisivät eduskunnassa silloin, kun on verolakien käsittelyn aika.

Arvoisa puhemies! Hallituksen verolakiesityksethän merkitsevät sitä, toisin kuin ed. Elon ed. Ala-Nissilän puheenvuoron väliin heittämä kommentti kertoo, että kokonaisveroaste ensi vuonnakin on valtiovarainministeriön oman laskelman mukaan 47,7, joka on korkeampi kokonaisveroaste kuin oli edellisen hallituksen aikana yhtenäkään vuonna. Kokonaisverotus on kireämmällä kuin kertaakaan 90-luvun ensimmäisten vuosien aikaan.

Mitä kokonaisveroasteen sisällä sitten tapahtuu? Siellä toki on muutoksia tapahtunut tämän hallituksen aikana. Henkilöverotus on vähän keventynyt, pääsääntöisesti ja lähinnä kuitenkin suurituloisilta: mitä suuremmat tulot, sitä enemmät ja suuremmat kevennykset sekä prosentuaalisesti että luonnollisesti tietysti markkamääräisesti. Yksi kymmenesosa, se rikkain verovelvollisten ryhmä, tulee kuitanneeksi rutkasti yli 30 prosenttia markoissa siitä henkilöverotuksen kevennyksestä, mikä tämän hallituksen aikana on verovelvollisille annettu. Pienin kymmenes, merkittävä osa siitä, on kokenut jopa verotuksen kiristymisen, niin kuin tapahtui tämän vuoden alusta lukien, kun tiettyjen sosiaalietuuksien vähennysoikeudet poistuivat verotuksessa.

Kun tämän arvion rinnalle otetaan yleiskuva niistä leikkauksista, mitä julkisten tulonsiirtojen suhteen hallitus on tehnyt, koko kuva on aika rujo. Näiden julkisten tulonsiirtojen leikkaukset selvästi painottuvat sellaisiin väestöryhmiin kuin lapsiperheet, perusturva, sen eri osatekijät ja perusturvaa lähellä olevat sosiaaliturvamekanismit. Lähes poikkeuksetta jokaiseen niihin on ka-

jottu, lähes poikkeuksetta jokaisesta niistä on leikattu yhteensä monen miljardin markan verran, ja kaikki nämä leikkaukset, siis korostan, kaikki nämä leikkaukset kohdistuvat vain pieni- ja keskituloisiin edellyttäen, että verovelvollisella on lapsia. Jos on lapsia, siinä tapauksessa suurituloisinkin on joutunut jonkin määräisten leikkausten kohteeksi, mutta nimenomaan silloin, jos ei ole alaikäisiä lapsia, suurituloisia penninkään leikkaukset eivät ole koskeneet, mutta nimenomaan kevennysten ylivoimainen painopiste äsken kertomallani tavalla on kohdistunut ylimpään kymmenekseen.

En piirrä tätä kuvaa enempää. Tämä tavallaan vastauksena tai kommenttina ed. Elon välihuutoon. Ed. Elo oli siinä oikeassa, ed. Elohan muistaa hyvin asioita kyllä pääsääntöisesti, että edellisen vaalikauden aikana henkilöverotus kiristyi ja vielä kertaalleen sanoa, kun tämä kysymys nousi myös valtioneuvoston kyselytunnilla pääministerin viimeisessä puheenvuorossa esille: Se pitää paikkansa. Me keskustan eduskuntaryhmässä sanomme sen kaikissa tilanteissa suoraan, että näin kävi, ja pidämme aivan oikeana sitä ratkaisua, että viime vaalikauden aikaan henkilöverotusta kiristettiin kaikkein eniten kaikkein suurituloisimpien ihmisten kohdalla. Se oli moraalisesti ja taloudellisesti oikein ja välttämätöntä, koska eivät erilaisten tulonsiirtojen leikkaukset voineet kohdistua viime vaalikaudellakaan suurituloisimpiin. Oli ainut tapa panna tavallaan sen ikävän taloudellisen rasitteen vastuunkantoon vaurain väestönosa kiristämällä heidän verotustaan. Olemme ylpeitä siitä, että meillä riitti rohkeutta viime vaalikaudella tehdä tähän tapaan. Mutta olemme perin pahoillamme siitä, että nyt kun on verotuksen keventämiseen mahdollisuudet monivuotisen taloudellisen kasvun seurauksena, noita mahdollisuuksia on käytetty jo täällä aiemmin kertomallani tavalla.

Arvoisa puhemies! Mitä itse keskustan vastalauselinjaan kaikissa näissä veroasioissa, joiden viimeinen yksittäinen lakiesitys tässä on käsittelyssä, vielä tulee, minä korostan, etteivät keskustan veroesitykset laske olennaisesti hallituksen esitykseen verrattuna kokonaisveroastetta. Niin kauan kuin työttömyys on niin korkealla kuin se on ja talouspolitiikka on sellaista, että se ei edistä työvaltaisten pienyritysten työllistämismahdollisuuksia, niin kauan veroaste pysyy valitettavasti korkealla. Tästä syystä me emme kilvoittele sillä, että lupaisimme kokonaisveroasteen merkittäviä laskemisia. Niin ei käy niin kauan kuin työllisyyttä hoidetaan tähän tapaan kuin nyt on hoidettu ja näköjään ensi vuonnakin vielä hoidetaan.

Mutta verotuksen kokonaisuuden sisällä meidän vaihtoehtomme antaa pieni- ja keskituloisille, rohkaisee heitä kuluttamaan ja on monella tavalla kannustavampi hallituksen esitykseen verrattuna.

Tämän asian sisältö päätettiin jo toisessa käsittelyssä. En siitä syystä jatka henkilöverotusratkaisusta sen enempää.

Palaan vielä, kun verotuksen kokonaisuudesta on kysymys, energiaverotukseenkin sen verran, että me lähdemme siitä, että energiaverotuoton pitää olla niissä lukemissa, mitä hallitus esittää. Mutta me olisimme sen ottaneet toisella tavalla, tavalla, joka olisi merkinnyt ympäristöystävällisempää ja kestävän talouden kehityksen kannalta onnellisempaa tietä. Näin ei kuitenkaan käynyt. Hallitus sai tässäkin asiassa tahtonsa enemmistöllään läpi, ja valitettavasti ministeri Haavisto oli siinä joukossa mukana ja hänen mukanaan viime kädessä koko vihreä eduskuntaryhmä, joka hyväksyi tämän tapaisen linjan.

Arvoisa puhemies! Kun asetettu aika on loppumassa, tyydyn tässä yhteydessä kannattamaan ed. Ala-Nissilän tekemää lausumaehdotusta.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! En tässä yhteydessä käy koko verotilanteen problematiikkaa läpi. Ed. Pekkarinen aivan oikein totesi, että veroaste on korkea. Se on korkea. Siihen ei ole tämäkään hallitus valitettavasti pystynyt ratkaisuja tuomaan. Mutta haluan puuttua yhteen asiaan, joka tässä valiokunnan mietinnössä kuitenkin kaikitenkin on edellytyksenä ja pontena, kun valiokunta on todennut, että se edellyttää, että hallitus osana niin sanottuja tuloloukkuselvityksiä selvittää, missä määrin on tarpeen yhdenmukaistaa perhekäsitettä sosiaaliturvassa ja verotuksessa.

Ponnethan ovat tietysti hyvin vaikeita asioita, vaikeasti toteutuvia, niin kuin muistamme kuuluisasta presidentin ulkopoliittisten valtaoikeuksien ponsiasiasta ja varmasti monesta muustakin. Hyvin hitaastihan ne muuttuvat lainsäädännöksi. Hallitukset tietysti vaihtuvat, ja varmasti tulee sellainenkin hallitus, joka tämän ponnen laittaa vähintäänkin täysimääräisesti aikanaan toimeen.

Haluaisin kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että tässähän ei pitäisi puhua vain käsitteestä. Kysymyshän on rahasta ja oikeudenmukaisuudesta. Niin kuin omassa lakialoitteessamme, joka täällä on tullut toisessa käsittelyssä jo hylä-

tyksi, totesimme, nykyinen verotusjärjestelmä, joka lähtee hyvin tiiviisti erillisverotuksesta, johtaa käytännössä siihen, että melkein kaikissa tilanteissa molemmat huoltajat, molemmat puolisot, ovat pakotettuja pyrkimään työelämään. Meidän lakialoitteemme olisi tarjonnut sen vaihtoehdon, että osittaisella ja vapaaehtoisella siirtymisellä perheverotukseen olisi voitu auttaa nimenomaan niitä tilanteita, joissa lapset ovat alle kouluikäisiä tai ovat vasta ensimmäisellä luokalla kenties koulussa — ehkä raja kuuluisi tuohon tilanteeseen — tai perheessä on hoidettavana vanhus, vammainen tai pitkäaikaissairas.

Veronmaksajain Keskusliitto ystävällisesti laski, mitä tämä perheverotukseen siirtyminen käytännössä merkitsisi. Se merkitsisi sitä, että niissä talouksissa, joissa kaksi käy töissä, verorasitus ei lainkaan muuttuisi ylös- tai alaspäin. Mutta niissä tilanteissa ja perheissä, joissa tulo voitaisiin jakaa kahdelle ja sitten verottaa kumpikin tavallaan erikseen, veroaste laskisi kokonaista 10 prosenttiyksikköä. Se ei olisi tietenkään mikään huono asia niiden perheiden tilanteisiin, joissa lapset ovat pieniä ja joissa kulutaso on myös korkea.

Tähän yhteyteen olisin valmis liittämään ne kysymykset, joita sosiaalipuolella ja erilaisissa perhetukiasioissa on tämän syksyn aikana käsitelty: tukien yhteensovittaminen, miten lapsilisät ja kotihoidon tuki ja muut kysymykset tähän kuvioon yhteensovitettaisiin. Se voisi aiheuttaa varmasti joitakin yhteensovituksia, ehkä muutoksiakin. Mutta niin kauan kuin perheverotuksen vaihtoehtoa ei ole todella tutkittu, saatettu käyttöön, ei ole mitään syytä nykyisiä tukijärjestelmiä olennaisesti muuttaa, koska niillä nyt luodaan sitä oikeudenmukaisuutta, jota muuten ei syntyisi, nimenomaan siinä tilanteessa, jos on kysymys yhden tai kahden huoltajan, puolison, työssäkäynnistä tai kotiin jäämisestä.

Perheverotuskysymyksellä, jonka verojaoston puheenjohtaja ed. Sasi viime keväänä nosti julkisuuteen, asialla, joka meillä on ollut pitkään esillä aikaisemminkin, ei olisi aivan vähäinen merkitys myöskään työllisyyskysymysten kannalta, työnvuorottelun kannalta jne.

Arvoisa rouva puhemies! Emme tässä yhteydessä ole tehneet erillistä pontta emmekä äänestytä. Senkin aika varmaan tulee ensi syksynä, jos valiokunnan sinänsä oikean suuntaisessa, vaikkakin täysin riittämättömässä ponnessa aivan oikein edellytetty selvitys on tehty. Verotuksessa ja sosiaaliturvassa kotitalouden käsitteeseen suhtaudutaan eri tavoin. Sosiaaliturvassa kotitaloutta pidetään yleensä kulutusyksikkönä, mutta verotus tapahtuu yksilökohtaisesti. Tekstin sisältöhän on aivan oikea, ja verojaosto ja valtiovarainvaliokunta ansaitsevat kiitoksen tästä muotoilusta. Ponsiosa on sitten kovin löysästi kirjoitettu.

Seuraamme tietysti tilannetta, mitä hallitus tekee. Jos mitään ei tapahdu, ensi syksynä on tietysti aika jälleen käydä tämän asian kimppuun. Sanoisin, niin kuin alussa totesin, että hallitukset vaihtuvat, poliittiset suhdanteet vaihtuvat ja varmasti tulee aika, jolloin tämäkin parannus saadaan aikaiseksi.

Ed. Suhola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Tämä tuloverolakia koskeva keskustelu on laajentunut oikeastaan koskemaan kaikkea mahdollista verotusta. Näin ollen lyhyesti kertaan ne tavoitteet, joita vihreillä oli siinä vaiheessa, kun tulopoliittista ratkaisua tehtiin ja hallitus oli antanut jo tämän tuloverolakia koskevan esityksen.

Lopultahan päädyttiin siihen, että hallitus esitti tulopoliittisille neuvottelijoille savamaksun kevennystä, joka esitys on läpi mennyt jo eduskuntakäsittelyn, eikä ansiotulovähennyksen korotusta mallina verokevennyksiin ensi vuodelle. Vuoden 1999 ratkaisuthan ovat vielä osittain kyllä auki.

Vihreille tämä ratkaisu ei ollut paras mahdollinen. Olisimme toivoneet, että pikemmin olisi ansiotulovähennystä suurennettu ja suunnattu se pieni- ja keskituloisille. Vastaavasti tämä olisi kompensoitu kunnille ja koko ratkaisu olisi voitu valtiontaloudellisesti tasapainottaa niin, että energiaverotusta olisi nimenomaan teollisuuden osalta kiristetty.

Tässä vaiheessa syksyä ehdottamallamme ratkaisulla ei ollut toteutumismahdollisuuksia, mutta toivomme, että malli, jossa tuloverojen kevennys tasapainotetaan teollisuuden energiaverotuksen korotuksella, on mahdollista saada talouspoliittiseen keskusteluun jo helmikuussa pidettävissä kehysneuvotteluissa.

Tässä keskustelussa on sivuttu paljon palvelujen arvonlisäverotukseen liittyviä kysymyksiä. Valtiovarainvaliokuntahan arvonlisäverotusta koskevan hallituksen esityksen yhteydessä hyväksyi ponnen, jossa nimenomaan luodaan suuntaviivoja sille, että jos EU:n tasolla päästään yksimielisyyteen tällaisesta veronalennuksesta,

Suomen pitää olla yhtenä ensimmäisistä mukana sitä toteuttamassa.

Tätä taustaa vasten keskustan kannanotot ovat jossain määrin uskomattomia. Sinänsä on aivan selvää, että palvelujen arvonlisäverotuksen keventäminen on ollut muidenkin ryhmien tavoitteena. Mutta me tiedämme kaikki, että tässä tilanteessa, jossa EU ei ole hyväksynyt erillistä alennusta tälle sektorille, Suomikaan ei voi olla sitä toteuttamassa. Näin ollen mielestäni keskustan ... (Ed. Pekkarinen: Estääkö EU!) — EU estää tämän, mikä on ollut kyllä verojaoston keskusteluissa esillä. Ed. Pekkarinen tietää asian varsin hyvin. (Ed. Pekkarinen: Ei estä kokeilua!) — Kokeilun mahdollisuuden saaminen nimenomaan edellyttää sitä, että Ecofinissa päästään asiasta yksimielisyyteen ja Suomi sitten hakee mukaan tähän prosessiin. Tämä oli ainakin valtiovarainministeriön selvitys, ja nuo virkamiehet käsittääkseni virkavastuulla antoivat vastauksensa niihin selvityspyyntöihin, joita verojaosto tästä asiasta pyysi. (Ed. Pekkarinen: Se olisi iso uutinen, jos EU estäisi tämän jutun!) — Arvoisa puhemies! En kuitenkaan kinaa tästä asiasta sen enempää.

Nyt hallituksen esitykseen, jota juuri käsittelemme.

Työmatkakuluvähennys on herättänyt keskustelua, ja keskustakin on nostanut kysymyksen esille. Kiinnitän kuitenkin huomiota siihen, että asialla on myös ekologinen ulottuvuutensa. Olkoonkin että työmatkakuluvähennyksen alarajan nostaminen saattaa osaltaan vähentää hakeutumista työhön ja lyhytaikaisiin työsuhteisiin, asian toisena puolena on se, että mikäli työmatkakuluvähennyksen rajoja pidetään sellaisina, että suuret vähennykset ovat mahdollisia, niin ajan oloon ne vaikuttavat yhdyskuntarakenteeseen sillä tavoin, että se hajautuu. Tämä merkitsee sitä, että ihmiset pendelöivät enemmän, ja sitä, että energiaa kuluu enemmän työmatkoihin, kuin jos työmatkat olisivat lyhyitä. Näin ollen tämäkään kysymys ei ole aivan niin yksioikoinen kuin on yleensä keskusteluissa esitetty.

Tuloloukkuongelmaa ja työhön hakeutumiseen liittyviä kysymyksiä valtiovarainvaliokunta ehdottaa selvitettäväksi ponnella niin, että tulevissa veroratkaisuissa hallituksen pitää kannustaa nimenomaan työn vastaanottamiseen ja lyhytaikaisiin työsuhteisiin niin, että vaikka työsuhde olisi lyhytaikainen, se kannattaisi ottaa vastaan.

Näin ollen ed. Ala-Nissilän ponsi, jossa käsitellään tätä kysymystä ja vähän muitakin, on hieman saman kaltainen kuin valiokunnan jo esittämä ponsi, joka ilmeisesti tulee eduskunnan tahdonilmaisuksi tämän keskustelun jälkeen. Näin ollen en pidä tarpeellisena enkä välttämättömänä tukea ed. Ala-Nissilän pontta. Uskon, että valiokunnan hyväksymän ponnen nojallakin paljon saadaan aikaiseksi.

Sinänsä iso kysymys ovat tuloloukkuongelmat ja tasainen tulonjako. Ed. Pekkarinen puheenvuorossaan viittasi siihen, että lamavuosinakin keskustan ollessa hallituksessa suurituloisia verotettiin ja pienituloiset pääsivät helpommalla. (Ed. Elo: Pienituloisia verotetaan vielä suhteellisesti enemmän!) — Ed. Elo on ehkä toisaalta oikeassa.

Toisaalta myös keskusta ottaa esiin sen näkökulman, että tuloloukkuongelmia pitää ratkoa. Mielestäni on oltava rehellisiä sen suhteen, että tuloloukkuongelmat liittyvät nimenomaan tasaiseen tulonjakoon, ja täytyy miettiä hiukan eritellympiä kannanottoja. Mielestäni tässä maassa pitää tulonjaon olla sellainen, että jokainen saa sellaisen toimeentulon, että hän voi perustarpeitaan toteuttaa. Näin ollen sekä sosiaaliturvan että verotuksen on toimittava kokonaisuutena.

Mutta jos toimeentulojakautuma on liian tasainen, tulee tuloloukkuongelmia. Näin ollen tasaisen tulonjaon toisaalta voidaan katsoa lisäävän ihmisten tasa-arvoa, mutta toisaalta on sitten hyväksyttävä, että tuloloukkuongelmat kasvavat. En ole oikein päässyt selvyyteen siitä, mitä keskusta tässä asiassa oikein kannattaa. Itse olen sitä mieltä, että tulonjaon ei pidä olla niin tasainen, että tuloloukkuongelmia syntyy, mutta toki ihmisten perusturva on ratkottava. Eli sille linjalle, että perusoikeuksia loukataan, ei pidä mielestäni missään tapauksessa mennä. Sosiaaliturvan karsimisessa on myös omat selkeät rajansa.

Näillä saatteilla, arvoisa puhemies, olen tässä tilanteessa valmis hyväksymään valiokunnan mietinnön.

Ed. E l o : Puhemies! Ensinnäkin haluan yhtyä ed. Pekkarisen siihen käsitykseen, että verotuksesta keskusteleminen on niin tärkeä asia, että siihen soisi osallistuvan vähän useammankin kansanedustajan ja muidenkin ministereitä myöten. Kyllä verokeskustelu yleensä esimerkiksi budjetin lähetekeskustelussa jää sivuasiaksi. Kyselytunnilla se ei kuitenkaan saa sellaista huomiota kuin esimerkiksi eduskunnan täysistunnossa, jossa voimme todella paneutua verotuksen ongelmiin.

Toisaalta, puhemies, en ymmärtänyt ed. Ulla

Anttilan puheenvuoroa täysin koskien tulolouk-kuja ja tulonjakoa. En päässyt selville siitä, oliko ed. Anttila sitä mieltä, oikeistolaisesti ajattelevat ihmiset, että tuloeroja pitäisi lisätä vai tasoittaa.

Yleisesti ottaen, rouva puhemies, olen havainnut tässä eurooppalaisessa keskustelussa, kun seuraan sitä aika tarkkaan, sen, että oikeistovoimat ovat sitä mieltä, että pitää purkaa, niin kuin he sanovat, kannustinloukut, pitää aktivoida työvoimapolitiikkaa. Se on tällaista yleistä liberaalidemokraattista talouspolitiikkaa, jota ehkä vihreätkin sitten kannattavat. Yleinen kansantaloustieteen totuus on se, että kannustinloukkujen poistamisella ja aktivoivalla työvoimapolitiikalla tarkoitetaan sitä, että jo huonossa asemassa olevia ihmisiä pannaan entistä ahtaammalle. Sitä en ole voinut henkilökohtaisesti hyväksyä enkä hyväksy tätä ajattelua, sanon sen tässä suoraan. Se on toinen asia sitten, että kun tulee lakiesityksiä yksityiskohdista ja tiedämme käytännön täällä, miten niihin kansanedustajan on suhtauduttava, tietysti joudun asioita joka kerta erikseen harkitsemaan.

Uusliberalistinen talouspolitiikka lähtee siitä, että tuloeroja on kasvatettava, saadaan lisää tehokkuutta. Mutta, rouva puhemies, mitä me teemme sillä lisätehokkuudella? Kyllä kai tosiasia on se, että jos me koko ajan vaadimme lisää tuloeroja yhteiskuntaan, niin se on tietysti entistä suurempien luokkaerojen luomista tähän yhteiskuntaan. Ei suomalainen yhteiskunta voi hyvin tämän laatuisen ajattelun pohjalta tulevaisuudessa.

Puhemies! Mitä tulee verotuksen lähivuosien historiaan, haluan pari lausetta sanoa siitä edustajien Ala-Nissilä ja Pekkarinen puheenvuorojen johdosta.

Kun ed. Ala-Nissilä, niin kuin ed. Pekkarinenkin, hyvin suurella rintaäänellä puhuu siitä, kuinka nyt täytyy tuloverotusta alentaa, täytyy muistaa, kuten välihuudossa muistutin, miksi olemme tässä tilanteessa. Se on neljän viiden viime vuoden historian tulosta. Sanoisin, että kaikeksi onneksi tämä hallitus on lähtenyt aivan oikeasta ja, sanoisin, kaikkein tärkeimmästä lähtökohdasta työllisyyden kannalta: siitä että tuloverotusta pitää alentaa. Se on se kaikkein tärkeintä.

Kun ed. Pekkarinen aivan oikein sanoo, ja siitä voidaan keskustella, että veroaste on noussut tämän hallituksen aikana, kannattaa muistaa kaksi tosiasiaa. Ed. Saarinen jo välihuudossaan kiinnitti huomiota siihen, että palkkojen osuus kansantulosta on myöskin lisääntynyt selvästi (Ed. Kemppainen: Palkansaajien vähentynyt!) — Palkansaajien määrä on myös lisääntynyt, ja palkkatulojen osuus, ed. Kemppainen, on lisääntynyt. — Toiseksi, pääomatulojen ja yritysverojen osuus on merkittävästi, miljardimäärin, lisääntynyt. Palaan tähän asiaan vielä lopuksi, mutta kuitenkin sanoisin, että oikean suuntaista on tuloverotuksen alentaminen. Olen aivan samaa mieltä kuin jotkut, jotka ovat sanoneet, että liian varovasti etenemme siinä.

Mutta me toimimme — olen valitettavasti huomannut, että aika harvat kansanedustajat ovat kiinnostuneita talous- ja veroasioista — aika paljon valtiovarainministeriön virkamiesten ehdoilla, jotka eivät usko niin sanottuun dynamiikkaan. He ovat sitä mieltä, että jos tuloverotusta alennetaan, vain puolet palautuu paremman työllisyyden merkeissä takaisin tuloveroina ja vähentyneinä sosiaaliturvamenoina. Minä olen sitä mieltä, että näin korkealla työttömyydellä kuin Suomi on ajanut viimeiset viisi vuotta, paljon enemmän dynamiikkaa olisi ollut, kuin valtiovarainministeriön virkamiehet uskovat. Mutta kansanedustajat näyttävät uskovan vähän ehkä liikaakin valtiovarainministeriön virkamiehiin. Eli on otettu politiikka pois politiikasta. Mielestäni poliitikkojen pitää myös rohkeasti pystyä tekemään ratkaisuja, joiden he itse uskovat olevan oikeita.

Mitä tulee siihen, onko oikein, että tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä käsitellään veropolitiikkaa, siitä voidaan olla kahta mieltä. On niitä esimerkiksi ammattiyhdistysliikkeessä, jotka sanovat, että on erinomainen asia, että työmarkkinajärjestöt saavat olla päättämässä veroratkaisuista. Toisaalta — olen itse sen sanonut ja minusta se on aika merkillistä — voidaan myös väittää, että hallitus ei luota työmarkkinajärjestöihin, koska se koko ajan paimentaa omalta osaltaan, että veroratkaisut tehdään vasta sen jälkeen — 18 päivä joulukuuta lopullisesti — kun on nähty, millainen tulopoliittisesta ratkaisusta tulee, millainen kattavuus sillä saadaan. Mielestäni eduskunnan täytyy tulevaisuudessa pitää huoli siitä, että eduskunta on se paikka, jossa nämä ratkaisut tehdään. Hallitus antaa esitykset jo budjettiesityksen yhteydessä, ja työmarkkinaratkaisut tehdään siltä pohjalta. Se on oikea lähtökohta.

Mitä tulee vielä tähän dynaamiseen vaikutukseen ja siihen, minkä takia työttömyys niin inhottavan hitaasti alenee, yksi luku kannattaa ehkä tässä yhteydessä muistaa. Keskustavetoinen hallitus markkinoi vientivetoista kasvua. Sehän oli valtiovarainministeriön slogaani, iskulause, ja

edelleen valtiovarainministeriö itse uskoo siihen, että se on kaikkein parasta. On ihan selvää, että kun meillä oli suuri vaihtotaseen vaje, meidän oli pakko saada viennin osuutta lisätyksi, jotta me pystyimme saamaan talouden hallintaan. Mutta kannattaa muistaa, että meidän vientimme tänä vuonna tulee olemaan noin 30 prosenttia korkeammalla tasolla kuin vuonna 90, mutta, puhemies, kotimainen kokonaiskysyntä on vielä 10 prosenttia alhaisemmalla tasolla kuin vuonna 90, siis kotimainen kulutus ja kysyntä 10 prosenttia alhaisempi kuin vuonna 90, mutta vienti 30 prosenttia suurempi. Tämä minun mielestäni selvästi heijastuu meidän työllisyystilanteeseemme. Koska olen sitä mieltä, että jo tänä vuonna selvästi elpyvä kotimainen kulutus on seurausta siitä, että tuloverotusta on alennettu, minun mielestäni meidän pitäisi olla vain rohkeampia tässä ja pystyä tuloveron alentamiseen.

Puhemies! En kuitenkaan halua esiintyä tässäkään minään demagogina, vaan mielestäni meidän kaikkien kansanedustajien, poliitikkojen, pitää myös miettiä, että jos me pidämme tällaisen sosiaaliturvan tason kuin meillä on, koulutuksen tason jne., mistä me otamme veroja.

Minun mielestäni ensimmäinen väittämä on se, että tuloverotuksen ja pääomaverotuksen pitää lähestyä toisiaan. Olen sitä mieltä, että kun vaalitaistelua 99 käydään, niin keskeinen rooli täytyy olla tällä verokeskustelulla. Tuloverotuksen pitää alentua, ja pääomaverotusta pitää pystyä nostamaan sillä tavalla, että tuleva hallitus pystyy sopimaan esimerkiksi 31 prosentin tasosta, kun hallitusohjelmaa vuonna 99 tehdään. Toisaalta, puhemies, myös pitää erottaa yhtiövero muusta pääomaverosta. Kun me teimme koko pääomaverouudistuksen, yhtiövero tuli Suomessa Euroopan alhaisimmaksi, ja se on edelleen Euroopan alhaisin.

Tietysti yritykset ja monet oikeiston kansanedustajatkin sanovat, että tämä on tuonut kuitenkin valtion kassaan, niin kuin itsekin totesin, miljardeja markkoja lisää tuloja. Se pitää paikkansa. Mutta tässä tilanteessa, kun kaikki olemme samaa mieltä siitä, että valtion velka pitää saada kuriin, mitä mahdollisuuksia meillä on, jos me kerran olemme sitä mieltä, että alennamme tuloverotusta? Me voimme lisätä pääomaverotusta, mutta myös suurten yritysten verotusta.

Minun mielestäni Ranska on oiva malli. Kun Ranskan uusi sosialistihallitus nosti suurten yritysten verotusta, rajana oli yli 50 miljoonan frangin liikevaihto, niin kuitenkin siellä markkinat ottivat sen aivan myönteisesti vastaan. Päivän pari markkinoilla oli laskua. Sen jälkeen Ranskan pörssi on voinut erittäin hyvin. Eli kyllä yrityksissäkin ymmärretään, että silloin kun tämmöinen tilanne on, myös yritysten, jotka ovat Suomessa saaneet suuria helpotuksia koko 90-luvun ajan, pitää osallistua veronmaksutalkoisiin.

Toisena sanoisin vielä, enkä haluaisi pitää sitä minään demagogisena väitteenä, että suurten omaisuuksien verottamista harrastetaan esimerkiksi Ruotsissa, minun mielestäni hyvällä tuloksella koko ruotsalaisen yhteiskunnan kannalta. Minä uskon, että myös meillä Suomessa on siihen mahdollisuuksia, koska me varmasti näistä perusasioista olemme samaa mieltä: Valtion velka pitää saada kuriin, ja tuloverotus pitää saada alemmaksi.

Ihan lopuksi sanoisin vielä, että ehkä suurimpia pettymyksiä suomalaisessa yhteiskunnassa koki 1 200 000 eläkeläistä, kun he tulopoliittisen ratkaisun sairausvakuutusmaksun alentumisen saivat kuulla, koska aika pitkälle kai oli oletettu, että eläkeläiset saavat ensi vuoden verotuksessa 1 pennin alennuksen sairausvakuutusmaksuun ja mahdollisesti seuraavana vuonna vielä lisää. Kun minun mielestäni tämä ei ole mikään osa tulopoliittista ratkaisua eläkeläisten kohdalta, minä toivon, että esimerkiksi ensi vuoden aikana täällä eduskunnassa voidaan vielä palata sairausvakuutusmaksun tasoon eläkeläisten kohdalta.

Vastauspuheenvuoroja pyydetään.

P u h e m i e s : Pidän saman linjan kuin olen pitänyt päivän ensimmäisessä istunnossa: Puhumme listan mukaan, eritoten kun täällä nytkään ei ole debatoivaa ministeriä.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kymmenen sekuntia meni jo puheenvuorostani, mutta kai se kompensoidaan minulle.

Arvoisa puhemies! Tämä tuloverolaki pyydettiin pöydälle sen vuoksi, että ministereillä olisi mahdollisuus osallistua tähän keskusteluun. Kovin edustavaa ministerikaartia täällä ei näy. Tosin ministeriainesta kyllä täällä on, mutta ei varsinaisesti ministereitä, mutta ei kai siihen kukaan loppujen lopuksi uskonutkaan.

Minun piti puhua eräistä muista asioista, mutta käytän tämän lyhyen puheenvuoroni siihen, mitä totean ed. Elon suuntaan. Minä olen sitä mieltä, että tuloverotuksella ei ole kovinkaan paljon merkitystä työllisyyden suhteen. Se on äärimmäisen vähäinen asia ja ehkä tuommoinen

mielialakysymys, koska kyllä työllisyyden koheneminen on kiinni monista muista kuin itse verotukseen liittyvistä asioista.

Mitä tulee pääomaveroon ja tuloveroon, minä olen sitä mieltä, että pääomaveron edestakaisin liikutteleminen ei ole asiallista. Meidän täytyy vain yksinkertaisesti erottaa ne tulot, jotka ovat pääomatuloja, niistä, jotka ovat tuloveron alaisia tuloja. Se on mahdollista. Mitenkään nostamatta tai laskematta pääomaverotusta se on mahdollista tehdä. Kysymys on siitä, että palkkatulosta tulevat tulot eivät kierrä pääomaverotuksen kautta. Siitä asiasta pitäisi huolehtia. Minä vain ihmettelen, miksi se on näin äärettömän vaikeata. Jos minä kirjoitan johonkin lehteen kirjoituksen 1 000 markalla, aina kysytään, onko sinulla mitään yhtiötä, minkä kautta rahat pantaisiin menemään. Nämä asiat ovat hämärtyneet. Tämä on pieni esimerkki, mutta suurissa mitoissa aika merkittävä. (Ed. Elo: Onko Aittoniemellä yhtiö?) — Aittoniemellä ei ole minkäänlaista yhtiötä, ihan henkilöyhtiö vain.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Keskusta on pyrkinyt esiintymään täällä veronalennuspuolueena. Täytyy todeta, että kovin paljon evidenssiä keskustalla tähän suuntaan ei ole esittää. Kun täällä on pyritty todistamaan sitä, että edellisen hallituksen aikana korotettiin suurituloisten verotusta, niin Veronmaksajain Keskusliiton laskelmien mukaan Harri Holkerin hallituksen päättäessä toimintansa vuonna 91 oli teollisuustyöntekijäperheen veroprosentti 23,8 ja Ahon hallituksen päättäessä kautensa vuonna 95 oli tuon teollisuustyöntekijäperheen veroprosentti 33 prosenttia eli lähes 10 prosenttiyksikköä korkeampi eli miltei puolta korkeampi. Se on todella kova nousu.

Sanon, että kokoomus jo tuossa hallitusyhteistyössä varoitti siitä, mihinkä näinkin kova kaikkien kansalaisten tuloverorasituksen nousu voi johtaa. Se on johtanut sosiaaliturvasta riippuvuuteen, siihen, että ihmiset eivät enää välttämättä tule toimeen palkallaan vaan joutuvat turvautumaan sosiaaliturvaan. Se on myös johtanut siihen, että pimeä työ on yleistynyt ja on syntynyt voimakkaasti niin sanottuja toimeentuloloukkuja, eli työnteko yksinkertaisesti ei kannata, vaan on helpompi elää sosiaaliturvan varassa.

Ahon hallituksen aikana tehtiin valitettavasti vakavia veropoliittisia virheitä, jotka olisi nyt syytä tunnustaa. Lipposen hallituksen ohjelmassa ne on pääosin tunnustettu, joskin täytyy todeta, että niitten virheitten korjaaminen käy tuskastuttavan hitaasti. Haluan korostaa, että kokoomus ja keskusta olivat samassa Ahon hallituksessa, mutta nimenomaan tuloverotus oli niitä keskeisiä kysymyksiä, josta näiden kahden puolueen kesken jatkuvasti väännettiin kättä maatalouden ohella.

Täytyy todeta, että vuonna 1998 tuloverotus ei kevene, mutta ei se myöskään kiristy. Veronmaksajain Keskusliiton mukaan nyt, kun tupossa sovitut muutokset tehdään, teollisuustyöntekijäperheen veroprosentti muuttuu 31,4:stä 31,5:een ja toimihenkilöperheen veroprosentti 34,5:stä 34,6:een ja hyvätuloisen akateemisen perheen veroprosentti säilyy samana eli 40,6:ssa kumpanakin vuonna. Eli muutos on noin 0,1 prosenttia, jolla ei ole kovinkaan suurta merkitystä. Valtiovarainministeriön laskelmat ovat jossain määrin erilaisia, mutta ero on nimenomaan se, että Veronmaksajain Keskusliitto ottaa laskelmissaan huomioon ansiotulojen arvioidun muutoksen, joksi on arvioitu runsas 3 prosenttia.

Täytyy todeta, että ennakonpidätyksessä saattaa esiintyä keskimäärin jonkin verran korotuksia, koska ennakonpidätyksen tuotosta ensi vuodelle arvioidaan, että ansiot kasvaisivat 5 prosenttia eli enemmän, kuin on todellinen ansioiden nousu, ja yrittäjätulojen osalta 7 prosenttia. Tietysti tältäkin osin tapahtuu vielä muutoksia sikäli, että kiistatta jos on matkakustannuksia ja asuu kunnassa, jossa kunnallisveroäyri nousee, verovelvollinen päätyy tilanteeseen, jossa verotus jonkin verran ensi vuonna todellakin saattaa kiristyä. Tätä ei voida pitää kovin hyvänä tilanteena, mutta tämä on linja, joka tulopoliittisissa neuvotteluissa valittiin. Olisin toivonut, että tulopoliittisissa neuvotteluissa olisi painotettu huomattavasti enemmän veroratkaisua ja pyritty siihen, että verotusta olisi kevennetty enemmän ja vastaavasti palkankorotukset olisivat voineet olla pienempiä. Kun hallituksen tarkoituksena kuitenkin on tuosta muutoksesta myös osa rahoittaa sillä tavalla, että palkanmaksajat maksaisivat valtiolle osan siitä tappiosta, jonka veronkevennys aiheuttaa staattisesti laskettuna, niin uskon, että olisi ollut myös työntekijöiden kannalta kaikissa suhteissa jopa parempi ratkaisu, että veroja olisi voitu enemmän keventää.

Mitä tulee vuoteen 1999, silloin tapahtuu jo merkittäviä verokevennyksiä tulopoliittisen ratkaisun seurauksena. Teollisuustyöntekijäperheen veroprosentti putoaa 31,5:stä 30,6:een eli prosenttiyksikön verran ja toimihenkilöperheen veroprosentti 34,6:sta 33,8:aan ja akateemisen perheen veroprosentti 40,6:sta 39,9:ään. Tosin

täytyy todeta, että tätäkin hyvää kehitystä varjostaa se, että meidän kokonaisveroasteemme on ollut Lipposen hallituksen ajan poikkeuksellisen korkea, ja kun hallitusohjelmassa asetettiin tavoitteeksi se, että kokonaisveroaste ei nouse, olisi toivonut, että jonkin verran enemmän varaa vielä tuloverokevennyksiin olisi ollut.

Mitä tulee tähän malliin, voidaan sanoa, että se on suhteellisen tasapuolinen. Verotus kevenee enemmän pienituloisilla ja keskituloisilla, mutta täytyy todeta, että mielestäni tuloveroasteikon osalta vuonna 1999 on tarkoitus tehdä varsin koominen ratkaisu, kun tuloveroasteikkoja alennetaan 0,5 prosenttiyksiköllä. Tähän asti yleensä muutokset on tehty kokonaisin prosenttiyksiköin, ja täytyy sanoa, että joskus tuntuu siltä, että näissä verolaeissa mennään jo aivan kohtuuttomankin pieneen hienosäätöön.

Mikä on eräs keskeinen ongelma, jos ajattelemme tuloverotuksen kehittämistä jatkossa, on se, että pääomatuloveroprosentti ja ansiotulojen veroprosentti poikkeavat niin paljon toisistaan. Mielestäni on välttämätöntä, että näitä veroprosentteja pyritään saattamaan lähemmäs toisiaan. Tietysti ensisijaisena tavoitteena tulee olla sen, että palkkatulon verotusta voidaan keventää.

Mielestäni Ruotsista voitaisiin ottaa tältä osin jossain määrin oppia. Nimittäin Ruotsissahan keskituloisen verotus on pelkästään kunnan verotusta ja noin 30 prosentin paikkeilla ja vasta suhteellisen suurilla tuloilla myös valtionverotus, noin 20 prosenttia, tulee kuvaan mukaan. Pitäisin tarkoituksenmukaisena, että meilläkin päästäisiin siihen, että keskituloisen verotus kaiken kaikkiaan pysyisi noin 30 prosentin paikkeilla, jolloin ongelmat, joita pääomaverotuksesta tällä hetkellä jossain määrin aiheutuu, eivät enää jatkossa olisi välttämättä kovinkaan suuria. Jos Ruotsissa on on tällaiseen ratkaisuun, 30 ja 50 prosenttia, kyetty sosialidemokraattisen hallituksen aikana menemään, en usko, etteikö se voisi olla mahdollista myös Suomessa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan vielä kiinnittää huomiota kahteen linjaukseen, jotka valiokunnan mietinnössä tehdään. Ensinnäkin mietinnössä todetaan: "Verotuksessa ja sosiaaliturvassa kotitalouden käsitteeseen suhtaudutaan eri tavoin, koska sosiaaliturvassa kotitaloutta pidetään yleensä kulutusyksikkönä, mutta verotus sen sijaan tapahtuu yksilökohtaisesti." Ja sitten: "Valiokunta edellyttää, että hallitus on osana ns. tuloloukkuselvityksiä selvittää, missä määrin on tarpeen yhdenmukaistaa perhekäsitettä sosiaaliturvassa ja verotuksessa."

Kun tuloloukkuselvityksiä on tehty, on voitu havaita se, että toimeentulotuessa ja kaikissa muissa etuisuuksissa lasketaan koko perheen, kaikkien perheenjäsenten, ansiot ja tulot yhteen ja sillä perusteella tehdään arvio siitä, tarvitseeko perhe lisää sosiaaliturvaa. Sen sijaan verotus tapahtuu yksilökohtaisesti. Tilanne muodostuu erityisen hankalaksi niissä perheissä, joissa on vain yksi ansiotuloa saava perheenjäsen, joissa verotus on suhteellisen ankaraa, mutta koko perheen tulotaso on kuitenkin verotuksen jälkeen suhteellisen pieni. Tämä tarkoittaa sitä, että näissä perheissä työhönmenokynnys ensimmäisellä tulonansaitsijalla on suhteellisen korkea, suorastaan epätarkoituksenmukaisen korkea.

Tietysti ratkaisumalleja tähän on erilaisia. Voidaan ajatella sitä, että keskituloisilla tuloveroprosenttia alennetaan, mikä olennaisesti pienentäisi tätä ongelmaa. Toinen ratkaisu on se, että mennään samaan järjestelmään, joka oli aikaisemmin: Perheissä, joissa on hyvin epätasainen tulonjako puolisoiden kesken, annetaan jonkinlainen vähennys jommallekummalle puolisoista. Tai sitten voidaan mennä jopa sellaiseen järjestelmään, joka on Ranskassa, että kaikki perheen tulot lasketaan yhteen ja jakajana käytetään perheenjäsenten lukumäärää tai jotakin muuta yksikköä, joka ottaa perheen koon kuitenkin jollakin tavalla huomioon.

Toinen lausuma, jonka valiokunta on laittanut mietintöönsä, koskee työmatkakulujen ja tulonhankkimiskulujen vähennysoikeutta. Valiokunta edellyttää ponnessaan, "että hallitus selvittää, miten tulevissa veroratkaisuissa voidaan verotuksen vähennysjärjestelmää kehittää työn vastaanottamiseen ja lyhytaikaisiin työsuhteisiin hakeutumiseen kannustavaksi".

Tietysti olemme kokeneet ongelmana sen, että jos henkilö on työtön ja menee vain muutamaksi kuukaudeksi työhön, usein omavastuut johtavat siihen, että hän ei saa todellisia kulujaan juurikaan vähentää. Tämä olennaisesti heikentää sitä, että henkilölle olisi kannattavaa työhönmeno. Todellakin kahden vähennyksen osalta tämä on keskeistä, tulonhankkimisvähennyksen ja matkakuluvähennyksen.

Tiedämme toki ne tekniset ongelmat, joita liittyy siihen, että näitä vähennyksiä alettaisiin esimerkiksi osittaa kuukausikohtaisesti, varsinkin ottaen huomioon sen, että 2,5 miljoonaa suomalaista veronmaksajaa jatkossa kykenee hoitamaan veroilmoituksensa siten, että on tarpeen reagoida vain, jos verohallinnon lähettämissä kaavakkeissa on virheitä. Tietysti tämän tyyppi-

seen järjestelmään näin ositettujen vähennysten käyttäminen ei kovin helposti sovellu. Kuitenkin mielestäni tässä suhteessa on tarkoituksenmukaista, jotta verojärjestelmä toimisi myöskin oikealla tavalla ohjaavasti, se, että huolellisesti selvitettäisiin, löytyisikö tähän ongelmaan jonkinlainen ratkaisu.

Ed. Nikula merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Sasi toi esille, että keskustalla ei olisi varaa puhua verotuksen keventämisestä. Siinä mielessä olen toista mieltä asiasta, että viime kaudellahan täällä oli kokoomuslainen valtiovarainministeri, joka johti kaikin tavoin talous- ja finanssipolitiikkaa. Sen tähden vastuun pakoileminen tuntuu nyt hiukan oudolta.

Siihen nähden, kuinka paljon verotuksen keventämisestä on puhuttu tämän hallituksen aikana — Lipposen hallituksen ohjelmassakin lähdettiin siitä — on todella vähän villoja nähtävillä. Päinvastoin mainittu Veronmaksajain Keskusliiton edustaja joitakin viikkoja sitten totesi, että tällä hetkellä kokonaisveroaste on toista prosenttiyksikköä korkeammalla tasolla kuin Lipposen hallituksen aloittaessa. Jos katsomme nytkin tehtyjä esityksiä, miten ne heijastuvat ihmisten kokonaistalouteen, tehdyt energiaratkaisut muun muassa nostavat kuntatasolla ihmisten asumiskustannuksia ym. Voimme todeta, että kun niin sanotut pakolliset veronluonteiset maksut nousevat, tällaiset mitättömät verohelpotukset eivät todella tuo ihmisten kokonaistalouteen minkään näköistä helpotusta.

Toivoisinkin, että kokonaisveroastetta voitaisiin laskea sillä tavoin, että pienituloiset voisivat selviytyä todella ilman toimeentulotukea ja heillä olisi ilman verotusta periaatteessa tällaiset pienemmät tulot kokonaisuudessaan.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Hyvin usein päädytään tässä salissa jankkaamaan siitä, mistä edellinen hallitus vastaa, mistä nykyinen vastaa ja mitkä olivat kunkin hallituksen lähtökohdat. Taitaa olla niin, että kaikki hallitukset Suomessa 90-luvulla tai ainakin tämä ja edellinen ovat olleet täysin talouslaman vankeja, ja se on sitten säädellyt kummankin hallituksen toimintaa ja asettanut hyvin tiiviit rajat.

Jos ajatellaan edellistä hallitusta, silloin todella jouduttiin korottamaan verotusta ja erityisen paljon korotettiin tuloverotusta, mikä on ongelmallinen asia. Samaan aikaan kuitenkin esimerkiksi vielä vuonna 95 lainoitettiin valtion budjettia 60 miljardilla markalla. Nyt on näistä ahtaista rajoista päästy hivenen leveämmälle tielle, koska nyt lainoitetaan enää noin 15 miljardilla. Sekin on kaikki liikaa, mutta se on vain neljäsosa siitä, mitä edellisen hallituksen aikana. Nyt kyetään hivenen keventämään tuloverotusta, mikä on ihan toisenlainen suuntaus.

En aivan tarkoin kuullut esitettyjä lukuja, mutta veroastevertailu antaa tällä hetkellä kai 0,1 prosenttia kovemman kokonaisveroasteen ensi vuodelle kuin vuonna 94, joten tässä on desimaalista enää kysymys. Jos vuonna 99 sitten olisi mahdollisuus hiukan kelata taaksepäin, oltaisiin kevyemmässä kokonaisveroasteessa, mikä tietysti on varsin tavoiteltava asia.

Mutta haluaisin toistaa sen, mitä useaan otteeseen olen aikaisemminkin lausunut, että kun meillä edelleenkin raamit ovat näin ahtaat, pitää suunnata mahdolliset resurssit, jos niitä ylipäätään on, johonkin asiaan eikä ripotella sinne tänne. Nyt hallituksen linjana on ollut suunnata ne resurssit siihen, että nimenomaan työnteon verottamista, ansiotulon verottamista, voitaisiin alentaa ja saataisiin myös matalapalkkaisille sellaisia ratkaisuja, joilla kannustavuuselementtikin samalla toteutuisi.

Ed. Sasi kertoi hyvin laaja-alaisia veroratkaisuja, joita valiokuntakin näyttää pitävän mielessään. On totta kai hyvä, että niitä mietitään jatkuvasti. Tämä kokonaistilanne on niin herkkä, että pelkään pahoin, että se estää meitä panemasta suurremontteja toimeksi, koska suureen remonttiin sisältyvät aina omat riskitekijänsä. Valtiontalous ei ole vielä siinä kunnossa, että se kykenisi ottamaan odottamattomia riskejä kantaakseen. Mutta tälläkin tiellä, jota nyt on sisukkaasti vuosi vuodelta yritetty ajaa, tulosta syntyy pikkuhiljaa, on syntynyt tämän hallituksen aikana. Olisi hyvin toivottavaa, että myös jatkossa kyetään vielä tahtia kiristämään, kun nyt ollaan saattamassa valtiontalous kuntoon, jolloin rajat eivät enää olisi niin ahtaat.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä ymmärsin, että ed. Sasin puheenvuoron alkuosan keskeinen sanoma oli vertailla sitä, kummalla on merkittävämpi verojen alentajan rooli, onko se kokoomuksella vai keskustalla. Kun ed. Saarnio kävi kuiskaa-

massa minulle äsken, mitä evidenssi tarkoittaa, minä uskallan käyttää evidenssi-sanaa puheenvuorossani.

Minusta on saatu erittäin fanaattisen hyvä evidenssi siitä, että tämän kisan voittaa ylivoimaisesti kansallinen kokoomuspuolue. Keskusta ei ole koskaan päässyt siihen, että miljoonatuloiset yritysjohtajat pystyisivät selviytymään verotuksesta 28 prosentilla. Nyt, kun ed. Sasi on vallassa ja vaikuttamassa, niin kuin hän äsken esiintyi, selvitään 28 prosentilla, ja sen alle ei mene kepukaan koskaan.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun ministeri Niinistö sitä oppia levittää, että tuloveron alentaminen on työllisyyden kannalta parempi, hän unohtaa sen, millä tavalla hallitus tämän tuloveron alentamisen on tehnyt: leikkaamalla alemmilta tulonsaajaryhmiltä tuloja, siirtämällä ne parempituloisille. Tämä ei ole niin dynaaminen ratkaisu kuin ministeri antaa ymmärtää. Itse asiassa tämähän menee tulonjakoon ja sellaiseen kulutukseen, joka ei ole niin elvyttävää.

Me tunnustamme sen, että tulonveron alentaminen erityisesti niissä tulonsaajaryhmissä, joissa kulutus kohdistuu kotimaahan ja meikäläisiin palveluihin, on elvyttävää. Sitä kautta myös arvonlisäveroissa, joista keskustelua on käyty, dynamiikkaa erityisesti on.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä Ahon hallitukseen. Muistan varsin hyvin, mistä asioista Ahon hallituksessa kiisteltiin. Monissa asioissa kokoomus ja keskusta kykenivät hyvään yhteistyöhön, mutta jatkuvia kiistanaiheita olivat maatalouden säästöt ja niiden lykkääminen, jota keskusta jatkuvasti vaati, ja tuloverotus, jonka kiristämistä keskusta vaati. Ongelma oli se, että verotuksen kiristäminen kohdistui juuri tuloverotukseen, ja toistan vielä: se kohdistui kattavasti koko väestöön. Teollisuustyöntekijän veroprosentti oli vuonna 91 hallituksen aloittaessa 23,8 ja vuonna 95 Ahon hallituksen päättäessä 33. Tämä johti juuri pahoihin tuloloukkuongelmiin.

Kun vihdoin saatiin selvitykset käyntiin, on todettu, kuinka välttämätöntä on, kuten ministeri Niinistö aivan oikein totesi — hänen johdollaanhan selvitykset on tehty — että nimenomaan tuloverotusta pyritään keventämään ja siihen keskittymään, koska se on ainoa tapa pyrkiä kestävällä tavalla myös ratkaisemaan meidän työttömyysongelmamme. Väitän, että nimenomaan tuloverotuksen kiristäminen Ahon hallituksen aikana pahensi vielä olennaisesti meidän työllisyysongelmaamme.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasin arkeologisiin kaivauksiin totean sen verran, että viime vaalikaudella elettiin Suomen historian pahinta lamaa ja jouduttiin kantamaan laman taakkaa. Siinä tilanteessa verotus kiristyi. Sitä voidaan jälkeenpäin kritisoida. Mutta viime vaalikaudella uudistettiin neljää eri verotusta. Niin kuin totesin, pääoma- ja yhteisöverouudistus oli onnistunut, kiinteistöverouudistus oli onnistunut, energiaverouudistus oli onnistunut ja arvonlisäverouudistuskin tehtiin.

Mutta tällä vaalikaudella me elämme nyt etsikkoaikaa, nousun aikaa, neljäs nousuvuosi on menossa, viides edessä. Tämä on etsikkoaikaa rakenteelliselle uudistukselle myös verotuksessa, ja hallitus hukkaa tämän etsikkoajan, ministeri Niinistö. Tämä on suuri asia. Nyt meillä pitäisi olla mahdollisuus keventää ja uudistaa verotusta nimenomaan työllisyyden ehdoin ja nimenomaan tuloverotusta, mutta arvonlisäverouudistuskin osin liittyy tähän. Nyt kun käsikirjoitus on tällainen kuin on, asiat ovat suoraan tupopöydässä; ensi vuonnahan ei tapahdu tuloverotuksessa mitään, ed. Sasi, ei mitään keventymistä todellisuudessa, kun otamme kunnallisverotuksen huomioon. Vuosi 99 on jo hukattu, silloinkaan ei tapahdu mitään uudistusta.

Keskustan ponnessa ehdotetaan nimenomaan, että hallitus nopeasti uudistaisi nyt ansiotulojen verotusta. Nyt olisi sen uudistamisen vuoro, nyt olisi sen uudistamisen etsikkoaika. Näin pitäisi tehdä, ministeri Niinistö. Älkää hukatko tätä etsikkoaikaa!

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ensinnäkin ed. Pulliainen antoi vakuuttavan evidenssin siitä, että hän hallitsee asian, mutta nyt näyttää siltä, että hän ilmeisesti leikkimielellä totesi, että keskusta olisi jotenkin ollut syytön pääomaverouudistukseen, jota muun muassa ed. Ala-Nissilä juuri kehui. Huomasin, ed. Kemppainen, että ed. Ala-Nissilä antoi muun muassa Ilta-Sanomille lausunnon kuukausi sitten, jossa hän ei nähnyt mitään ongelmaa esimerkiksi siinä, että omistaja-johtajat ottavat itselleen 28 prosentin pääomaverokannalla miljoonien markkojen tulot. Ed. Ala-Nissilä pitää tätä oikeudenmukaisena, minä en pidä sitä oikeudenmukaisena. (Vä-

lihuuto) — Mutta niin ed. Ala-Nissilä kehui pääomaverouudistusta.

Mitä tulee ed. Sasin puheenvuoroon, tietty demagogia siinäkin oli. Ed. Sasi, kuten minäkin, vaatii tuloverotuksen alentamista, mutta ed. Sasi ei puhu yhtään siitä, mistä pitäisi ottaa, koska tosiasia on, kun me olemme rehellisiä, että veroasteen nopeaan alentamiseen meillä ei ole kovin suuria mahdollisuuksia. Vähitellen varmasti meidän on syytä päästä alas, mutta mahdollisuudet ovat pienet, joten meidän pitää liikkua eri verokantojen sisällä.

Mitä tulee tuloverotuksen kiristämiseen, ministeri Niinistö varovaisena miehenä ei halunnut moittia edellistä hallitusta siitä, mutta näinhän se vain on. Minä uskon, että ministeri Niinistö on hyvin pitkälle samaa mieltä, että siinä mentiin liian pitkälle. Sen vaikutukset alkoivat kääntyä tarkoitustaan vastaan, ja nyt me olemme tämän tosiasian edessä, mutta sen pommin purkaminen, joka syntyi, on erittäin vaikeata.

Mitä vielä tulee ministeri Niinistön puheenvuoroon, minusta hän myös erinomaisen hyvin sanoi sen, että valtion uusi velka saadaan 15 miljardiin markkaan ensi vuonna, kun se vielä 94 oli 60 miljardia markkaa. Kaiken pitää olla kohtuuden rajoissa. Ed. Kemppainenkaan, joka otti 60 miljardia markkaa innolla velkaa vuonna 94, ei ole nyt sanomassa, miten lisää velkaa vähennettäisiin. Tulosta syntyy, niin kuin ministeri Niinistö sanoi.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! On aivan totta, että viime vaalikauden aikana uudistettiin varsin keskeisiä verolainsäädännön lohkoja, mutta ei kai nyt ed. Ala-Nissilä tarkoita, että niitä uudistettiin niin huonosti, että ne pitäisi nyt uudelleen uudistaa välittömästi.

No niin, mennään sitten tuloverotukseen, jossa ei tapahtunut mitään merkittävää rakenteellista uudistusta, mutta eipä sitä tullut ed. Ala-Nissilän suusta eikä myöskään keskustan verovaihtoehdosta, joka itse asiassa noudattaa aivan tarkkaan hallituksen linjaa, hyvin tarkoin samaa logiikkaa kuin hallituskin.

Jos meillä olisi käytettävissämme sellainen velkapiikki ja jos olisimme vielä tarpeeksi härskejä käyttääksemme sitä, että lisäisimme lainanoton samaan vanhaan 60 miljardiin markkaan, sillä uudistaisi tuloveron, sen lupaan, ja sillä poistaisikin koko tuloveron, mutta siitä seuraisi valitettavasti vielä vakavampia ongelmia. Minusta on oikeastaan hyvä, että keskusta tuloverovaihtoehdossaan tunnusti sen tosiasian itse asiassa, että juuri tällä tavalla on edettäväkin: pikkuhiljaa höylättävä pois niin paljon kuin sielu sietää, ja sitä paremmin se sietää, mitä tarkempaa talouspolitiikkaa tehdään.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean ensinnäkin sen, että on hyvä, että ministeri Niinistö osallistuu verokeskusteluun, että saamme verokeskustelun lopultakin aikaan. Kysymys on todella siitä, että nyt, kun elämme talouden nousun aikaa, me tarvitsemme rakenteellisia uudistuksia. Veronmaksajain Keskusliiton toimitusjohtaja Teemu Lehtinen toteaa, että nyt ei tapahdu mitään rakenteellista uudistumista vaan ansiotuloverouudistus siirtyy ensi vuosituhannelle. Tämä on huono asia, koska me tarvitsisimme rakenteellisia uudistuksia sen takia, että voisimme päästä parempaan työllisyyteen. Silloin on kysymys työreformista. Me voimme uudistaa tuloverotusta osana laajempaa uudistusohjelmaa ja tätä kautta päästemme parempaan työllisyyteen, sitä kautta päästemme parempaan valtion tasapainoon, sitä kautta päästemme alempaan tuloverotukseen. Tästä, ministeri Niinistö, on kysymys.

Nyt pitää lähteä jo liikkeelle. Keskustahan on esittänyt kannustinvähennyksen nostamista ensi vuodelle. Me olemme esittäneet työmatkavähennyksen parantamista. Hallitus kiristää verotusta. Me olemme esittäneet kotityön vähennystä koko maahan. Mutta totta kai vaaditaan valmistelua, jotta voisimme päästä laajempaan verotuksen uudistamiseen, ja hallituksen pitäisi sitä tehdä, jotta tälläkin vaalikaudella voidaan verotusta uudistaa, kuten viime vaalikaudella uudistettiin.

Mitä tulee pääomatuloverouudistukseen, ed. Elo, mielestäni se oli hyvä uudistus. Mutta meillä oli aikaisemmin osinkoveron hyvitysjärjestelmä Suomessa, ja sen jälkeen tuli pääomaverouudistus, ja näitä ei ole synkronisoitu ihan yhteen, ja tässä on ongelma tietyllä tavalla. Tämän sanoin myös Iltalehdelle, jos olisitte lukenut, niin kuin lehdet pitää lukea.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kun ministeri Niinistö tuon tuosta ottaa tämän 60 miljardia markkaa täällä esille, niin ministeri Niinistö, jos kuka, tietää, että viime vaalikaudella laadittu Suomen

selviytymisohjelma, kun korjasimme Holkerin hallituksen kasinotalouden hedelmiä, sitä surkeata konkurssipesää, tunnusti sen tosiseikan, että ilman velan ottamista siinä tilanteessa ei ollut edellytyksiä selviytyä. Panimme talouden kasvamaan, saimme myös velan supistumisen hyvään vauhtiin ja työttömyyden laskemaan 46 000 henkilön vuosivauhtia. Ahon hallituksen viimeinen vuosi kulki sitä vauhtia, että aivan tarkkaan 46 000:lla työttömien määrä väheni viimeisen vuoden aikana.

Mitä ministeri Niinistön puheenvuoroon muuten tästä linjasta tulee, te sanotte, että on rajoituttava pieniin höyläämisiin. Se on totta niin kauan kuin työttömyys on korkealla tasolla. Kokonaisveroastetta ei voi kovin paljon keventää. Mutta linjassa on merkittävä ero. Teidän tähänastiset veronkevennyksenne ovat antaneet rikkaimmalle kymmenennekselle rutkasti yli 30 prosenttia siitä veronkevennyksen koko potista, mitä on annettu, ja merkittävällä osalla kaikkein pienituloisinta väestöä on verotus jopa kiristynyt, niin kuin tapahtui tämän vuoden, vuoden 97 alusta lukien. Eli me myönnämme, että kokonaisraamia ei voida paljon keventää, ellei työllisyyttä saada alas. Mutta sen raamin sisälläkin toki voidaan oikeudenmukaisempaa linjaa ajaa.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti olemme täällä kaikki yksimielisiä siitä, että tuloverotus on kaikilla tasoilla korkea ja liiankin korkea, mutta kun samanaikaisesti olemme siitäkin huolissamme, että valtio yhä velkaantuu, niin jotakin pitää tehdä. Silloin minun nähdäkseni pitää kyllä tuloverokevennykset ohjata pieni- ja keskituloisille, jolloin heille saadaan työnteko kannattavaksi, matalapalkkaisenkin työpaikan vastaanottaminen kannattavaksi. Tällä tavalla parannetaan työllisyyttä ja lisätään ostovoimaa sen kansanosan kohdalla, joka käyttää ostovoiman lisäyksen parhaiten kotimaassa kuluttamalla sen täällä. Tätä kautta saadaan aktiviteettia palvelukysyntään ja kotimaiseen tuotantoon. Tällä tavalla menetellen voidaan todellakin näistä ongelmista päästä ulos.

Mutta yhdyn siihen arvosteluun, että nykyinen hallitus on ohjannut turhankin paljon verokevennyksiä kaikkein suurituloisimmille. Eivät he ole ensimmäisenä sen tarpeessa, eikä heidän asemansa ole niin hädänalainen kuin työttömien ja pienituloisten. Tässä suhteessa suunnanmuutosta tarvitaan, ja se linja, jota itse haluaisin toteuttaa, on erilainen kuin nykyisen hallituksen, joka sen lisäksi, että antaa suhteellisesti varsin suuren verokevennyksen hyvätuloisille, on leikannut voimakkaasti kaikkein pienituloisimpien sosiaalista perusturvaa ja samalla leikannut tätä kautta kulutuskysyntää, mikä on merkinnyt työttömyyden pysymistä suhteettoman korkeissa luvuissa. Eli ihan selkeä suunnanmuutos: pieni- ja keskituloisille veronkevennykset ensin. Sitten vasta tulee suurituloisten vuoro, jos varaa joskus on.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Tuntuu siltä, kun kuuntelee täällä eri veroeksperttien keskustelua, että tahtoo tässä keskustelussa unohtua se, että valtio joutuu vielä ottamaan ensi vuonna uutta velkaa.

Kun täällä on moitittu Ahon hallitusta ja Holkerin hallitusta verojen kiristymisestä, niin haluan mennä näissä arkeologisissa kaivauksissa vielä pidemmälle. Totean, että koko 70-luvun ja koko 80-luvun silloisten hallitusten ja silloisten eduskuntien toimesta oli säädetty sellaista lainsäädäntöä, jota ei voitu laman tullessa kustantaa. Siitä johtui suuri velkaantuminen laman aikana, eikä tämä velkaantuminen ole vieläkään päättynyt.

Ensi vuoden talousarviossa otetaan vielä 15 miljardia uutta velkaa. Tässä on se hyvä puoli, että uuden velan otto on tämän hallituksen aikana lievittynyt jo tuohon 15 miljardiin markkaan, kun lähtötilanne oli 60 miljardia markkaa per vuosi. Mutta jokainen tässä salissa tietää, että siinä on tasan 15 miljardia markkaa liikaa. Meillä on menossa jo neljäs nousukauden vuosi, ja uuden velan otto ei nousukauteen sovi eikä kuulu. Mitä tehdään, jos nousukausi kääntyy lamakaudeksi? Miten silloin selvitään? Joskushan kasvu yleensä aina päättyy, ja yleensä se päättyy yllättäen. Tämän vuoksi valtiontalouden tasapainon saavuttaminen aikana, jolloin eletään hyvän kasvun vuosia, on välttämätöntä. Tahtoo olla niin, että seitsemää lihavaa vuotta seuraa seitsemän laihaa vuotta. Ainoa lohtu asiassa on siinä, että hallituksella on selkeä suunnitelma päästä jo vuoden 1999 aikana siihen, että uutta velkaa ei enää tarvitse ottaa.

Verotusta on tietysti katsottava tätä taustaa vasten. Kovin suuriin verohelpotuksiin ei tässä lainanoton tilanteessa vielä voida mennä. Hallituksella on ollut kuitenkin selkeä linja, että tuloverotusta lievennetään ainakin 1 prosentti vuodessa. Tästä hallitus on pitänyt kiinni ylittäen tavoitteen esimerkiksi tänä vuonna, kun ansiotulojen verotusta lievennettiin peräti 5,6 miljardilla

markalla. Ensi vuonna on tiedossa budjettiesityksen mukaan 2 prosentin inflaatiotarkistus, ja saman suuruinen tarkistus on tarkoitus tehdä vuonna 1999. Yleisesti kuitenkin voidaan sanoa, että Suomessa on vielä liian korkea ansiotuloverotus ja sitä se on kaikissa tuloluokissa.

Ed. Saarinen: Herra puhemies! Lähtisin liikkeelle ed. Pekkarisen jokin aika sitten keskustelussa käyttämästä puheenvuorosta, jossa hän viittasi siihen, että valtio on leikannut niiltä ihmisiltä, jotka ovat tulonsiirtojen piirissä. Näin on kiistatta tapahtunutkin. Niin sanotuilta vaurailta, rikkailta, mitä nimitystä käytetäänkin, ei tulonsiirtojen kautta päästä, ed. Pekkarinen, yleensä leikkaamaan, kun he eivät juurikaan niitä saa. Mainitsitte, että niissä tilanteissa, jolloin heillä on lapsia, päästään apajille. Mutta kun heiltä on vaikeina aikoina otettu huomattavia veroja, oikeudenmukaista on myös silloin, kun taloudessa on liikkumatilaa, jopa vauraitten, rikkaitten, ihmisten kohdalla kuljettaa sumaa toiseen suuntaan ja myös alentaa heidän suhteellista verotasoaan. Silloin, kun hädissään viime vaalikaudella hallitus joutui kiristämään kaikkien verotusta, niin esimerkiksi markkamääräisesti hyvätuloisten verot nousivat kyllä aika huomattavasti. Jos nyt tullaan hieman takaisinpäin, se hieman vastaa myös oikeudenmukaisuuskäsityksiin.

Jos tätä asiaa pohditaan esimerkiksi sellaista teoreettista taustaa vasten, ketkä ovat yhteisillä markoilla tuotettavien palvelujen saajia ja maksajia, miten nämä kohtaavat toinen toisiaan, voidaan myös kysyä, kuinka kauan Suomessa säilyy esimerkiksi yhteiskuntarauha, jos ja kun hyvätuloisilta rahastetaan korkeina veroina huomattavasti enemmän veroja kuin he kokevat saavansa julkisina palveluina takaisin. Tästä tulee jossakin vaiheessa jonkinlainen kapina, koska vauraitten halu ylläpitää sosiaaliturvaa, perusturvaa, jossakin vaiheessa saavuttaa äärimittansa. En väitä, että nyt oltaisiin siinä tilanteessa. Tämä ajattelu on teoreettista näissä olosuhteissa. Pienituloisten kohdalla verotuksesta puhuminen on sikäli myös joskus jopa teoreettista, että jos on oikein pienet tulot, niin ei maksa esimerkiksi valtionveroa lainkaan. Silloin tullaan välillisten verojen piiriin, ja se on toisenlainen kysymys.

Mutta mitä jää jäljelle sitten, kun puhumme hyvätuloisista? Kun he eivät ole tulonsiirtojen kohteena, miten heidät saadaan yhteisiin talkoisiin? Lähinnä verottamalla. Kun täällä on todettu jo, että tulovero on liian kireä, mitä jää jäljelle? Jäävät muun muassa erilaiset varallisuusverotyyppiset asiat. Minä en ainakaan kannata välillisiä veroja; ne kohdistuvat myös pienituloisiin ankarasti, sitä kautta ei ratkaisuja löydy. On puhuttu muskeliveneistä esimerkiksi, mutta ei ole löytynyt valmiutta niitä verottaa. On puhuttu muistakin varallisuusveroista, muun muassa maatalouskiinteistöjen kiinteistöverosta. Tähänhän pääministeri jo vastasi, että tällä vaalikaudella ei tule niin tapahtumaan. Mutta kyllä yhteiskunnassa on sen kaltaista varallisuutta, jota voitaisiin verottaa. Myös verotettavan varallisuuden yläraja on tällä hetkellä jo niin korkealla, ettei tavallinen ihminen sinne yllä varallisuutensa kanssa milloinkaan.

Ylipäänsä veroista puhuminen on sellaista, ettei siinä suosio meillä poliitikoilla varmaan kenelläkään nouse, kun kukaan ei haluaisi veroja maksaa. Mutta viiden puolueen verosopu on ihme sinänsä. Kun katsoo, minkälainen hallituskoalitio meillä on, ihme on, että niinkin eri näkökulmasta maailmaa katsovat puolueet ovat voineet näinkin hyvän verokonsensuksen maahan rakentaa.

Ed. Pekkarinen viittasi myös siihen, että veroaste on noussut. Siihen on yksi aika luonnollinen selitys siinä, että ihmiset ovat alkaneet saada työtä huomattavasti paremmin kuin jokin aika sitten, ja tästä me varmasti kaikki olemme iloisia. Työnteosta maksetaan varoja enemmän kuin sosiaalietuuksista, progressio puree työtuloihin, ja sitä kautta tietysti, kun progressio nousee, myös veroaste nousee. Tämä on yksi tekijä, joka selittää sitä, että hivenen veroaste on noussut.

Ylipäänsä me puhumme verotuksesta tällä hetkellä hyvin hyvin marginaalisesti. Esimerkiksi hallituksen mainostama "verotus kevenee" on aika pienin kirjaimin lausuttu, koska ei kukaan saa suuria kevennyksiä, vaan kysymys on enemmänkin siitä, kuka saa siitä vähästä enemmän ja kuka vähemmän.

Opposition taholta ei ole esitetty myöskään tämän keskustelun aikana, ei missään sen vaiheessa, uskottavia vaihtoehtoja, jotka olisivat oikeassa suuruusluokassa niihin vaatimuksiin nähden, joita opposition taholta esitetään. Siellä on lähestulkoon pilkkuvirhe, yhden desimaalin verran pilkun paikkaa pitäisi ainakin voida vaihtaa. (Ed. Pekkarinen: Esimerkiksi!) — On esitetty miljardiluokkiin tähtääviä verokevennyksiä muun muassa ruoan arvonlisäveroon ja moniin muihin. Palkkatulojen verotusta esitetään kevennettäväksi. Mutta vaihtoehtoiset rahoitusmallit puuttuvat. Jotain pientä, marginaalista, on esitetty, mutta ne toimet eivät aukkoja paikkaa.

Pitää ottaa huomioon, että edelleen sukellamme velkalastissa 15 miljardia vuodessa, ja se on aika karua kertomaa.

Kaiken tämän keskellä on Suomessa kuitenkin kyetty niin Ahon hallituksen kuin Lipposen hallituksen aikanakin turvaamaan julkiset palvelumme, enkä väheksyisi sitä, millaiset sairaalat meillä on, tai sitä, että kun meillä käy esimerkiksi ulkomaisia opiskelijoita, he pitävät ihmeenä, että meillä kaikissa kouluissa tarjotaan ruokaa. Hyvä on, että tarjotaan, mutta tämä ei ole maailmalla ollenkaan tavanomaista. Meillä on aika korkea elintaso edelleen, vaikkakin meillä on vaikeutemme, joista täällä puhutaan.

Päätän puheenvuoroni toteamalla, että totuus on kuitenkin, kun katsotaan makrotasolla, suurilla luvuilla ja suuria linjoja pitkin, että työttömyys on Lipposen hallituksen aikana kaiken aikaa laskenut, velat vähenevät ja jopa verotus vähän kevenee.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Kun kuuntelee erilaisia veroviisauksia, niissä on monia vivahteita, mutta totuus meidän on yhä muistettava, kuten jokaisen yksityisen ihmisen elämässäkin: Niin pitkään kuin ei saada budjettia tasapainoon, vaan sitä joudutaan kattamaan velalla, niin pitkään meillä vielä kuitenkin pitää olla nihkeä suhtautuminen sellaisiin asioihin, jotka vähentävät tuloja. Siinä vaiheessa, kun voidaan todeta, että nettomääräisesti velanotto on kokonaan poissa, ollaan nokka veden pinnalla ja voidaan enemmän käydä katsomaan kevennyksiä.

Jotenkin verokeskustelussa ja valtiontalouden tilanteesta puhuttaessa koko ajan tuntuu siltä, että realismi on unohtunut. Ilmeisesti nämä suuret luvut ovat hämänneet edustajia eikä oikein tajuta, mitä miljardi rahana on. Ajatukset ovat sumentuneet, mittasuhteet ovat hämärtyneet, puhutaan vain yksi, kaksi tai kolme; ne ovat vain lukuja, joiden tarkoitusta ei todellisuudessa ymmärretä.

Itse olen suhtautunut hyvin nihkeästi ajatukseen, että tällä hetkellä meillä olisi hirveän paljon mahdollisuuksia verohelpotuksiin. 15 miljardia lisävelkaa ensi vuonna tarkoittaa lisää korkoja, kai se on miljardiluokkaa; 1 000 miljoonaa maksetaan enemmän korkoa. Kun käydään katsomaan, mitä leikkauksia on tehty, puhutaan muutamasta kymmenestä miljoonasta, jotka joudutaan hammasta kiristäen ottamaan, vaikka tiedetään, miten se koskee ihmisiin. Sitten meillä on väljyyttä tehdä sellaista politiikkaa, että lisätään velkaa ja huudetaan kaikkiin tuloluokkiin verohelpotuksia. (Ed. Pekkarinen: Kuka niin tekee?) — Jotkut vaativat. Olen sellaista kuullut, että kaikkiin tuloluokkiin täytyy tehdä verohelpotuksia. (Ed. Pekkarinen: Hallituksen piirissä!) — Hallituksenkin piiristä.

On keskusteltu siitä, millä tavalla verokevennykset ohjautuvat työllisyyden hyväksi. Väitän ensinnäkin, että läheskään kaikki ei tule työllisyyden hyväksi, vaan osa hukkaantuu johonkin välille. Toinen kysymys on sitten se, että jos annetaan isoja verohelpotuksia, se tarkoittaa, että tulonsiirrot ovat pienempiä. Minun väittämäni kuuluu taas niinpäin, että tulonsiirroilla voidaan paremmin ohjata ne varat siten, jotta ne tulevat kulutukseen tarkemmin kuin verohelpotuksilla. Koska meillä on aika tiukka tarveharkinta kaikissa tulonsiirroissa, joitakin ihan pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta rahat ohjautuvat sellaisille ihmisille, jotka käyttävät ne kaikki kulutukseen. Siinä mielessä sokea puhuminen siitä, että veronkevennykset parantavat työllisyyttä, ei ole täydellisesti faktaa. Enemmän faktaa on se, että jos meillä sosiaalisiin tulonsiirtoihin on varoja olemassa, se paremminkin hyödyttää työllisyyttä ja antaa sieltä kautta suoraan suomalaiseen kulutukseen enemmän varoja.

Jos sokeasti annetaan verohelpotuksia kaikkiin tuloluokkiin, niin kuin ainakin edustajat oikeiston, lähinnä kokoomuksen, puolelta ovat vaatineet kovasti, enemmän sieltä valuu ulkomaanmatkoihin, mahdollisesti osakkeisiin ja sitä kautta tietysti sijoitustoimintaan. Se on hyvä asia, että sijoitustoimintaan hakeutuu, mutta se ei tule suoraan kulutukseen eli sitä kautta kulutus ei välttämättä kasva, ja sitä me tarvitsemme. (Ed. Kokkonen: Se ei ole kulutusta, jos on investointeja!) — Tässä on erilaisia näkökulmia. Kunnioitan kaikkien mielipiteitä, ja toivon mukaan omianikin jotkut voivat kunnioittaa, koska tästä käydään jatkuvasti kädenvääntöä.

Toisen jutun oikeastaan ed. Elo otti esille, kysymyksen jatkossa eläkkeensaajien sairausvakuutusmaksusta. Nyt on jotkut linjaukset tehty, ja olivatpa ne siellä tupopöydässä tai eivät — jotkut väittävät, että eivät olleet — viime kädessä meidän on aina ratkaistava nämä asiat. Mutta vaikka siellä on näitä linjauksia tehty, odotan, jotta jo tämän hallituskauden aikana voidaan tehdä tehokkaampia toimia, kuin tällä hetkellä on suunnitelmissa. Jos ei voida tehdä ensi vuonna, niin viimeistään seuraavana vuonna tehtäisiin vähän isompia sairausvakuutusmaksun hel-

potuksia, jolloin eläkkeensaajat saadaan tämän vaalikauden lopulla lähemmäs muiden tulonsaajaryhmien asemaa.

Tästä ei pidempiä jorinoita pidetäkään.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Paikalta totean, että ed. Saarinen käyttää yleensä hyvin antoisia puheenvuoroja, niin tälläkin kertaa. Tällä kertaa hän paljasti suomalaisen verotuksen tai ennen kaikkea yhteiskunnallisen kapinan mahdollisen lähteen. Hänen mielestään ongelmat ovat siinä, että suurituloiset eivät ole saaneet riittävästi kevennyksiä verotukseensa ja siitä seuraisi hyväosaisten kapina.

Arvoisa puhemies! Rohkenen tulkita niitä tuntoja, mitä ympäri Suomea vastaan tulee, ja ne tunnot kyllä kertovat selvää kieltä siitä, että tavalliset pienituloiset, keskituloiset, nuoret, lapsiperheet, vähäosaiset, köyhät, pienituloiset, matalapalkka-aloilta leipänsä saavat ovat todellisissa ongelmissa. Heille jokapäiväinen elämästä selviytyminen on iso asia. En usko, että sieltäkään mitään kapinaa tulee. Mutta jos katsotaan, mistä ne kapinoinnin ainespuut voisivat löytyä, niin kyllä kai ne kuitenkin tulevat ei ed. Saarisen mainitsemasta suunnasta vaan aivan toisesta suunnasta.

Mitä tulee siihen, että meillä on hyvinvointiyhteiskunta, missä vielä palveluita pystytään tarjoamaan, se on ihan totta. Meillä on koulussa ruokaa, mutta niiden leikkausten seurauksena, joita hallitus on tehnyt, ollaan tilanteessa, jossa monessa koulussa ei ole opettajia. On toki suurin osa vuodesta, mutta osaksi vuotta kunnat joutuvat lomauttamaan opettajat, koska valtionosuuksia on leikattu niin rajulla tavalla. Ed. Saarinen, kyllä huoli tässäkin asiassa on olemassa, ja se on siinä, että valtionosuuksia on leikattu.

Mitä tulee vielä keskustan verolinjan pilkkuvirheisiin, minä vain totean, että kun me esitämme ruoalle 1:tä prosenttia alempaa arvonlisäveroa, me sanomme paperissamme, että se vähentää valtion verotuloja runsaalla 400 miljoonalla markalla, ja tämä on suoraan valtiovarainministeriön paperista.

Ed. Uotila: Arvoisa herra puhemies! On kaksi sanontaa, joista toisen mukaan "verot kansan verta juo". Toisaalta on olemassa sanonta, että "kansan on rakastettava veroja". Nämä molemmat pitävät itse asiassa paikkansa, vaikka ne ovat aika ristiriitaisen tuntuisia, kun verotuksesta puhutaan. Totta kai verot kansan verta juo silloin, kun verotus on ihmisten ja maksajien mielestä kohtuuttoman kovaa, oli verotus tyypiltään mitä verotusta tahansa. Kai verotuskin laajasti ottaen on vähän samanlainen kysymys kuin palkka: Saajan kannalta se on poikkeuksetta aina liian pieni ja maksajan kannalta poikkeuksetta tuntuu liian suurelta. Eli siitä, millä tavalla pystytään turvaamaan riittävä verotulo ennen kaikkea palvelujen turvaamiseen, on keskeisesti kysymys.

Kun täällä puhuttiin kapinasta ed. Saarisen ja ed. Pekkarisen keskustelussa, en minä menisi veikkaamaan, mistä suunnasta varsinainen kapina, isompi tai pienempi, alkaa, pienituloisimmista vai suurituloisimmista, mutta kyllä se on kuitenkin totta, että kaikkien tuloluokkien pitää eräällä tavalla kokea, että saa vastinetta sille verotukselle, jota itse maksaa. Silloin on hyvin tärkeätä, että yhteiskunnassa on sellaisia universaaleja, kaikille ulottuvia yhteiskunnallisia palveluja, jotka tulevat ikään kuin tulosta riippumatta kaikille. Tämä on oikeastaan vasta-argumentti esimerkiksi sille, kun puhutaan vaikkapa lapsilisien verotuksesta. Me tarvitsemme palveluja. Me tarvitsemme palveluja, joiden kaikki kokevat olevan yhteisiä, ja siitä tulee sitä veronmaksuhaluakin.

Kaiken kaikkiaan verotuksessa on kysymys siitä, kuinka laaja on veropohja, mitkä ovat verotuksen muodot ja mikä on verotuksen taso.

Täällä on puhuttu veroasteen alenemisesta, ennallaan pysymisestä tai kiristymisestä. Voi olla — ja niin kuin kai on mitattukin nyt — että veroasteen edes ennallaan säilyminen on hyvin vaikeaa. Eli aste saattaa karvan verran vielä kiristyäkin, mutta täytyy muistaa, että kun arvioidaan esimerkiksi ensi vuoden tulotasoa ja kun arviot lähtevät kuitenkin aika reippaasta tulotason noususta, niin nämä tarkistukset, mitä asteikkoihin tehdään, eivät riitä kattamaan sitä ja progressio saattaa itse asiassa nousta. Tässähän oli lähtötilanteessa jopa mahdollista, että uusien taulukkojen mukaan verotus tuntuu kiristyvän ennakkokannossa. Mutta kun puhutaan lopullisesta verotuksesta ja siitä, millä tavalla tuloihin suhteutettuna käteen jäävä ansio kehittyy, tulos voi olla kuitenkin positiivisempi.

Siinä, mihin suuntaan verotusta pitäisi kohdentaa, olen kyllä ed. Saarisen kanssa samaa mieltä. Omaisuus ensinnäkin on sellaista, että sitä ei, ainakaan kaikkea, pysty viemään eikä varsinkaan kiinteää omaisuutta kovin herkästi muualle. Se ei sillä tavalla liiku kuin pääoma tai edes sillä tavalla kuin työvoima eli ihmiset liikkuvat. Sen takia pitää ihan pohdiskella, onko omai-

suuteen kohdistuvaa verotusta itse asiassa kiristettävä vaikkapa kiinteistöveron muodossa.

Toinen on tämä eri tavalla ympäristöverotukseen liittyvä kokonaisuus. Minusta on aivan oikein, että pitää verottaa enemmän turhakkeita, haitakkeita ja kerskakkeita. Turhakkeita, sellaista turhaa kulutusta, sellaista turhuutta, joka ympäristöä rasittaa, vie maapallolta voimavaroja, pitää verottaa suhteessa kireämmin. Haitakkeissa, jotka suorastaan saastuttavat ympäristöä, totta kai verotuksen pitää olla kireä, ja kyllä kerskakkeitakin pitää verottaa enemmän suhteessa tavalliseen perustavaraan, mitä ihmiset tarvitsevat. Otetaan vaihtoehdoiksi vaikka muskelivene ja pienen lapsen vaatteet. Kyllä muskeliveneessä pitää suhteessa olla kireämpi verotus kerskakelisän kautta.

Veropohjasta vielä muutama sana, lempiaiheestani. Siinä on kyllä tämä harmaan talouden ongelma, eli mitä laajempi harmaan talouden sektori tässä yhteiskunnassa on, sitä kireämpi verotus on niillä, jotka toimivat rehellisellä puolella. Se koskee palkansaajia, yrittäjiä, kaikkia yhteiskunnan jäseniä. Kyllä silloin tarvitaan edelleen lisätoimenpiteitä harmaan talouden torjumiseksi ja vähentämiseksi. Mikäli se 20 miljardia tai edes sen veromenetysarvio, 13 miljardia, saataisiin edes puoliksi kattamaan veronsaajan tarvetta, se loisi jo monen miljardin veronkevennysvaran. Sen vuoksi pitää minusta aina muistaa harmaan talouden vahingollinen vaikutus kokonaisuuteen, kun verotuksesta puhutaan.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa alkaa olla jo virettä. Ed. Uotila tarkasteli aivan oikein harmaan talouden merkitystä ja vaati aivan oikein sen poistamista. Eräät tiedot osoittavat esimerkiksi, että Uusimaa on muodostumassa veroparatiisiksi uusille, toimintansa aloittaville yrityksille, koska Uudellamaalla ei ole niin tehokasta verokontrollia kuin muualla maassa. Mikäli tällaista alkaa esiintyä, asiaan pitää tarttua.

Ed. Ala-Nissilä kehui onnistunutta veroratkaisua edellisen hallituksen toimesta. Otan vain yhden esimerkin arvonlisäveron osalta. Ehkä meillä 22 prosenttia mätkäistiin liian yleisesti liian moniin paikkoihin. Autokoulualalla esimerkiksi Ruotsissa arvonlisävero on nolla prosenttia, meillä se on 6.

Ed. Kankaanniemeltä pääsi lapsus, kun hän totesi suurituloisten osalta, ettei heillä ole niin hädänalainen tilanne kuin pienituloisilla. Hän antoi ymmärtää, että suurituloisilla olisi hädänalainen tilanne. Minä luulen, että tästä kai ei missään nimessä ole kysymys; niin-sana viittaa siihen, että suurituloisilla olisi hätä. Minusta ei suinkaan, hätä on aivan muilla. Se on pieni- ja keskituloisilla, joiden verotusta pitäisi laskea.

Arvoisa puhemies! Hallituksen linja on oikea, ja niin kuin ed. Saarinen totesi, nyt on löytynyt oikea kehitysura: Työttömyys laskee, valtion velka pienenee, verotuskin jo hieman alenee. Se on oikean suuntainen kehitys.

Ed. B r e m e r : Arvoisa puhemies! Ed. Saarinen puheenvuorossaan näki, jos vähän ... Jaha, ed. Saarinen lähti kävelemään; valitan, ei pitäisi koskaan puhua henkilöstä, joka ei ole läsnä. Kuitenkin saanen sanoa, että hän näki vähän kärjistetysti tuloverotukselle ainoana vaihtoehtona omaisuusverotuksen. En ehkä haluaisi sanoa sitä, mutta on se jonkinlaista näköalattomuutta, samaa näköalattomuutta, jota koko tämä eduskunta osoittaa yritysverotuksessa ja yleensä yrityksen toimintaehtoja käsitellessään. Se on ymmärrettävää, jos ainoastaan seitsemän kansanedustajaa on lähtöisin taustasta, jossa oma työ maksaa oman palkan ja jossa palkkaa ei makseta verovaroista. Näin on toimittaja Loka-Laitinen todistellut, eikä siihen ole kuulunut mitään vastustusta, 13 päivänä tammikuuta 1996. (Ed. Kokkonen: Kaikki, mitä hän sanoo, on tietenkin totta!) — Niin, siihen suuntaan joka tapauksessa.

Tämä näköalattomuus näkyy myös tässä verotuskeskustelussa. Verotuksen kehityksen suuri ongelma on se, että markkinat tavallaan määräävät verotuksen tehokkuuden. Markkinat muuttuvat kaiken aikaa, ja historiallisesti on niin, että yhteiskunta ja lainsäätäjä aina laahaavat perässä markkinoiden muutoksen tahdista. Tällä hetkellä maailmanmarkkinat muuttuvat aivan, sanoisinko, mahdotonta vauhtia, korostuu ajankäyttö ja toiminnan tehokkuus kaikessa, ja samalla tullimuurit ja maiden väliset esteet ja muurit kaatuvat pois. Puhutaan yhdestä kokonaisesta maapallosta, globalisoitumisesta, josta keskustelu Suomessa tuskin on kunnolla päässyt alkuun edes sillä lailla kuin muualla Euroopassa. Soisi senkin keskustelun käynnistyvän.

Tässä maailmanmarkkinoiden globalisoitumisessa suomalainen yhteiskunta, korporaatiot ja eduskunta ovat säälittävästi jäljessä ajasta ja kehityksestä. Maailmantalouden globalisoituminen vuorostaan edellyttää ihan täydellistä, mullistavaa, verotusperiaatteiden muuttamista, sellaista peruskorjausta, jossa suurin piirtein kaikki

tähänastinen heitetään romukoppaan ja lähdetään ihan uudesta lähtökohdasta liikkeelle.

Muuan asiantuntija, joka puhuu tunnetusti teollisuusyhdyskunnista ja maatalousyhdyskunnista siirtymisestä k-yhdyskuntiin, erittäin tunnettu asiantuntija tällä alalla, näkee myös tarpeen kokonaan muuttaa verotusjärjestelmää, jos verotusjärjestelmä haluaa pysyä tässä kehityksessä mukana. Hän ehdottaa, että verotuskohteet on jaettava liikkuviin verokohteisiin ja pysyviin verokohteisiin. Liikkuvia verokohteita maailmantalouden globalisoituessa ovat palkkavero, yritysvero, pääomavero ja omaisuusvero. Ne kaikki voivat kadota maasta, jos niitä verotetaan liian paljon, ja ne katoavat maasta. Ne katoavat naapurivaltioihin, joissa on edullisempi verotus. Jos vain silmät näkevät, hyvät ystävät, te näette joka päivä tätä tapahtumaa. Nokian kohdalla, Ericssonin kohdalla, kaikkialla tätä tapahtuu. Jäljelle jäävät pysyvät verotuskohteet, joita tämän asiantuntijan mukaan ovat maa — maa ei katoa mihinkään, maaomaisuus jää — kiinteistöt, jää muita asioita. Minä uskon, että tämä periaate on ihan oikea. Täällä pitäisi alkaa muuttaa koko ajatustapaa verotuksessa siihen, että aletaan etsiä pysyviä verotuskohteita, mitkä eivät katoa tästä maasta pois. Niin kauan kuin me puhumme verotuksen muuttamisesta desimaalipilkulla ja desimaalilla sinne tänne näissä kohteissa, jotka voivat karata maasta, me olemme kyllä ihan hakoteillä.

Tässä oikeastaan se oli tällä hetkellä. Turha tätä keskustelua on tämän enempää jatkaa.

Ed. V i i t a m i e s : Arvoisa puhemies! Jos ed. Bremerin logiikkaa seuraa, tietysti Suomessa tuntuu olevan työttömyyslukuja katsoen työvoimaa liikaakin. Sillä perusteella, minkä te esititte, tuloverotukseen palkansaajien ja muiden henkilöiden osalta ei pitäisi tulla alennuksia. Itse olen päinvastaista mieltä.

Noususuhdanteessa tuloverojen alentaminen ei periaatteessa kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista. Tuloverotuksen alentamisvaraa pitäisi käyttää kulutuskysynnän ja ostovoiman kasvattamisen laskusuhdanteessa. Tuloverotuksen alentamisen puolesta tässä tilanteessa puhuu silti kolme seikkaa:

1) Jopa huomattavasti tuottavuuttaan kohottaneilla toimialoilla työskentelevät palkansaajat ovat tupossa suostuneet hyvin maltillisiin palkankorotuksiin. Tätä matalaa inflaatiota ylläpitävää linjaa pitää palkita verotusta huojentamalla.

2) Lipposen hallitus ja tämä eduskunta ovat kiristäneet pääomaverotusta. Yhteisöverotuoton kasvu antaa tilaa henkilöverotuksen keventämiselle. Maa- ja metsätalouskiinteistöjen verotus voisi olla yksi keino lisätä liikkumavaraa.

3) Palkansaajien ja eläkkeensaajien verotus kasvoi viime vaalikaudella maailmanennätyslukuihin. Verovaroilla toimivan hyvinvointiyhteiskunnan oikeutus kaikkien kansalaisten silmissä edellyttää veroasteen pitämistä siedettävänä. Tietysti ennen kaikkea on pidettävä huoli palveluiden laadusta ja kattavuudesta sekä tulonsiirtojen osumisesta oikeisiin kohtiin, mutta myös rahoituspuolen eli verotuksen kohtuullisuutta on pidettävä silmämääränä. Kriisivaltion oloista on jo päästävä normaaleihin aikoihin.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Eräs verotusjärjestelmämme suuri ongelma, johon hallituksen olisi mielestäni tullut puuttua, on yhden tulonsaajan perheiden kohtuuttoman kireä verotus. Tällaisessa perheessä työssä käyvän pitää olla todella hyvätuloinen, ennen kuin perheen toimeentulo on edes samalla tasolla kuin se on molempien ollessa työttöminä, etenkin mikäli puhutaan lapsiperheestä, progressio kun määräytyy yhden ihmisen tuloista, oli elätettäviä miten monta tahansa.

Erillisverotuksen suurin ongelma on sen yhteensopimattomuus meidän sosiaaliturvajärjestelmämme kanssa, turvan määrittelyperusteissa kun pyritään ottamaan huomioon todellisen avuntarvitsijan eli kotitalouden tulot. Verojärjestelmä taas ikään kuin olettaa jokaisen verovelvollisen muodostavan oman taloudellisen yksikkönsä ja määrittää progression tältä pohjalta. Kuitenkin maalaisjärki ja käytäntö osoittavat sen, että todellisessa elämässä kotitalous on taloudellisen toiminnan ja toimeentulon perusyksikkö. Tämä tulisi myös verotuksessa huomioida.

Kristillisen liiton taholta onkin useaan otteeseen esitetty siirtymistä järjestelmään, jossa veroasteen progressio laskettaisiin perheen tuloille perheenjäsenten lukumäärä huomioiden. Tällä tavalla verouudistus huomioisi juuri ne, joiden taloudellinen asema on tällä hetkellä vaikein, eli lapsiperheet. Euroopan maista löytyy esimerkkejä erilaisten verotaulukkojen käytöstä useampaan malliin.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa herra puhemies! Onnittelisin ed. Saarista siitä, että hän käytti hyvin rohkean puheenvuoron. On mieluisaa

kuunnella vasemmalta laidalta myös sitä, että he ymmärtävät, että ei pidä kaikkia ihmisiä verottaa aivan, sanoisinko, tyhjätaskuiksi. Toivottavasti kukaan meistä ei hoitaisi talouttaan sillä tavalla kuin valtiontaloutta on hyvin pitkään hoidettu. Tällaista velkaantumista ei kenenkään yksityisen talous sietäisi.

Ed. Lahtelalle toteaisin, kun hän puhui sosiaalisista tulonsiirroista ja totesi, että ne menevät suoraan kulutukseen, että ei asia suinkaan aina näin ole. On myöskin huomattava, että jos ei investoida, ei ole myöskään tuotantoa, ei ole myöskään kulutusta. Tämä on ikään kuin ympyräkehä, josta me keskustelemme. Yksi puhuu kehän yhdestä kohdasta, toinen puhuu toisesta kohdasta. Pitää muistaa, että ympyräkehällä on kaikki nämä aspektit: on verotus, on yksityinen kulutus, on investoinnit jne. ja kaikki vaikuttavat kaikkeen.

Täällä on moneen kertaan taas todettu, ketä verotus kohtelee mitenkin, kuka on huonommassa asemassa kuin joku toinen. Totean jälleen sen, että mielestäni ylivelkaantuneet ovat kaikkein heikoimmassa asemassa tänään. Meillä on nimittäin varsin runsaat tulonsiirrot ja toimeentulotuki tänä päivänä kansainvälisestikin ottaen. Sen ovat lukuisat tutkijat todenneet.

Hyvin selvää mielestäni on, että palkkaverotus on liian korkea.

Ed. Uotilan puheenvuoron johdosta toteaisin vielä, että kokonaisveroaste on se, joka ratkaisee. Se on otettava myös huomioon. Minusta kiinteistöveron nostaminen kohdistuu ankarana pieni- ja keskituloisiin. Tässä arktisessa ilmastossahan jokaisen on asuttava jossakin. Mitä enemmän ihmisiltä imuroidaan rahaa millä nimikkeellä tahansa, sitä vähemmän heille jää kulutukseen.

Ed. T i u r i : Herra puhemies! Toivottavasti en puhu kovin pitkään, vaikka tulin puhujakorokkeelle varmuuden vuoksi. Minusta nämä verokeskustelut ovat kovin yksipuolisia, kun kaikki ovat yksimielisiä siitä, että tulovero eli palkkavero on liian suuri, mutta mistä sitä pitäisi vähentää, siinä on kummallisia ristiriitaisuuksia.

Ed. Olin oli sitä mieltä, että suurituloisilla ei ole hätää, mutta pienituloisilla on. Tässä on minusta juuri se tilanne, että suurituloisilla ei tietenkään ole hätää. Kyllä heillä varmaan sen verran palkkaa on, että sillä pärjää, mutta suurituloiset ovat kuitenkin vastuussa siitä, että Suomessa tulee uusia työpaikkoja ja tulee paljon uusia mahdollisuuksia. Jos näitä suurituloisia verotetaan reippaasti, niin kuin nyt tehdään, heillä on vaihtoehtoja: voi mennä Ranskaan, Kaliforniaan, Hollantiin. Joka paikassa tarjotaan huomattavasti parempi nettotulo ja työ on myös hyvin mielenkiintoista. Heillehän työn mielenkiinto on tärkeintä. He ovat siitä syystä vielä pitkään olleet Suomessa, kun täällä on mielenkiintoista työtä ja Suomi on kuitenkin kotimaa. Mutta jos tämä meno jatkuu pitkään, käy niin kuin ed. Bremer totesi, että nämä ihmiset vähitellen kuitenkin häviävät täältä, ja sen jälkeen pienituloisilla alkaa todella olla hätä. Ei ole enää suurituloisia Suomessa ja pienituloisillekaan ei riitä työpaikkoja. Se on lopputulos tällaisesta yksipuolisesta verojenalennusohjelmasta.

Sitten ed. Elo täällä mainosti, että pääomatuloja voidaan verottaa enemmän. Nythän meillä on se tilanne, että vaikka prosenttiluku on alhaisempi kuin menneinä vuosina, ennen kuin viime korotus tehtiin, niin yrityksethän eivät silti maksaneet paljonkaan veroa. Se johtui siitä, että oli kaikenlaisia keinoja vähentää veronmaksua: poistoja, vähennyksiä ja muita. Nyt niitä on aika paljon muutettu niin, että yritykset todella maksavat veroa. Miksi pääomatulon veroastetta pitäisi korottaa, kun se on kuitenkin samaa luokkaa kuin muualla maailmassa ansiotulon verotus? Meillä pitäisi ansiotuloverotus saada vähitellen lähelle pääomatuloa eikä ratkaista tätä ongelmaa niin, että pääomatulojen veroa nostetaan. Korotus johtaa siihen, että kun meillä on paljon ulkomaalaisia nykyään yritysten osakkeenomistajina, he myyvät osakkeensa pois, kun huomaavat, että täällä ei ole edullista rahoja pitää. Sehän aiheuttaa aikamoisen epäluulon vähitellen Suomea kohtaan ja Suomen käy siitäkin syystä huonosti.

Jos taas ajatellaan esimerkiksi kesämökin myyntiä, niin voitosta maksetaan pääomatuloveroa. Varsinkin jos on vanha kesämökki, suurin osa myyntihinnasta on pääomatuloa. Minusta on paljon järkevämpää, että suomalaisilla on kesämökkejä ja he viihtyvät Suomessa kuin että myyvät mökkinsä siitä syystä, että kiinteistöverot ja pääomaverot jatkuvasti nousevat, ja tekevät sen jälkeen jatkuvasti etelänmatkoja. Se on Suomen kansantaloudelle paljon kalliimpi menetelmä ja lisäksi aiheuttaa vielä paljon ympäristöpäästöjä verrattuna siihen, että suomalainen elää kesämökillään kuukauden tai pitemmänkin aikaa riippuen siitä, kuinka paljon aikaa on ja onko eläkkeellä.

Kyllä näissä veroasioissa pitäisi minusta ottaa kokonaisuus huomioon eikä aina vain populistisesti puhua siitä, että pienituloisilla on liian suu-

ret verot. Suomessa kaikilla ansiotuloa saavilla on liian suuret verot. Se on aivan selvä.

Vielä eniten tässä ihmetyttää, että täällä kuitenkin valtava määrä kansanedustajia on valmis nostamaan energiaveroja. Niitä energiaverojahan maksavat nekin, jotka eivät mitään muuta veroa maksa, niin että ne minusta ovat vähintään kohtuuttomia.

Ed. K o r k e a o j a : Arvoisa puhemies! Aloitan samalla kuolemattomalla lauseella kuin ed. Tiuri äsken: Toivon, etten puhu pitkään. (Ed. Tiuri: Minä toteutin sen!)

Arvoisa puhemies! Kun puhutaan korkeasta veroasteesta, samalla pitää puhua siitä, mihin verot käytetään. Tosiasia on se, että jos haluamme säilyttää niin sanotun pohjoismaisen hyvinvointivaltion, se edellyttää sitä, että meillä on korkea verotus. Nämä kaksi asiaa kulkevat käsi kädessä. On kyllä aika tavalla hurskastelua sanoa toisessa lauseessa, että haluamme säilyttää hyvinvointivaltion, ja toisessa sanoa, että haluamme verot alas. Tämä yhtälö ei kerta kaikkiaan voi toteutua, eli joudumme siis tarkastelemaan vain sitä, millä tavalla verotusta olisi kohdennettava, millä perusteella veroja valtiolle pitäisi kantaa.

Nyt käsiteltävänä oleva, tuloveroihin liittyvä taulukko on yksi osa kokonaisuutta. Täällä on todettu, että ansiotulojen veroja pitää alentaa. On kuitenkin niin, kuten muun muassa valtiovarainministeri Niinistö täällä hetki sitten totesi, että kovin suurta liikkumavaraa ei ole, eli joudumme miettimään sitä, millä tavalla veronalennusmahdollisuuksia preferoidaan. Joudumme tarkastelemaan erikseen tuloveroa, joudumme tässä yhteydessä tarkastelemaan työnantajan erilaisia sosiaaliturvamaksuja, jotka ovat verotuksen kokonaisuuteen kuuluvia veroluonteisia maksuja, sitten arvonlisäverotusta ja erilaisia kiinteistö- ja muita veroja.

Itse lähden siitä, että työllisyyden näkökulmasta meidän tulisi tarkastella työllistämisen kustannuksia ensisijaisesti. Tämä johtaa siihen ajatukseen, että se pelivara, mikä verotuksessa on, tulisi kohdistaa työnantajasivukuluihin ja niiden alentamiseen ja toisaalta arvonlisäverotuksen puolella siihen osaan verotusta, joka suoranaisesti kohdistuu kotimaiseen työhön eli lopputuotepalvelujen arvonlisäverotasoon.

Tuloverotuksen osalta epäilemättä suurin vääristymä, niin sanottua verokiilaa aiheuttava tekijä, on pienituloisten korkea verotus. Tuloverotuksen puolella pitäisi kaikki mahdollisuudet, mitä veronalennukseen on, toteuttaa pienituloisten verotusta alentamalla.

Kokoomus toteaa, että meiltä lähtee korkeatasoinen työvoima, jos emme saa tuloveroasteikon yläpään veroja alemmas. Ed. Tiuri kuitenkin totesi täällä, että ei verotus sittenkään ole se tekijä, joka korkeatasoisia työntekijöitä pitää Suomessa, vaan muut asiat: Suomi on kotimaa; täällä on hyvät ja mielenkiintoiset työskentelyolosuhteet jne. Olen vakuuttunut siitä, että muutaman prosenttiyksikön muutos hyvätuloisten verotuksessa ei kyllä vaikuta sinne eikä tänne suhteessa pysymiseen Suomessa tai täältä lähtemiseen. Minusta asia on epäilemättä tällä tavalla. Tätä en kuitenkaan halua sanoa perustellakseni sitä, että verotusta ei pitäisi myös näiden ryhmien kohdalta alentaa. Mutta se ei missään tapauksessa ole ensisijainen asia silloin, kun liikkumavaraa on todella vähän, vaan kyllä ansiotuloverotuksen keventäminen tulee kohdistaa asteikkojen alapäähän.

Sosialidemokraattien puolelta ehdotetaan lähes joka kerta, kun verotuksesta puhutaan, maa- ja metsätalouskiinteistöjen verotuksen kiristämistä. Maatalouden ja maaseudun kohdalla tilanne on kuitenkin se, että tänä päivänä valtio erittäin laajoin tukitoimenpitein antaa rahaa maatalouteen maatiloille ja maaseutuelinkeinoille. Silloin joudumme kysymään, onko järkeä siinä, että kiristetään verotusta ja lisätään erilaisia suoria tukia. Mielestäni ei ole. Mielestäni se johtaa vain sisäisiin vääristymiin ja keinottelumahdollisuuksiin, kun tällä tavalla toimitaan. Kun maaseutu elää, mikä on EU-maailmassa tosiasia, budjettisiirtojen varassa, olisi viisasta poistaa kaikki verot maataloudelta ja vähentää sitten tukimaksuja, mitä yrityksille annetaan. Se johtaisi parempaan markkinaohjautuvuuteen ja tällä tavalla terveempään yritystoimintaan kuin tällä hetkellä.

Minä toivoisin, että sosialidemokraatit miettisivät tätä uutta tilannetta, mikä on syntynyt, ja nimenomaan katsoisivat näitä kahta eri tekijää ja arvioisivat uudelleen kannanottojaan silloin, kun ottavat esille maaseutuun ja maatalouteen liittyviä verokysymyksiä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Täällä on puhuttu siitä, että olisi verokapina. Erityisesti joskus aikaisemmin on tullut lapsilisien osalta esille se, että suurituloiset ryhtyvät boikotoimaan, jos heille ei maksettaisi lapsilisiä. Kyllä minä tähän toteaisin, että suuri osa suomalaisista, jos meillä ei olisi niin aukottomia verola-

keja ja valvontaa, pyrkisi luistamaan veronmaksusta. Sen takia semmoinen ajattelu ei ole loogista, koska meillähän pitää olla verolakien ja valvonnan tehokkaita, jolloin kaikki porsaanreiät tukitaan. Tänä päivänähän meillä yhä edelleen, niin kuin ed. Pulliainen kuvasi hyvin, yrittäjäomistajat pääomatulojen kautta maksavat itselleen palkkaa, jolloin heidän veroprosenttinsa on hyvin pieni, ja se reikä kyllä pitää saada tukittua.

Mutta omaisuusvero- ja maaseutupuolella, josta edellinen puhuja puhui, metsäverotuksesta olen eri mieltä kuin aikaisemmat puhujat siinä, pitääkö se saada kiinteistöveron piiriin. Minusta siinä on kysymys siitä, että verotetaan puun tuotosta. Mutta se tuntuu ihmeelliseltä, että sellainen kylmä nahka, joka ei tuota mitään, saatetaan veron piiriin, tai mikä hyvänsä rakennus, jolle pannaan kova vero. Meidän pitää lähteä siitä, että vero otetaan lisäarvosta. Siitä, mikä kasvaa ja tuottaa, leikataan siivu pois eikä kylmästä massasta.

Edustajat Tarkka ja Kuisma merkitään läsnä oleviksi.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Oli pakko tulla puhumaan myös, kun huomasi, että tämä meni taas ihan löpinäksi. Kukaan ei varmaan tänään ole pahemmin puhunut tästä hallituksen esityksestä laiksi tuloverolain ja veronkantolain 12 c §:n muuttamisesta. (Ed. Tiuri: Nyt menee vielä enemmän!) — Niin voi mennä.

Jouduin antamaan juuri haastattelun erääseen iltapäivälehteen siitä, onko täällä joulukalenteria. Tuli mieleen, että juuri näissä tapauksissa tarvittaisiin ehkä joulukalenteria, että arvon edustajatkin muistaisivat, että joulu lähestyy ja tonttuja on tuolla nurkissa, (Ed. Kekkonen: Ei sitä muuten muistaisikaan!) kun puhuu todella läpiä päähänsä ja on muistinsa täydellisesti menettänyt ja muuta eikä ota minkäänlaista vastuuta mistään. Varsinkin verotus on varmaan maailman helpoin aihe kaikennäköisille, voisiko sanoa, lööperin puhujille.

Kun asia oli ensimmäisessä käsittelyssä, minä kirjoitin, kun ed. Kuisma puhui asiasta, että Kuisma ja Sanan Helinä. Se ehkä kuvaa paremmin suomalais-ugrilaista perimätietoa. Jos joku on Eino Leinoa lukenut, niin sielläkin verotettiin. Pirkka Puuhkalakki, arvoisa puhemies, tunkeutui Lapin raukoille rajoille, heitä sanottiin lappalaisiksi silloin, ja verotti siellä kovasti saamelaisia. Eli koko veronkantoidea, siis kun tässä veroja käsitellään, niin tuntuu siltä, että monelta hämärtyy sekin, kun lumoutuu siitä, miten pitäisi oikein verottaa.

Mutta itse esityksessä ovat ihan okei nämä asiat, paitsi tietysti se, että asunnon ja työpaikan välisten matkakulujen omavastuuosuus ehdotetaan korotettavaksi nykyisestä 2 500 markasta 3 000 markkaan. Sehän on tietysti älytön juttu, että näin käyttäydytään. Taas sorretaan, voisiko sanoa, heikompiosaista.

Toinen, mikä minua kiinnosti aikoinaan, kun ensimmäisen kerran sain käteeni tämän asian, mistä nyt pitäisi puhua, tarkoitan muitakin kuin itseäni, että lasten yksityisen hoidon tukea koskevaan säännökseen ehdotetaan tehtäväksi sanonnallinen tarkistus. Ilmaisu "sanonnallinen tarkistus" jotenkin viehättää minua tässä keskusteluilmapiirissä erinomaisesti. Voisiko joku välihuutaja nyt heti karjaista, mikä se "sanonnallinen tarkistus" on? (Ed. Kekkonen: Puhuja esittää sitä koko ajan!) — No, hyvä. Jotain tämän kaltaista ajattelinkin. Minulle tuli oikein hyvä mieli, että jossain hallituksen esityksessä joku virkamies on päässyt näin pitkälle ilmaisussaan, että kerta kaikkiaan puhuu ihan siitä, miten yleensäkin asia on.

Muuten minulle tulee mieleen vielä tästä oppositio- ja myös hallituspolitiikastakin uussuomalainen sananlasku, ettei pidä nylkeä verokarhua, ennen kuin verokarhu on lopetettu tai kaadettu, koska jotenkin se mielen yksinkertaisuus tai sielun yksinkertaisuus, joka liittyy suomalaiseen verotuspolitiikkaan, on muuta kuin se, mitä minä opin aikoinaan yhteiskuntatieteitä opiskellessani, että kyllähän tällaisessa vaiheessa ihmisiä ja tiettyjä tahoja on verotettava. Kannattaisin kyllä siis sitä, että verotettaisiin vielä niitä tahoja, joilla rahaa on. Pääomaveron korottaminen on ehkä vähän järjetöntä, mutta sinne suuntaan. Kun täällä jotkut ovat puhuneet omaisuuden verottamisesta, niin siihen pitäisi mennä.

Toisaalta sitten on taas jokin kiinteistövero; ihan kaikilta verotettaisiin kiinteistöveroa tuosta noin vain, mutta siinä ei oteta huomioon sitä, että jotkut ovat todella kovalla työllään ja veloillaan hankkineet ne kiinteistönsä ja kesämökkinsä ja muuta vastaavaa, jotka ovat eräänlaisissa kunnissa, jotka verottavat kesämökkiäkin viimeisen päälle. Jos aletaan omaisuutta verottaa taas siltä pohjalta, millä aikoinaan luotiin suomalainen opintotukijärjestelmä ja kaiken näköiset muut, että myös ne, joilla on paljon rahaa ja jotka ovat tienanneet ja perineet omaisuutensa, pääsevät

saman kohtelun puitteisiin, niin kyllä siinäkin jotakin mätää on. Eli ei kiinteistöveroasiakaan niin yksinkertainen ole, että se ratkaisi nämä ongelmat, päinvastoin, kun mennään vanhojen ihmisten, yleensäkin eläkeläisten ja hyvin ikääntyneiden ihmisten, rahapussille ja eläkkeisiin ja niihin vähiin, missä he asuvat, puhumattakaan vuokrajutuista ja kaikkea.

Mutta tulin nyt sanomaan, että tämä on niin monimutkainen asia, että tässä puhutaan kaiken näköistä. Olen sitä mieltä, että yksilö- ja henkilökohtaista verotusta on pyrittävä vähentämään ja työn tekemistä tuettava.

Oikeastaan suuri haaveeni on aina ollut se, että olisi sellainen puolueeton elin. Aikoinaan pääministerille ehdotin hallitusneuvotteluissa, että olisi balanssi-, terapia- ja tasapainoministeriö, joka pystyisi tulevaisuudessa tarkkailemaan asioita, kun on näin, voisiko sanoa, sateenkaarikoalitio, etteivät ainoastaan keskenään nämä ryhmät rupea vääntämään, vaan oman ryhmän sisällä alkaa tulla kaiken näköistä "bobulismia", väkisinkin alkaa tulla hirvittäviä raivon ja kaiken näköisen peliluonteen paljastumisia. Tässäkin tapauksessa olisi hienoa, kun perustettaisiin jonkinlainen valiokunta, jokin laatuvaliokunta, joka jotenkin verottaisi sen mukaan, kuka tekee todella arvokasta. Kun arvokeskustelu kuulemma yhteiskunnasta puuttuu, niin verotettaisiin vielä työstäkin sen mukaan, kuka tekee todella arvokasta työtä. Jos tekee arvokasta ja luovaa ja yhteiskunnan kannalta henkisesti ja suomalaisugrilaisen perinteen kannalta merkittävää työtä, silloin veroprosentti automaattisesti laskisi. Mutta kaikille, jotka tekevät sellaista myyräntyötä varsinkin, ja täälläkin tiedätte hyvin, mitä se myyräntyö on, on viimeisen päälle verotuskin, koska sellaisesta työstä on vain haittaa.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Tällainen teoreettinen verotuskeskustelu, jota nytkin on käyty, ja taas kerran sanon, että noin 11 vuotta täällä on käyty, jolloin on väitelty verotuksen kohdentumisesta, tasosta ja painopisteistä, on ollut aivan samanlaista aina. Toisin sanoen ed. Virtasen puheenvuoron alkuosaan voi kyllä yhtyä, että tämä on puhdasta teoretisointia, joka sellaisenaan ehkä on välttämätöntä yhteiskunnallista keskustelua, en sitä väitä.

Mutta jos lähdetään katsomaan, mistä ihan pohjimmiltaan verotuksessa on kysymys, niin yhteiskunta tietysti kerää kymmenyksensä omiin menoihinsa ja jakaa hieman ehkä takaisin tukimuotoina tasoittaen jäsentensä elinolosuhteita ja tällä tavalla. Mutta on ihan sama, millä tavalla kymmenysten kerääminen tehdään, tehdäänkö se pääomaverona vai onko painotus ympäristöveroihin, tuloveroihin. Joka tapauksessa se tietyllä tavalla koskee yhteiskunnan kansalaisten pussia tavalla tai toisella. Tämä kohdentumiskeskustelu on vain tällaista teoretisointia ja löpinää.

Se on ihan selvä asia, ed. Kekkonen, että yhteiskunnan kymmenysten tarve kasvaa jatkuvasti. Meilläkin se on sataprosenttisen varma. Kun meillä on 400 miljardia markkaa jo latua ulospäin, on aivan turha puhua siitä, että Suomessa pystytään millään alueella verotusta laskemaan. Jossakin saatetaan 0,3 prosenttia laskea, mutta se otetaan taas bensiiniverona pois sillä tavalla, että se lähtee kuitenkin kansalaisten taskuista. Meillä verotus tulee jatkuvasti keskivertoisesti nousemaan, kohdentuminen, taso ja painopisteet vähän vaihtelevat tämän meidän löpinämme perusteella. Me saamme löpistä täällä näistä hienoista teoretisoinneista, joista normaali ihminen ei ymmärrä yhtään mitään. Mutta verotusta me emme pysty laskemaan, se on turha luulo.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa herra puhemies! Mielestäni nyt olisi korkea aika Suomessa tehdä veroremontti eli puhtaalta pöydältä suunnitella uudelleen verotus niin, että kokonaisverorasitus pudotettaisiin 48 prosentista kymmenen vuoden aikana 30 prosenttiin ja tuloverotus pudotettaisiin pieniltä ja keskisuurilta yrittäjiltä 10 prosenttiin. Minun suuntaukseni olisi näin, että palkansaajien tuloverotus maksettaisiin niin, että kymmenen vuoden aikana siirryttäisiin kulutusta verottamaan eli kulutushyödykkeitä verotetaan eli ne, jotka kuluttavat, maksavat. Minusta se olisi oikeudenmukaista. Eli olisi 2 prosentin veroale vuosittain ja se siirrettäisiin kulutuksen verotukseen.

Ed. Saarinen mainitsi, että pieni- ja keskituloisten olisi tehtävä Suomessa heti verokapina. Olen sitä mieltä, että suuripalkkaisten pitäisi verokapina tehdä, koska hehän palkansaajista maksavat suurimman osan veroista. Toisin sanoen jos otamme tuloverotuksen palkansaajan osalta, valtionverotuksessa 50 000 markkaan asti ei tarvitse maksaa valtion tuloveroa. Eli jos perheessä on kaksi henkilöä, niin 100 000 markkaa saa valtion puolelta verottomana. Toisaalta taas kunnallisverossa mielestäni pitäisi alarajaa nostaa korkeammaksi, niin että ihmisille jää rahaa niin paljon käteen, ettei heidän tarvitse mennä sosiaaliluukulta lisää hakemaan, että pystyy

maksamaan normaalit päivittäiset juoksevat menot. Tämä on minun verolinjani.

Tänä päivänä, kun ajatellaan tuporatkaisua ja verotusta, niin ei ole aivan oikein, että yrittäjille ja työnantajille siirretään verorasitus energiaverotuksen, ympäristöverotuksen ja, niin kuin ed. Aittoniemi mainitsi, polttoaineverotuksen muodossa. Eväthän työpaikat lisäänny sillä, että verotamme yrittäjiä. Eli veroremontti nopeasti, siitä vain.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Ed. Kuosmanen puhui asiaa, enkä aio sitä toistaa. Minusta tilanne ei onneksi ihan niin huono ole kuin edustajat Virtanen ja Aittoniemi sanoivat. Jos me olisimme kaikki eduskunnassa samaa mieltä, tämä olisi aika toivotonta. Kyllähän meillä on vaikea veroja vähentää, koska tietysti pitäisi muistaa se, että kaikki, mitä annetaan, meidän täytyy ihmisiltä ottaa. Ja mitä enemmän otamme, sitä enemmän meillä poliitikoilla on valtaa ja voimme enemmän antaa ja tunnemme itsemme tärkeiksi. Mutta kaikkihan joudumme ottamaan, mitä annamme. Jakopolitiikan aika on loppunut ajat sitten. Tämän päivän lehtien ja eilisten uutisten mukaan presidenttimmekin on hyvin painokkaasti sanonut ihan oikeilla sanoilla, että tarvitsemme veroremontin.

Itse en puhu veroista mitään sanahelinää. Olen juristina perehtynyt veroasioihin ja teen käytännön töitä ja tiedän, mistä puhun. Niistä verokoplan laskelmista, mitä olen vuosia tehnyt, ehkä 15 vuotta ja eduskunta-aikana pari vuotta, ei ole yksikään Suomen vero-oikeuden professoreista voinut osoittaa mitään puutetta, miksi niitä ei käytännössä voi panna toimeen taloudellisista tai juridisista syistä, eivätkä myöskään valtiovarainministeriön virkamiehet, kun heidän kanssaan on yksityisesti keskusteltu. Minkä takia niitä ei panna toimeen, johtuu siitä, että puuttuu poliittinen rohkeus. Uskon, että poliittista rohkeuttakin löytyy, toivottavasti ei vain liian myöhään.

Itse varmasti aion puhua veroasiasta, vaikka itseäni tämä kyllästyttää, niin pitkään kunnes järki tässä kysymyksessä voittaa, koska valtiontalouden velkaongelmaa tai työttömyyttä, mistä paljon höpisemme, ei voida korjata, jos ei tehdä veroremonttia.

Ed. S j ö b l o m : Arvoisa puhemies! Kaikki puhuvat, että tuloveroa pitää pudottaa. Se on ihan totta. Se kannustaa varmasti työntekoon. Samoin kokonaisveroasteen pudottamisesta puhutaan, mutta kokonaisveroasteen radikaali pudottaminen ei ole mahdollista, jos ei samaan aikaan menopuolta supisteta voimakkaasti. Siinähän se rohkeus sitten onkin kyseessä, jos sieltä ruvetaan puristamaan.

Itse en kannata yhteisöveroprosentin heiluttelua, vaan paras vaihtoehto on sen vakaus, niin että se pysyy pitkäjänteisesti paikallaan. Yrityksille ja kaikille on tärkeää, että verotus on pitkäjänteistä. Hallitus on mielestäni yhteisöveroprosentin osalta osoittanut pitkäjänteisyyttä.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Jäi sen verran sanomatta, että kun kuuntelee pääoppositiopuolue keskustan veropuheita, ei voi muuta kuin ajatella sitä, kuinka epärealistisia ja totuuden vastaisia ne ovat sen takia, että niissä annetaan se kuva, että he voisivat jotain ykkösveroministeri Sauli Niinistölle, kun he eivät aikoinaan, edellisen hallituksen aikana, pärjänneet edes niin kivalle kansanmiehelle ja hirmunaurattajalle kuin Viinaselle. Eli jotenkin, jos sen suhteuttaisi lehtijuttuihin ja kaikkeen, mitä on kuullut, niin jos joku näitä kuuntelee, voisi ajatella, että kyllä keskusta puhuu puuta heinää, varsinkin jos olisi keskusta kokoomuksen kanssa samassa hallituksessa ja yrittäisi Niinistön pään kääntää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Ala-Nissilä ed. Pekkarisen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta toteaa, että vuoden 1998 tuloveroesitykset eivät kevennä pieni- ja keskituloisten tuloverotusta työllisyyttä edistävällä tavalla. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin tuloverotuksen työllisyysvaikutuksia ja valmistelee nopeasti tuloverotuksen uudistamista tavoitteena työllistämisen, työllistymisen ja yrittäjyyden edistäminen."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ed. Penttilä merkitään läsnä olevaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Ala-Nissilän ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 93 jaa- ja 37 ei-ääntä; poissa 69. (Ään. 26)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Hallituksen esitys laeiksi tullilain ja eräiden verolakien muutoksenhakua koskevien säännösten muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 192/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 18/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kun lakivaliokunnasta tulee niin harvoin tänne tavaraa, täytyy jotakin sanoa, vaikka tämäkään asia tietysti ei kaksinen ole. Tällä esityksellä piiritullikamarien, Tullilaboratorion ja Tullihallituksen eräitä verotuskysymyksiä koskevien päätösten muutoksenhaku ohjataan Uudenmaan lääninoikeuteen.

Tämä ei ole mitenkään harvinaista sikäli, että on useita eri lainsäädäntöjä, joissa on muutoksenhaku ohjattu nimenomaan Uudenmaan lääninoikeuteen. Kun valiokunnassa asiaa käsiteltiin ja Uudenmaan lääninoikeuden asiantuntijalta kysyin, alkavatko heiltä resurssit pikkuhiljaa loppua, kun jatkuvasti työnnetään heille tällaisia töitä, he sanoivat, että resurssit eivät ole loppumassa. Siinä mielessä tämä on ihan hyvä, koska heillä on työvoimaa. Tällainen erikoistuminen erikoiskysymyksissä on tietysti hyvä, että ne tulevat samaan paikkaan eivätkä kaikkiin lääninoikeuksiin ympäri maata.

Kuitenkaan, niin usein on käynyt, ei huomatakaan, kun eräässä vaiheessa jokin tietty lääninoikeus on saanut liian paljon töitä ja alkaa niihin tukehtua. Näin ollen, kun tällaisia päätöksiä jatkossakin tehdään, pitää kuitenkin huomioida se, kuinka pitkään Uudenmaan lääninoikeuden resurssit kestävät tällaisten erikoistöiden sinne ohjaamista. On syytä tämä huomioida tulevaisuudessa ja tarvittaessa lisätä resursseja, koska asioiden kunnollinen hoitaminen vaatii tietysti tietyn resurssi- ja työvoimamäärän.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Hallituksen esitys ampuma-aselaiksi ja laiksi poliisilain 23 §:n sekä laiksi poliisin henkilörekistereistä annetun lain 19 ja 20 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 183/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 29/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 29.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Herra puhemies! Käsittelyssä on ampuma-aselain uudistaminen, ja nyt käsiteltävä hallituksen esitys koskee uudistuksen ensimmäistä vaihetta. Tämän uudistuksen tarve on ollut varsin ilmeinen jo siitäkin syystä, että lainsäädäntö, joka on vuodelta 33, on sekä sisällöltään että lakitekniikaltaan vanhentunut. Sen ohella meitä velvoittaa nyt myös EU-jäsenyyden myötä asedirektiivi, joka tuo vaatimuksia meidän oman ampumalainsäädäntömme osalta. Tässä lainsäädännössä on otettu huomioon myös räjähdeainedirektiivissä, Rooman sopimuksessa ja Schengenin sopimuksessa sekä Euroopan neuvoston asekonventiossa edellytetyt muutokset. Tosin Suomi ei ole Euroopan neuvoston asekonventioon liittynyt, mistä syystä tässä lainsäädännössä nyt on tavanomaista enemmän muutoksia ja muutostarpeita. Todettakoon, että myös Pohjoismaiden neuvosto on vuonna 91 antanut omat suosituksensa ampu-

ma-aselainsäädännön yhtenäistämisen osalta ja nekin nyt tulevat huomioon otetuiksi.

Arvoisa puhemies! Hallitus antoi eduskunnalle ampuma-aselainsäädäntöä koskevan esityksen jo vuoden 96 valtiopäivillä, mutta sittemmin tuo esitys on peruutettu siitä syystä, että siihen sisältyi säätämisjärjestysongelmia. Tämä hallituksen esitys on valmistelultaan tehty huolella, ja voi sanoa, että tämän osalta valiokunta kaikkinensa antoi valmistelutyöstä hallitukselle ja siellä toimineille virkamiehille kiitosta. On todettava, että tässä valmistelussa on hyvin monia eri tahoja kuultu. On jouduttu yhteensovittamaan monenlaisia tarpeita. Kaikesta tästä huolimatta laaja valmistelu on kyetty suorittamaan hyvin ja vieläpä varsin nopeasti vuoden 96 valtiopäivien jälkeen, jolloin siis sittemmin peruutettu hallituksen esitys oli eduskunnassa.

Arvoisa puhemies! Ampuma-aselainsäädännön lähtökohtana on siis se, että se täyttäisi ne kansainväliset velvoitteemme, joihin on sitouduttu. Mutta lakiesityksen ja lainsäädännön tärkein tehtävä on varmaan rajoittaa ampuma-aseisiin liittyvää väkivaltaa ja tapaturmavaaraa, ja sen tarkoituksena on parantaa aseiden käyttöön liittyvää turvallisuutta.

Lupakäytäntöä täsmennetään. Lupahallinnon osalta toteutetaan tässä lainsäädännössä mahdollisimman pitkälle yhden luukun periaate, ja poliisien osuus tässä toiminnassa vahvistuu. Hyväksyttävät käyttötarkoitukset luetellaan laissa täsmällisesti, ja lähtökohtana on siis, että tarvitaan myös uusia lupamenettelyjä tai niihin rinnastettavia muita viranomaismenettelyjä. Näiden tarkoituksenahan on korvata nyttemmin poistunutta säännönmukaista sisärajavalvontaa. Entistä useampien lupa-asioiden käsittely siis siirtyy poliisilaitoksiin, ja kansalaisen tarvitsee asioida vain lähimmällä poliisilaitoksella, josta lupa-asiat sitten hoidetaan eteenpäin.

Ampuma-aseisiin liittyviä rikoksia koskevat rangaistussäännökset tulevat myös tässä vaiheessa ampuma-aselakiin omana lukunaan. Tavoitteena on, että myöhemmin vankeusuhkaiset rangaistussäännöt siirrettäisiin rikoslakiin.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä lainsäädännön vanhentuneisuudesta johtuen monista ampuma-aseita koskevista asioista säädetään meillä asetuksen tasoisesti, ja tämä ei ole nykyisen perusoikeustilanteemme mukaista. Nythän edellytetään, että yksilöön kohdistuvista perusoikeusasioista säädetään lain tasolla.

Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi poliisilain 23 §:n muuttamisesta, samoin poliisin henkilörekistereistä annetun lain 19 ja 20 §:n muuttamisesta. Ensin mainittu näistä pykälistä koskee tietojen luovuttamista poliisin henkilörekistereistä tuomioistuimelle ja syyttäjäviranomaisille ampuma-aseisiin liittyvien asioiden käsittelyä varten. Pykälään lisättäisiin viittaus ehdotetussa ampuma-aselaissa tarkoitettuihin aseen osiin, patruunoihin ja ammuksiin.

Todettakoon, että valiokunnassa käytiin keskustelua siitä, mitä aseen osilla ylipäätänsä tässä lainsäädännössä tarkoitetaan, ja tähän liittyen valiokunta on mietintöönsä ottanut kappaleen, jossa korostetaan juuri tähän liittyviä periaatteita. Valiokuntahan toteaa, että aseen osaa koskevan määritelmän tarkoituksena on mahdollisimman yksiselitteisesti määritellä ampuma-aselain soveltamisen näkökulmasta kyseinen käsite. Tässä pitäydytään eurooppalaiseen, muussa kansainvälisessä säädöstössä olevaan toimintatapaan. Tämän vuoksi poiketen siitä, mitä on opetettu, aseen runko-osa ei ole aseen osa. Aserungon jättämisellä pois ehdotetun ampuma-aselain soveltamisalan piiristä on ollut myös tarkoitus yhdenmukaistaa aseita koskeva lainsäädäntömme muiden EU-jäsenvaltioiden kanssa ja tällä tavoin varmistaa tietojen vaihdon joustava sujuminen.

Valiokunta kiinnittää muun ohella asekeräilijöiden näkökulmasta huomiota kuolinpesään kuuluvien aseiden luovuttamiseen liittyviin kysymyksiin. Tämä näkökohtahan on noussut esiin monessa yhteydessä ja erityisesti silloin, jos on laajasta asekokoelmasta kyse ja sen realisoinnista. Nyt tässä lainsäädännössä aseiden realisointiin on mahdollisuus jopa yhden vuoden ajan luvanhaltijan kuolemasta, ja valiokunta katsoo, että tämä olisi riittävä suurenkin kokoelman kyseessä ollen.

Valiokunta kiinnittää mietinnössä huomiota myös ampuma-aselain toisen vaiheen valmisteluun ja korostaa, että pitäisi tarpeellisessa laajuudessa mahdollistaa ampuma-aseen hallussapitoluvan saaminen taikka ampuma-aseen luovuttaminen yhteiskunnalle ilman rikosoikeudellisia seuraamuksia sellaisessa tilanteessa, jolloin on laiton tai rekisteröimätön ase kyseessä. Eli olisi tällainen armahdusmenettely, johon jo hallituksen esityksen perusteluissakin viitataan.

Edelleen valiokunta kiinnittää huomiota aseseppinä toimivien henkilöiden koulutustarpeeseen ja myös siihen, että poliisilla olisi riittävät voimavarat uuden lainsäädännön kulloinkin edellyttämien tehtävien hoitamiseen.

Arvoisa puhemies! Vielä valiokunta kiinnittää

huomiota yleiseen turvallisuuteen käyttöturvallisuuden osalta. Kyse on siitä, että läheskään kaikkia aseita eivät niiden haltijat tunne. Voi syntyä vaaratilanteita silloin, kun aseen käsittelyä hallitsemattomat henkilöt ryhtyvät kuljettamaan aseita rekisteröimistä varten poliisilaitokselle.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta on ottanut huomioon sen, mitä perustuslakivaliokunta on lausunnossaan edellyttänyt, ja pitää hallituksen esitystä tarpeellisena ja myös kiireellisenä niin, että se saataisiin voimaan tulevan vuoden maaliskuun alusta lähtien.

Ed. Bremer: Arvoisa puhemies! Pari kertaa on jo tullut puhuttua puhujakorokkeelta ajankäytön suunnittelun ja tehostamisen tarpeellisuudesta eduskunnassa.

Aselain käsittely on surullinen esimerkki siitä, miten ajankäyttöä ja tehokkuutta laiminlyödään eduskunnassa. Aselaki vuodelta 33 on moneen kertaan ollut asiantuntijaryhmien parantelun kohteena, ja läpi vuosien on voitu nähdä, kuinka vaikeaa se työ on, kuinka laaja se työkenttä on ja kuinka vaikeaa on tehdä tarkoituksenmukaisia muutoksia, ajanmukaisia muutoksia tähän. Sitä osoittaa myös tämän hallituksen esityksen edeltävä käsittely. Vuosi sitten jo käsitykseni mukaan tämän valmistelu aloitettiin. Pitkin viime kevättä oli lausuntokierroksia, ja useitakin muutoksia tuli. Asia tuli eduskuntaan syksyllä, ja se on pitkin syksyä käynyt läpi parin valiokunnan käsittelyn. Kaikki tämä osoittaa, kuinka suuresta ja tärkeästä kokonaisuudesta on kysymys.

Nyt sen jälkeen, kun hallintovaliokunta sai oman lausuntonsa valmiiksi eilen, asia räväytetään isoon saliin eduskunnan käsiteltäväksi seuraavana päivänä. Oletettavasti toinen käsittely on huomenna, ja oletettavasti neljässä päivässä tämä ajetaan läpi täältä isosta salista. Kyllä on mielestäni enemmän tai vähemmän skandaali, että tämän päättävän elimen, joka on se ylin päättävä täällä, käsien läpi ajetaan neljässä päivässä sellaista, mihin on asiantuntijoilta mennyt vuoden päivät perusteellisessa käsittelyssä. On jotenkin käsittämätöntä, että asia uitetaan tällä tavalla läpi.

Ajankäytöstä kaiken kaikkiaan eduskunnassa täytyy sanoa, että jotain on vakavasti pielessä, jo siinä, että maan suurimmat ja tärkeimmät lakikokonaisuudet tuodaan pari viikkoa ennen tietynlaista loppua, dead linea, tänne käsiteltäväksi. Niitä suurimpia asioita käsitellään yötä myöten, yöistunnoissa, ja hirvittävässä työruuhkassa. Ei seurauksena voi olla mitään muuta kuin se, että kansa tämän talon ulkopuolella pikkuisen hymähtää ja ehkä saa oikean käsityksen eduskunnan työajan suunnittelusta ja työn tehokkuudesta. Minusta nämä ovat vakavia asioita. Täältä annetaan vääriä signaaleja kansalle. Eduskunnan on syytä katsoa peiliin, mikä on todellinen syy siihen, että annetaan sellainen kuva, että tärkeimmät asiat käsitellään ruuhkassa ja sillä tavalla, että missään liikeyrityksessä ei voitaisi tällaisia päätöksiä näin tehdä. Sieltä lähtisi joka ukko kävelemään, jos yhtä huolimattomasti asioita käsiteltäisiin.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Palataan käsiteltävään asiaan!

Puhuja: Arvoisa puhemies! Tämä mielestäni on tärkein asia tämän aselain kohdalla. Se on nyt ajettu siihen pisteeseen, että tässä ei oikeastaan mikään mutina enää käy. Mielelläni puhuisin vapaaehtoisesta maanpuolustustyöstä ja siitä, miten sitä tässä ylenkatsotaan ja sen tarpeita jotenkin heitetään nurkkaan. Annan muille tilaisuuden puhua. Olen samaa mieltä kuin tässä aikaisemmin, arvoisa puhemies, on tullut todettua, että se on sitten populismia tässä vaiheessa enää.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Hallintovaliokunta on tosiaan suoriutunut tehtävästään varsin nopeasti. Eihän se ollut siellä kuin muutaman viikon, kun se on tullut tänne takaisin siitä huolimatta, että kysymyksessä on näinkin laaja kokonaisuus. Hallintovaliokunta on nopea. Jos se olisi ollut meillä lakivaliokunnassa, kahden vuoden kuluttua voitaisiin vasta ajatella, että sieltä tulisi yhdellä nuijankopautuksella asia ulos.

Kun se tuli näin nopeasti, täytyy sanoa, että en ole ehtinyt tähän lakiin sillä tavalla edes tutustumaan. Siitä huolimatta ihan yleisiltä linjoilta voin muutaman näkemyksen asiasta sanoa.

Ensinnäkään en halua olla ilonpilaaja, mutta sanon kyllä, että tämä uusi ampuma-aselaki ei meiltä rikollisuutta, väkivaltarikollisuutta eikä laittomia aseita lopeta. Se on ihan selvä asia. Sen verran olen tähän tutustunut. Tämä on pientä hienosäätöä eräiltä osilta eikä suuriin kokonaisuuksiin tule vaikuttamaan.

Tämä lainsäädäntöhän säädetään ja muutetaan kahdessa osassa. Kuten ed. Väistö, hallintovaliokunnan puheenjohtaja, totesi, toinen osa tulee myöhemmin. Kahteen merkittävään asiaan minä kiinnitän tässä lakikokonaisuudessa huo-

miota, siis tässä, nyt täällä olevassa osassa ja myöhemmin tänne tulevassa.

Ensinnäkin tärkeä seikka on valtakunnallisen tietopohjaisen aserekisterin perustaminen, mikä merkitsee sitä, että kaikki luvalliset aseet ovat tässä rekisterissä. Kun jostakin tavataan jokin Map tai Colt ja katsotaan siitä sarjanumero, tietokoneelta löytyy heti, kenelle se on aikanaan laillisesti myyty ja kenelle se ase kuuluu.

Muistan, kun aikanaan tutkittiin rikoksia, isoja ja pieniä, ja tällainen ase tuli käsiin, ei auttanut muuta kuin lähettää kaikkiin poliisipiireihin radiosanomia ja tiedustella, olisiko siellä mahdollisesti jollekin rekisteröity tällaista asetta. Jos oli aivan välttämätöntä saada selville, mistä tämä ase on kulkeutunut, ryhdyttiin selvittämään, mikä firma tällaista asetta on mahdollisesti tuonut Suomeen. Sen kautta tiedusteltiin sitten jopa valmistajatehtaalta saakka aseen kulku Suomeen ja usein, ihme kyllä, onnistuttiin selvittämäänkin, kenelle ase loppujen lopuksi täällä Suomessa viimeksi oli kuulunut.

Nyt tietopohjainen rekisteri, joka tulee, helpottaa äärettömästi poliisin työtä. Kun nähdään merkki ja numerot, tiedetään, kenelle ase kuuluu, ja sillä on monta kertaa hyvin suuri merkitys tutkinnallisesti. Jos sillä nyt muuta merkitystä on, se on toinen asia. Tämä on hyvä puoli.

Toinen hyvä puoli on se, että kait jo tässä laissa annetaan velvoitteita siitä, miten aseita tulee säilyttää. Nimenomaan kesäasunnoilla säilytettävät aseet ovat niitä, joista varkaat asevarastojaan kasvattavat. Se on suunnaton määrä, ehkä nyt vähän liikaa sanottu, mitä on kesäasunnoilta ja maalaistaloista aseita murtojen yhteydessä varastettu. Ne sitten tulla putkahtelevat rikoksien yhteydessä esille.

Itseltäni on viety murron yhteydessä maatalosta kolme asetta eikä tiedetä, missä ovat. On ikävää, jos ne jossakin vaiheessa putkahtavat jossakin esille. Sitähän minä en tietysti tiedä. Se oli sitä yleistä käytäntöä, että ei siellä lukittuun kaappiin niitä laitettu, ja se on sama, olisiko laittanut taikka ei. Kyllähän varkaat olisivat ne sieltäkin löytyneet.

Mutta se lainsäädäntö, jonka mukaan ei voida säilyttää kesäasunnoissa tällaisia aseita, on erittäin tärkeä. Syksyllä tai kun ollaan kesäasunnolta pois pitempiä aikoja, aseet on sillä tavalla säilytettävä, että ne eivät voi joutua varkaiden kynsiin. Tämä on erittäin tärkeä asia, ja tämän kautta laittomille markkinoille joutuvien aseiden määrää pystytään merkittävästi vähentämään, jos lakia noudatetaan sillä tavalla kuin lainsäädännössä on. Tuskinpa niitä kesäasuntoja ja maalaistaloja kukaan tarkastelee, ovatko ne aseet siellä seinällä, kun omistaja viikon tai kaksi tai koko talvenkin on poissa, mutta mikäli määräyksiä noudatetaan, tämä on hyvä asia.

Tämä tietorekisteri ja toisaalta ankarat säännökset aseiden säilyttämisestä ovat sellaisia säännöksiä, jotka kokonaisuudessaan tulevat vaikuttamaan. Tämä muu lainsäädäntö on enemmän tai vähemmän tuollaista kaunistelua, jolla ei ole kovin paljon käytännön merkitystä. Osin sen tietysti saneleekin se, että meidän on yhdenmukaistettava ase- ja ampuma-aselainsäädäntömme kansainvälisten systeemien kanssa ja osa tästä muutoksesta tietysti on tästä johtuvaa.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Täällä ed. Väistö valiokunnan puheenjohtajana jo kuvasi sitä prosessia, joka on käyty tämän ampuma-aselain tiimoilta valiokunnassa, ja myös mietinnön sisältöä. En siihen siihen sen enempää puutu, vain muutamaan erityiseen näkökohtaan. Lähden siitä näkökohdasta, jonka ed. Aittoniemi juuri toi täällä esille: aserekisteri ja sen merkitys.

Tämä on erittäin hyvä asia, mutta sen merkitys tulee vasta oikeastaan esille siinä vaiheessa, kun voidaan todeta, että se on suurin piirtein täydellinen. Valtakunnassa on runsaammanpuoleisesti sellaisia aseita, joihin ei kantolupia ole. Ne eivät ole missään rekisterissä, ja erikoisesti kuolemantapausten jälkeen perinnönjakotilanteessa tulee tavallaan sellaisia houkutuksia, että nämä aseet jäävät kirjojen ja kansien ulkopuolelle. Edustin valiokunnassa sitä näkemystä, että tulisi jollakin tavalla järjestää sellainen tilanne, että ilman rikosoikeudellista vastuuta mahdollisimman pitkälle nuo aseet saataisiin rekisteriin, niille lailliset kantoluvat. Sillä tavalla aseturvallisuus ratkaisevasti lisääntyisi. Minä hartaasti toivon, että tämä mietintö tulkitaan näin.

Sitten täällä ed. Bremer viittasi vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön. Sitä edustavia tahoja oli valiokunnassa kuultavana. Jos minä nyt vähänkään ymmärsin oikein, siinä oli sellainen henki, että asepuoli täytyisi saada hyvin vapaaksi, niin että aseita voisi hyvin helposti hankkia itselleen ja muun muassa haulikot kai suurin piirtein vapauttaa kaikesta säätelystä, niin että niitä voi olla kenellä tahansa kuinka paljon tahansa. Katkaistut haulikot ovat ilmiselvästi hyvin vaarallisia aseita ja rikollisten erikoisesti käyttämiä, ja siitä varmasti ed. Aittoniemi siviiliammattiteh-

tävänsä puitteissa pystyy paljon paremmin kertomaan kuin meikäläinen.

Tämä oli niin vakava asia, että kesken kaiken pyydettiin tämän lain valmistelijoilta vastine näihin asiantuntijalausuntoihin niin, että pystyttiin pysymään ajan tasalla siinä, onko tässä todellakin EU:n direktiivien osaltakin tulkittu nyt väärin suurin piirtein kaikkea. Vastaus oli, että näin ei kuitenkaan ole asianlaita.

Kun täällä on päivitelty tätä kiirettä ja nopeutta, se on juuri tietysti perustunut siihen, että on välittömästi reagoitu sellaisiin väitteisiin, joilla on näyttänyt olevan merkitystä itse tämän lain valmistelun kannalta, siis eduskunnassa ja valiokunnassa tapahtuvan valmistelun kannalta, mietinnön laatimisen kannalta. Tällä tavalla, kun on oltu erittäin hyvin ajan hermolla, jos niin voi sanoa, on pystytty tähän tulokseen tulemaan.

Asiantuntijakuulemisessa kaikki asiantuntijat kiinnittivät huomiota aseiden käyttöturvallisuuteen, ja käyttöturvallisuus tulee erityisesti esiin silloin, kun aseita ruvetaan rekisteriin merkitsemään poliisilaitoksilla. Kysymys on siitä, lähtevätkö sellaiset henkilöt kuljettamaan aseita poliisilaitokselle, jotka eivät tunne aseiden mekanismeja eivätkä pysty tsekkaamaan, ovatko ne ladattuja vai eivät. Tilaston mukaan 3 prosenttia aseista on jatkuvasti ladattuina, mikä jo sellaisenaan on merkittävä vaaratekijä.

Siis asiantuntijat olivat sitä mieltä, että tämä näkökohta on erittäin tärkeä. Se, mikä minut vähän yllätti, oli se, että tämän lain valmistelupuolella ei tätä nähty ainakaan niin merkittävänä ongelmana, että se olisi millään tavalla tullut erityisesti esiin asiantuntijakuulemisessa. Tämän vuoksi toivomuksestani valiokunnan mietintöön on tähän asiaan erityisesti merkitty toivomuksia, jotka liittyvät tämän lain kakkosvalmisteluun. Tästä asiakokonaisuudesta tulee toinen osa eduskuntaan, kunhan se on saatu valmisteltua, ja silloin toivon, että se puoli on myös paremmassa jamassa kuin se tällä hetkellä noin ajatuksellisesti on.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! Harmi, että ed. Bremer lähti täältä pois. Hän otti aika hyvän näkökulman sanoessaan, että isoja asioita menee kovin nopeasti täällä läpi. Mutta asian voi nähdä toisinkinpäin. Kun joku asia on oikein hyvin valmisteltu, on ihan loogista, että se menee tämän suuren salin läpi hyvinkin nopeasti. Minusta tässä on sen kaltainen asia, jota ilmiselvästi on valmisteltu hyvin ja jossa on tehty hyvää työtä.

En ole lainkaan tämän alan asiantuntija, mutta kävin eräässä itäsuomalaisessa kaupungissa sen poliisilaitoksella, jossa oli nuorten miesten porukka putkassa, ja heiltä löytyi sellainen asearsenaali, johon taisi kuulua kevyttä konekivääriä, pari käsikranaattia, käsiaseista puhumattakaan. Kun heiltä kysyttiin, mistä tällainen pienen armeijan aseistus oikein on peräisin, vastaus oli, että venäläisiltä turisteilta. Se on selityksenä varmaankin kovin ohut tälle asialle, mutta kun se lähtökohtana rupesin tutkimaan tätä, havaitsin, että täällähän on erittäin täsmällisiä ohjeita siitä, miten aseiden kanssa hantteerataan. Kun tämä kytkeytyy vielä Schengenin yleissopimukseen, se merkitsee siis sitä, että jopa aseisiin liittyvien osien jäljittäminen voidaan poliisirekisterin kautta lähteä viemään eri EU-maita pitkin, joten tämä on, tahtoisin sanoa, ihan lähes uraauurtava asia.

Kun ed. Aittoniemen kanssa monesti olen ollut eri mieltä ja hän on sanonut, että EU merkitsee tällaisten asioiden räjähtämistä käsiin, minä haluaisin nähdä tämänkin asian myönteisesti ja todeta, että tämä antaa kyllä eväät eurooppalaiselle uudelle käytännölle tässä asiassa.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! Ed. Kekkonen vei ed. Bremeriin kohdistuneessa lausunnossaan minulta tavallaan sanoja suusta. Nimittäin minä olisin ed. Bremerille todennut sen, minkä puhemies kyllä nuijankoputuksellaan toi esiin, että me emme täällä nyt käsittele työjärjestyskysymyksiä. Yhdyn ed. Kekkoseen täysin siinä, että siihenhän meillä lainvalmistelu nimenomaan perustuu, että komiteat ja toimikunnat istuvat ja sen jälkeen, kun asia tulee erikoisvaliokuntaan, siellä puolestaan kuullaan jopa kymmenittäin, saattaa määrä jopa hipoa sataakin, asiantuntijoita. Näin ollen se on aika selkeää tarinaa kulloisestakin aiheesta huippuasiantuntijoilta ympäri Suomea. Olen ed. Väistön johtamassa hallintovaliokunnassa istunut neljä vuotta ja tiedän, että hän sitä paitsi erityisen hyvin paneutuu asioihin ja johtaa tilannetta niin, että kaikki näkökulmat tulevat selvitetyiksi.

Mitä tulee itse asiaan, minusta erityisen tärkeätä on se, että millään luvansaajan kelpoisuusvaatimuksilla ei tarpeettomasti poliisipiireissä ja kihlakunnissa saa häiritä metsästäjien ja urheiluammuntaa harrastavien mahdollisuutta saada harrastuksiaan varten lupia niihin aseisiin, mitä ampumaurheilun eri lajeissa käytetään samoin kuin metsästyksen eri lajeissa.

Minä pidän toisin sanoen yleislinjoiltaan tätä lakia maltillisena. Olen saanut papereita, jopa laajojakin asiakirjoja, joissa melkeinpä jokainen pykälä tyrmätään ja yritetään perustella tyrmäys ja on lueteltu erilaisia muita käyttötarkoituksia, mitä siviili-ihmisellä voisi olla metsästyksen, ampumaurheilun ja keräilyn lisäksi. Mutta minusta tämä esitys on nimenomaan maltillinen ja sopii suomalaiseen yhteiskuntaan perusluonteeltaan.

Ongelmana koen niin ikään Itä-Suomessa asuvana, melkeinpä rajan pinnassa, sen, mistä pari kolme vuotta sitten nimismies totesi: Kyllä tietää, milloin on käynyt suomalainen rosvo huvilalla murtautumassa. Sen tietää siitä, että hänelle kelpaa ainoastaan kolme artikkelia: raha, aseet ja alkoholi. Jos ei näitä löydy, hän ei ryhdy pölynimureita kantamaan eikä televisioita raahaamaan mukanaan, ei edes virveleitä. Sen sijaan ulkomaalaisille, joita tulee Suomeen tietysti aika monelta ilmansuunnalta, kelpaa melkein kaikki.

Toinen seikka ilmenee paitsi itärajan pinnassa täällä keskeisemmässäkin Suomessa: Erinomaisia sotilaspistooleita myydään muutamalla kympillä kadunkulmassa. Makaroff-pistooleista kuulin tarinan aivan äskettäin. Se on vaarallista puoltaa asiassa, että varkauksien ja muista maista tulevien myyjien kautta laittomien aseiden määrä maassa lisääntyy.

Sen sijaan yksi, mikä koettiin vielä parikymmentä vuotta sitten tai kun olin poliisivoimissa 25 vuotta sitten, ongelmana, olivat sotamuistoaseet. Monelta rintamalta kotiutetulta jäi reppuun tai taskuun tai osiin purettuna toimitettiin kotiin jokin sotilaskäytössä ollut ase. (Eduskunnasta: Asekätkijätkö?) — En tarkoita niitä. Asekätkentäjutut käsiteltiin tuomioistuimessa. Oltakoon niiden merkityksestä mitä mieltä hyvänsä, ne käsiteltiin massaryhmänä. — Tarkoitan jermua, joka halusi esimerkiksi konepistoolin tuoda jostakin syystä kotiinsa. Tiedän muitakin aseita tuodun. Ne olivat tietyn aikaa hyvinkin vaarallisia yleiseltä kannalta, kun niitä oli paljon. Mutta kun sukupolvet ovat vaihtuneet, ne aseet ovat tulleet, voi sanoa, että kohta melkeinpä useimmat, museoaseiksi.

Jatkovalmistelusta puhuttaessa en kyllä ymmärtänyt, mitä mietinnössä tarkoitetaan sanomalla, että "valiokunta kiinnittää ampuma-aselain uudistamisen toisen vaiheen valmisteluun liittyen huomiota" jne. Tehdäänkö tämä laki kahdessa jaksossa, ja millä tavalla erikoistuu sitten toinen vaihe? Ehkä joku lakivaliokunnan jäsen siitä voi kertoa.

Mutta olisin toivonut, että mukana tässä laissa olisi sellainen tietämäni mukaan joissakin muissa maissa voimassa oleva systeemi laittomista aseista, että jos määräajassa tuo perintökalleuden poliisiviranomaiselle tai vastaavalle ja täyttää aseenkannon kelpoisuusvaatimukset, ne vaatimukset, mitä aseenkantoluvan hakijalta vaaditaan, hänelle annetaan lupa eikä tietenkään rangaista siitä, että on pitänyt hallussaan asetta.

Olen myös kuullut kerrottavan, että vastaavassa tilanteessa, jos katsotaan, että aseelle ei sovellu annettavaksi lupaa eikä se sovellu mihinkään hakijan osoittamaan käyttöön, mutta on hänelle rakas, se voidaan eräissä maissa mitätöidä eli tehdä teknisesti hitsaamalla tai muuten käyttökelvottomaksi ja sitä voi sen jälkeen suvun muistoesineenä pitää tallessa.

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietinnössä todetaan, että lain tarkoituksena on rajoittaa ampuma-aseisiin liittyvän väkivallan ja tapaturman vaaraa. Tavoitteena on myös aseiden käyttöön liittyvän turvallisuuden ylläpitäminen ja parantaminen. Kuitenkin mietinnössä myös todetaan, että pyrkimyksenä ei ole aseiden hankkimisen ja hallussapidon rajoittaminen.

Kun luin mietintöä ja aselakia, heräsi kysymys siitä, onko mahdollista, että molemmat tavoitteet pystytään toteuttamaan, kun toisaalta kiinnitetään huomiota turvallisuuden ylläpitämiseen ja parantamiseen ja kumminkin puhutaan, että aseiden hankintaa ja hallussapitoa ei haluta rajoittaa.

Aselaissa on varmasti paljon hyvää, mutta mielestäni myös ongelmia. Väkivaltarikokset ovat huolestuttavasti lisääntyneet, erityisesti ampuma-aseilla tehdyt. Päivittäin saamme lukea lehdistä hyvinkin traagisista murhenäytelmistä, joissa ampuma-ase on ollut väkivaltateon välineenä. Laman murheellinen puoli on lisääntyneet mielenhäiriöt, stressaantuneisuus, aggressiivisuus. Tätä listaa voisi jatkaa. Myös mielisairaaloiden avohoidon lisääntymisen myötä kansalaisten keskuudessa liikkuu henkilöitä, joilla voi olla hyvinkin väkivaltainen tausta. Minun mielestäni laissa olisi tullut keskeisesti rajoittaa ampuma-aseiden hankintaluvan ja sitä kautta aseen hallussapitoluvan saantia.

Uuden lain mukaan aseen hankkimislupa voidaan antaa useisiin eri käyttötarkoituksiin, muun muassa perustellusti metsästykseen, ampumaurheilun harrastamiseen ja työhön, jossa ase on välttämätön. Näin varmasti tulee ollakin. Taskuaseeseen lupa voitaisiin myöntää ainoas-

taan museossa tai kokoelmassa pitämiseen, muistoesineenä säilyttämiseen sekä työhön, jossa ase on välttämätön.

Kuitenkin 18 §:ssä todetaan, että hankkimisluvan saannin edellytyksenä on henkilön sopivuus terveydentilansa ja käyttäytymisensä perusteella. Esiin ei kumminkaan lain tekstistä eikä asetusluonnoksesta tullut, millä tavalla sopivuus todistetaan.

Läheltä olen seurannut erittäin traagista tapausta, jossa nuorenparin välirikon syynä oli miehen aggressiivisuus. Nuori mies kutsui tiettynä päivänä ex-avoanoppinsa ja ex-morsiamensa noutamaan morsiamen tavaroita yhteisestä asunnosta. Kun äiti ja tytär saapuivat paikalle, nuori mies ampui juuri hankkimallaan aseella äidin kuoliaaksi ja sen jälkeen itsensä. Voimme kaikki kuvitella, minkälainen tragedia tätä perhettä ja omaisia kohtasi.

Herää kysymys, miten tällainen henkilö on yleensä voinut saada aseen hankintaluvan ja aseen hallussapitoluvan ja ennen kaikkea, voidaanko tällainen estää uudella aselailla. Huolimatta siitä, että valiokunta toteaa, että tarkoituksena ei ole aseiden hankkimisen ja hallussapidon rajoittaminen, toivon, että käytäntö olisi jotain muuta.

Arvoisa puhemies! Ennen kaikkea toivoisin, että uusi laki antaa mahdollisuuden rajoittaa laillisen aseen hallussapitoa niiltä, jotka eivät täytä lain vaatimuksia ja ennen kaikkea lain henkeä sopivuuden ja terveydentilan puolesta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Sjöblom: Arvoisa puhemies! Vanha laki vuodelta 33 on jo aikakin uudistaa. Tämä ensimmäinen vaihe on hyvään suuntaan. Valmistelu on ollut varsin laaja, samoin kuuleminen ja varsinkin, kun Schengen-sopimuksen henki on siellä jo huomioitu. Tuossa kerrotaan, että eräät asetukset muuttuvat nyt laiksi. Sehän tietysti oikea suunta, mutta jatkossa varmasti tämä laki tulee saamaan melkomoisen nipun asetuksia ja niillä paikataan ajan muuttuessa ilmeneviä puutteita ja hoidetaan tarvittavaa ohjausta.

Jos aserekisteri ja säilytysohjeet vielä toimivat ja kaikki hyvä toteutuu, kuten ed. Väistö puheenvuorossaan kertoi, niin lakiesitys on todella onnistunut, ja jos se vielä kantaa yhtä kauan kuin edellinen, niin hyvä on.

Arvoisa puhemies! Kannatan mielihyvin tällaista lakia.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Lindén äsken kuvasi traagisen tapauksen ja kyseli sen perään, voitaisiinko aselailla ja sen mukaisella sääntelyllä estää kantolupien myöntäminen henkilöille, jotka saattaisivat syyllistyä tuollaiseen veritekoon. Luulen, että ei, niin suuresti kuin me haluaisimme toki näin olevan asianlaita.

Tässä on ollut ihan viimeisen parin kuukauden aikana muutama tuollainen tapaus, viimeksi Joroisissa, syntymäkunnassani. Kun kysymys oli tapauksesta, jossa appiukkoni on henkilön, joka asetta käytti perheenjäseniinsä nähden mainitsemallani tavalla, opettaja, kysyin, olisiko tämä ollut valmis antamaan lausunnon, ettei missään nimessä kantolupaa sen tuntemuksen kokemuksensa ja tietämyksensä perusteella, kun on koulussa seurannut ja naapurin miehenä tätä elämäntaivalta. Appeni sanoi, että ei todellakaan, eikä ollut pienintäkään vihjettä siihen suuntaan, että jotakin tuollaista voisi jonakin päivänä tapahtua. Eli kysymys vain on siitä, että ihmisen mieli on niin moninainen, että täydelliseen varmuuteen emme kai lainsäädännön keinoin voida koskaan päästä.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kun on ollut puhetta sodanaikaisista aseista ja myös siitä, että on systeemejä, että voi tuoda laittoman aseen ilman rangaistusuhkaa rekisteröitäväksi, kerron lähihistorian muistona sotien jälkeiseltä ajalta, miten todella melkein jokaisella sodasta tulevalla miehellä oli pystykorva, venäläinen kivääri tai kotimainen, kun sieltä tultiin, ja sitä piiloteltiin poliisilta 10—20 vuotta nurkkien alla ja poliisi sitä etsiskeli. Meilläkin kotona oli sellainen.

Mutta sitten joskus 50-luvun alkupuolella tuli muutos. Ei se ollut mikään virallisesti ilmoitettu asia, vaan kansan keskuuteen levitettiin tieto, että jos haluaa päästä luvattomasta aseesta, voi porauttaa sen hirvikivääriksi ja siihen merkitään asesepän merkintänä, että se on romuaseesta valmistettu. Näin ollen siihen sai hallussapitoluvan. Sitten meidänkin talon nurkan alla piiloteltu tuli lailliseksi aseeksi, jossa on ollut hallussapitolupa. Varkaat sen veivät, niin kuin aikaisemmin kerroin, muutama vuosi sitten. Joka tapauksessa silloin 50-luvulla oli tietyllä tavalla suuri armahdus. Varmasti tuhansia aseita porautettiin hirvikiväreiksi ja hankittiin niihin lupa. Tämä onnistui silloin hienosti.

Toivottavasti nytkin onnistuu sillä tavalla, että laittomia aseita nurkkien takaa ainakin jonkin verran tulee tietoon. Kotiin päin se on kuitenkin kaikki, kun ne poliisilaitoksen suuntaan kulkevat.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lindén puhui traagisesta tapauksesta, joka on tietysti järkyttänyt meitä kaikkia. Vastaan kuten ed. Pulliainenkin tähän asiaan, että ei kai millään lainsäädännöllä milloinkaan voida täydellisesti eliminoida tällaisia asioita. Minusta täytyy siten voida lainsäätäjänkin ajatella, että ei voida sellaista yhteiskuntaa rakentaa, joka lailla ratkaisisi jokaisen pulman. Vallankaan tällaisissa asioissa, joissa kyse on mielen järkkymisestä, lakia ei tietysti voida laatia sellaisesta lähtökohdasta. Mutta sellainen asia lainlaatijalla tietysti täytyy olla mielessänsä, kun hän lakia miettii.

Ilokseni huomaan, että mietintö, jota nyt käsittelemme, vastaa oikeastaan ed. Lindénin huoleen sillä tavalla, että täällä sanotaan aivan selkeästi, että "lain soveltamisessa on syytä kiinnittää korostetusti huomiota siihen, että lupa ampuma-aseen hallussapitoon on vain niillä, jotka täyttävät asianmukaiset hallussapidon edellytykset". Jatkoksi vielä sanotaan, että tämän vuoksi "valiokunta viittaa ampuma-aseen hallussapitoluvan peruuttamista koskeviin säännöksiin". Minusta tämä on aika pitkälle vietyä pohdiskelua siihen suuntaan, että yhteiskunnalla on mahdollisuudet toimia rationaalisesti tällaisissa asioissa.

Mutta toistan sen, minkä ed. Pulliainen paljon retorisemmin ja kauniimmin sanoi: Yhteiskunta ei voi tehdä lakia jokaista yksityiskohtaa varten, ei vallankaan sellaisia yksityiskohtia varten, joissa mielen järkkymisestä on kysymys.

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! En tunne nykyistä aselakia, en osaa ampua enkä ole muutenkaan ollut aseiden kanssa tekemisissä, mutta lähinnä herää kysymys siitä, mikä on tämän lain henki. Onko se sen mukainen kuin ed. Kekkonen ja ed. Pulliainen edellä totesivat sen suhteen, että halua on toimia siihen suuntaan, että tällaisia veritekoja pystyttäisiin ennalta ehkäisemään? Vai onko lain henki se, mikä lukee mietinnössä, ettei haluta vaikeuttaa aseiden hankintaa ja hallussapitoa? Toisaalta 45 §:ssä puhutaan hankkimisluvan saajaa koskevista edellytyksistä. Siinä todetaan: "Hankkimislupa voidaan antaa sellaiselle 18 vuotta täyttäneelle henkilölle, jota terveydentilansa ja käyttäytymisensä perusteella on pidettävä sopivana pitämään hallussa ampuma-asetta ja aseen osia." Tarkoittaako tämä, että tarvittaessa ampuma-aseen hankkimisluvan myöntäjä voi pyytää todistuksen hakijan terveydentilasta tai käyttäytymisestä? Tätä ei ole valiokunnan mietinnössä tai asetuksessa tarkennettu, mitä tällä kohdalla tarkoitetaan. Toivoisin, että joku hallintovaliokunnan jäsen voisi tähän kysymykseen vastata.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

15) Hallituksen esitys laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 184/1997 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö 2/1997 vp
Lakialoite 73/1996 vp

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu:

Ed. L a m m i n e n : Rouva puhemies! Nyt ensimmäiseen käsittelyyn edenneessä asevelvollisuuslain muutoksessa ehdottomasti merkittävin sisällöllinen muutos liittyy varusmiesajan pituuteen. Uusiksi palvelusajoiksi ehdotetaan 180:tä, 270:tä ja 362:ta päivää. Uudessa järjestelmässä varusmiehet astuisivat palvelukseen kaksi kertaa vuodessa, tammikuussa ja heinäkuussa. Noin puolet varusmiehistä suorittaisi 180 päivän varusmiespalveluksen. Puolustusvoimien suunnittelun perustana on lisäksi, että noin 15 prosenttia varusmiehistä palvelisi 181—270 vuorokautta ja noin 35 prosenttia 271—362 vuorokautta. Aseettoman varusmiespalvelun pituus jäisi tämän lakiehdotuksen hyväksymisen jälkeenkin ennalleen eli 330 vuorokaudeksi. Näin olisi varusmiespalvelukseen tulevalle neljä palvelumahdollisuutta.

Puolustusvaliokunta pitää mietinnössään varusmiespalveluksen uudistamista periaatteessa myönteisenä. Valiokunta katsoo, että uudistus on kokonaisuus, jossa on otettava huomioon useita eri osa-alueita. Varusmiespalveluksen uudistaminen perustuu joukkotuotannon tarpeisiin. Varusmieskoulutuksen tarkoituksena on

kouluttaa ja harjaannuttaa asevelvolliset sotilaallisen maanpuolustuksen tehtäviin ja siten luoda edellytyksiä sodan varalta tarvittavien joukkokokonaisuuksien tuottamiselle. Palvelusaikojen on oltava sellaiset, että ne parhaalla mahdollisella tavalla palvelevat joukkojen tuotantoa.

Varusmiesaikojen muuttaminen on yksi osa kokonaisuudesta, jolla toteutetaan Puolustusvoimien rakenteellinen uudistus. Puolustusvoimien sodan ajan kokoonpanoa supistetaan viimekeväisen selonteon mukaisesti 540 000 henkilöstä 430 000 henkilöön. Samalla rauhan ajan organisaatio ja varusmiesten koulutus mitoitetaan nykyistä paremmin sodan ajan joukkojen tuottamiseen. Uudistuksella tavoitellaan myös koulutuksen tehostamista.

Varusmiesvahvuuden vaihtelu pienentyy ja kouluttajia on laskettu riittävän nykyistä paremmin. Vahvuuksien pienetessä myös majoituspaikkoja tarvitaan vähemmän, hallituksen arvion mukaan noin 7 000 vähemmän kuin tänä päivänä. Se vastaa noin kolmen nykyisen Oulun varuskunnan majoituspaikkoja.

Koulutuksen kannalta ongelmana lienevät jatkossa muun muassa lisääntyvät maastokoulutuksen kustannukset. Kustannusten vähentämiseksi varuskunnat hyödyntävät maastoharjoituksissa myös lähimaastojaan. Puolustusvaliokunta on jo aiemmin useissa yhteyksissä kiinnittänyt huomiota maastoharjoitusten liian vähäiseen osuuteen koulutuksessa. Näyttää siltä, että asiasta on tarvetta kantaa huolta myös jatkossa.

Myös näissä uusissa palveluajoissa ja niiden mukaisessa järjestelmässä saattaa tietenkin ilmetä ongelmia. Mietinnössään puolustusvaliokunta edellyttääkin, että "hallitus seuraa uusien palvelusaikojen toimivuutta ja antaa mahdollisten ongelmien ilmetessä tarvittavat korjausehdotukset eduskunnalle".

Arvoisa puhemies! Palvelusaikauudistuksella saavutetaan hallituksen laskelmien mukaan noin 45 miljoonan markan vuotuinen säästö, kun palvelusaika lyhenee keskimäärin yhdellä kuukaudella. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että uudistuksesta aiheutuvia säästöjä on tarkoitus käyttää pitkän palvelusajan varusmiehille taloudellisena korvauksena muita pidemmästä koulutuksesta.

Sen sijaan esityksen perusteluista puuttuu mustaa valkoisella siitä, millä tavalla ja minkä suuruisena tämä korvaus toteutetaan. Valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnan esityslistalta 22.10.97 löytyvät markkamäärät, joita puolustusministeriö esitti varusmiesten päivärahoiksi uudistuksen jälkeen. Kaikki saisivat 180 vuorokaudelta 19 markkaa. Ajanjakson 181—270 vuorokautta palvelevat saisivat 34 markkaa ja pisimmän palvelusajan palvelevat viimeisiltä kolmelta kuukaudelta 49 markkaa päivältä. Nämä markkamäärät oli pyyhitty hallituksen esityksestä pois. Puolustusvaliokunta on mietinnössään nostanut nämä samat markkamäärät uudelleen pöydälle edellyttämällä, että päivärahojen porrastus toteutetaan juuri edellä kerrotulla tavalla.

Uusien palvelusaikojen vaihtelu on tietenkin hyvin suuri, kun ajatellaan, että pisin palvelusaika on kaksi kertaa pidempi kuin lyhin palvelusaika. Siksi ei olekaan merkityksetöntä, miten pidemmän palvelusajan varusmiehiä motivoidaan. Hyvä koulutus on tietysti jo yksi motivaatiotekijä, mutta se ei riitä. Korkeammat päivärahat ovat toinen motivaatiotekijä. Lisäksi on kaavailtu, että pidemmästä palvelusajasta saisi lisäpisteitä niin pääsykokeissa kuin varsinaisissa opinnoissakin eli pidempi palvelusaika huomioitaisiin yhteiskunnan muussa koulutusjärjestelmässä.

Puolustusvaliokunta on tältäkin osin nähnyt asiassa enemmän myönteisiä kuin kielteisiä puolia eikä suinkaan vähättele tämänkään asian merkitystä yhtenä motivaatiotekijänä. Sen sijaan perustuslakivaliokunta on puolustusvaliokunnalle antamassaan lausunnossa suhtautunut pidemmän palvelusajan huomioon ottamiseen muussa koulutusjärjestelmässä huomattavasti kriittisemmin. Perustuslakivaliokunta on todennut, että uusi järjestelmä tulisi toimimaan käytännöllisesti katsoen kokonaan miesten hyväksi. Se on myös katsonut, että järjestelmän tulee olla lainsäädännössämme omaksutun naisten ja miesten tasa-arvon edistämisperiaatteen mukainen eikä se saa olla sukupuoleen perustuvan syrjintäkiellon vastainen. Niinpä puolustusvaliokuntakin pitää mietinnössään tärkeänä, että nämä perustuslakivaliokunnan esittämät näkökohdat otetaan huomioon järjestelmää rakennettaessa. Tunnustamme sen, että esityksellä ei ole tarkoitus muuttaa suomalaista koulutusjärjestelmää sinänsä. Sitä paitsi valintaperusteet ja aikaisempien opintojen hyväksi lukeminen kuuluvat yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen omaan toimivaltaan.

Puolustusvaliokunta on joutunut tekemään lain pykäliin myös kaksi tarkennusta, jotka molemmat perustuvat perustuslakivaliokunnan lausuntoon. Ensimmäinen liittyy valmiusjoukon koulutukseen. Viime vuoden keväällä, kun puolustusvaliokunta antoi lausuntonsa valmiusjoukkoselonteosta, se piti tarpeellisena, että ase-

velvollisuuslakiin otetaan lain tasoiset perussäännökset valmiusjoukkokoulutuksesta sekä tähän koulutukseen hakeutumisen vapaaehtoisuudesta. Ulkoasiainvaliokunta yhtyi mietinnössään tältä osin puolustusvaliokunnan lausuntoon. Hallitus oli kuitenkin nyt käsittelyssä olevasta lakiehdotuksestaan unohtanut vapaaehtoisuusnäkökohdan kokonaan. Puolustusvaliokunta onkin kirjoittanut lain 3 a §:n 2 momenttiin perustuslakivaliokunnan edellyttämän nimenomaisen säännöksen asevelvollisten valmiusjoukkoon hakeutumisen vapaaehtoisuudesta.

Toinen perustuslakivaliokunnan edellyttämä ja puolustusvaliokunnan mietinnössään toteuttama muutos liittyy muutoksenhakujärjestelmään. Asevelvollisuusasian muutoksenhakuelimenä säilyisi jatkossakin kutsunta-asiain keskuslautakunta, ja perustuslakivaliokunta kyseenalaisti omassa lausunnossaan, onko kutsunta-asiain keskuslautakunta sillä tavoin riippumaton muutoksenhakuelin kuin hallitusmuodossa tarkoitetaan. Se katsoi, että lain tasolla olisi estettävä se, että jopa puolet keskuslautakunnan jäsenistä voisi tulla puolustushallinnosta. Puolustusvaliokunta ehdottaa mietinnössään lautakunnan kokoonpanosäännöksiä muutettavaksi siten, että ne takaavat puolustushallinnon ulkopuolisille jäsenille enemmistön perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla. Kokoonpanon sääntely on nostettu asetuksesta lain tasolle lisäämällä lakiin uusi 37 a §.

Ed. I t ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Perustuslakivaliokunta on antanut lausunnon asevelvollisuuslain muutosesityksestä. Lausunnossa käsitellään kolmea kysymystä valtiosäännön kannalta: 1) lakiehdotuksen 5 §:n mukaista varusmiespalvelusajan pituuden nykyistä suurempaa erilaistamista, 2) lakiehdotuksen 3 a §:n 2 momentin säännöstä niin sanotusta valmiusjoukkokoulutuksesta ja 3) kutsunta-asiain keskuslautakunnan asemaa muutoksenhakuinstanssina.

Näen tarpeelliseksi käydä asiaa läpi, koska itse asiassa se tuntui perustuslakivaliokunnassa olleen tämän syksyn vaikein laki. Varsin erilaisia näkökantoja ja esityksiä tämän asian osalta oli, ennen kuin lausunto saatiin aikaan.

Ensimmäiseen kohtaan voidaan todeta, että valiokunta tarkasteli varusmiespalvelusaikojen erilaisuutta yhdenvertaisuuskysymyksenä hallitusmuodon 5 §:n 1 momentin kannalta. Esitys tarkoittaa sitä, että lyhimmän ja pisimmän palvelusajan ero kasvaa nykyisistä kolmesta kuuteen kuukauteen. Valiokunta katsoi palvelusaikojen erilaistamiselle esityksessä esitettyjen syiden saattavan muodostaa hallitusmuodon yleisen yhdenvertaisuussäännöksen kannalta hyväksyttävän perusteen uudelle lainsäädännölle, joskin yksityiskohtaisemmat ja konkreettisemmat perusteet olisivat tarpeen. Valiokunta ei pitänyt esityksen tätä kohtaa sellaisena, että se vaikuttaisi lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Palvelusaikojen erilaistamisen yhteydessä valiokunta arvioi sitä esityksen perustelujen mainintaa, jonka mukaan pitempää palvelusaikaa merkitsevä erikoiskoulutus ja johtajakoulutus pyritään lukemaan hyväksi lisäpisteinä oppilaitosten pääsykokeissa ja opintoviikkoina tai kursseina oppilaitoksissa. Tämä johti valiokunnan kiinnittämään huomiota sukupuolten tasa-arvonäkökohtiin, koska kaavailtu järjestely asevelvollisuusjärjestelmän luonteen vuoksi toimisi käytännöllisesti katsoen kokonaan miesten hyväksi. Valiokunta tähdensi, että tässä suhteessa mahdollisesti toteutettavien järjestelyjen tulee olla miesten ja naisten tasa-arvon edistämisperusteen mukaiset eivätkä ne se saa olla sukupuoleen perustuvan syrjintäkiellon vastaisia. Puolustusvaliokunta pitää antamassaan mietinnössä tärkeänä, että nämä perustuslakivaliokunnan esittämät näkökohdat otetaan huomioon järjestelmää rakennettaessa.

Lakiehdotuksen 3 a §:n 2 momentti palautuu valtioneuvoston selontekoon rauhanturva- ja humanitaaristen valmiuksien kehittämisestä vuodelta 1996. Sen eduskuntakäsittelyn aikana puolustusvaliokunta ilmoitti pitävänsä tarpeellisena, että asevelvollisuuslakiin otetaan perussäännökset varusmiesaikaisesta ja kertausharjoituksiin kuuluvasta valmiusjoukkokoulutuksesta sekä tähän koulutukseen hakeutumisen vapaaehtoisuudesta. Nyt esityksen perusteluissa todetaan, että valmiusjoukkokoulutus annetaan sellaisessa joukko-osastossa, jonka joukkotuotantotehtävänä on valmiusjoukon muodostaminen. Koulutus voidaan lyhytaikaisesti järjestää myös ulkomailla.

Perustuslakivaliokunta kiinnitti esityksen tätä kohtaa käsitellessään erityisesti huomiota kyseisen selonteon yhteydessä ilmaisemaansa kantaan. Valiokunta katsoi tuolloin, että sellainen valmiusjoukkokoulutus, johon varusmiehet vapaaehtoisesti hakeutuvat, on sopusoinnussa hallitusmuodon 75 §:ssä säädetyn kansalaisvelvollisuuden kanssa osallistua isänmaan puolustukseen tai avustaa sitä. Tämän aiemman kannanottonsa vuoksi valiokunta huomautti nyt siitä, että

lakiehdotuksessa ei ole mitään säännöstä valmiusjoukkokoulutukseen hakeutumisen vapaaehtoisuudesta.

Valiokunnan mielestä lakiehdotuksen sanamuoto esityksen mukaisena näyttääkin oikeudelliselta kannalta merkitsevän sitä, että asevelvollinen voidaan määrätä valmiusjoukkokoulutukseen. Vuoden 1996 kannanottoaan vastaavasti valiokunta asetti edellytykseksi lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä sen, että lakiin otetaan nimenomainen säännös asevelvollisten kansainväliseen valmiusjoukkokoulutukseen hakeutumisen vapaaehtoisuudesta. Tämä kohta oli erityisen vaikea perustuslakivaliokunnassa, ja tästä myös äänestettiin, mutta uskon, kun jälkeenpäin olemme asiasta keskustelleet, että voimme olla yhtä mieltä siitä, mitä lopulta lausuntoon tuli.

Lakiehdotuksen 3 a §:n muodostaman kokonaisuuden johdosta on siksi syytä selventää erästä seikkaa. Pykälän 2 momentti, josta perustuslakivaliokunta teki juuri selostamani ja puolustusvaliokunnan asianmukaisesti huomioon ottaman huomautuksen, koskee, kuten esityksen perusteluista ilmenee, pelkästään varsinaista valmiusjoukkokoulutusta eli siihen joukko-osastoon hakeutumista, jonka tehtävänä on valmiusjoukon muodostaminen. Perustuslakivaliokunnan huomautus ei ole yleisempi kannanotto siihen, missä määrin muussa joukko-osastossa suoritettavaan eli pykälän 1 momentissa tarkoitettuun yleiseen varusmiespalvelukseen voi sisältyä asiallisesti samantapaista valmiusjoukkokoulutusta. On mielestäni kiistatonta, että tällaista ainesta hallitusmuodon 75 §:n kannalta voi ja tuleekin sisältyä varusmiespalvelukseen. Jälkeenpäin ajateltuna ehkä perustuslakivaliokunnan lausunnossa olisi pitänyt olla vielä nimenomaisesti selvennys siitä, että kyse on tästä nimenomaisesta joukko-osastosta.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Asevelvollisuuslakiesityksen tärkein muutos on, niin kuin valiokunnan puheenjohtajakin mainitsi, koulutusaikojen uusi järjestäminen. On tietysti vähän hankalaa näin äkkiseltään arvioida, onko nyt suunniteltujen palvelusaikojen ja armeijassa opittavien tehtävien suhde oikea. Käytäntö ilmeisesti muovautuu tässäkin oikeaan suuntaan.

Pyysin puheenvuoron lähinnä siksi, että olisin kommentoinut puolustusvaliokunnan mietintöä. Selvää moitittavaa minun mielestäni valiokunnan lausunnosta löytyy varusmiesten etuuksien käsittelyn suhteen eli kyseessä on päiväraha-uudistus, mutta sen sijaan hyvää valiokunnan mietinnössä mielestäni on valiokunnan suhtautuminen varusmieskoulutuksesta saataviin mahdollisiin lisäpisteisiin tai opintoviikkoihin sekä myöskin valiokunnan mietinnön kanta valmiusjoukkojen järjestämisestä.

Jos mennään ensiksi päiväraha-asiaan, siteeraan mietintöä, jossa sanotaan: "Hallituksen esityksessä on todettu, että näitä kysymyksiä ei säännellä lain tasolla. Valiokunta pitää kuitenkin huolestuttavana, että näitä koskevat maininnat on poistettu myös hallituksen esityksen perusteluista. Puolustusministeriö on saadun selvityksen mukaan esittänyt, että 6:n, 9:n ja 12:n kuukauden palvelusaikojen mukaan porrastetut päivärahat olisivat 19, 34 ja 49 markkaa." Sitten valiokunnan omana edellytyksenä missä todetaan: "Valiokunta edellyttää, että varusmiesten päivärahat porrastetaan palvelusaikojen muutoksen yhteydessä siten, että kaikki saavat 180 vuorokaudelta 19 markkaa, 181—270 vuorokautta palvelevat saavat 34 markkaa ja 271—362 vuorokautta palvelevat 49 markkaa."

Tämä valiokunnan edellytys on mielestäni eräänlainen lapsus. Tässä ei ole lainkaan huomattu sitä, että noin puolelta varusmiehistä koko palvelusajan päiväraha laskee, kun sen sijaan on ollut vaatimuksia, että päivärahaa pitäisi korottaa. Heinäkuussa 1991 korotettiin viimeksi varusmiesten päivärahoja. Mikäli muistini pelaa, päiväraha on nyt 19,50 markkaa päivältä. Nyt valiokunta esittää, että joka toiselta varusmieheltä päiväraha laskisi 19 markkaan koko hänen varusmiesajallaan. Tätä asiaa en voi mitenkään ymmärtää.

Tämä on kyllä hyvä esimerkki siitä, miten eduskunnan ulkopuolisilta tahoilta voidaan järjestellä varusmiesten sosiaalisia etuuksia; oikeastaan tämä on huono esimerkki. Hallitus olisi pienentämässä mahdollisesti varusmiesten päivärahoja, mutta vaikka kyseessä ilmeisesti onkin valiokunnan harkitsematon lapsus, niin olen aivan varma, että mikäli näitä päivärahoja ja varusmiesten muita sosiaalisia etuuksia säänneltäisiin lain tasolla, niin eduskunta ei varmaankaan tulisi päivärahoja pienentämään, vaan pikemminkin korottamaan.

Itse olen sitä mieltä, että jos varusmiehiä jaetaan näin kolmeen eri ryhmään päivärahojen saannin suhteen, alinta päivärahaa tulisi selvästi korottaa ja vastaavasti korkeammalle porrastettuja päivärahoja hieman supistaa. Vaikka lupauksia on päivärahojen korottamisesta ollut monelta eri taholta kirjallisten kyselyidenkin vas-

tauksissa, tämä on hieman pahaenteinen kannanotto. (Ed. Kekkonen: Päivärahat nousevat. 49:ää markkaa ei makseta kenellekään tänä päivänä!) — Myönnän, ed. Kekkonen, että päivärahat osittain nousevat, mutta ette ilmeisesti kuunnellut tarkasti, sillä joka toiselta varusmieheltä päiväraha laskee koko varusmieskoulutuksen ajaksi. Eikä se voi olla millään tavalla hyväksyttävää varsinkaan, kun uudistusta on perusteltu varusmiesten motivoinnin paranemisella.

Hyvää mielestäni valiokunnan mietinnössä on varusmieskoulutuksesta mahdollisesti saatavien lisäpisteiden tai opintoviikkojen huomioon ottamisen muuttaminen. Itse, kun kuulin ensi kertaa, että varusmieskoulutuksesta saisi lisäpisteitä tai opintoviikkoja, olin kyllä pudota suoraan tuolilta. Niin yllättävä esitys tämä oli. Myönnän kyllä sen, että tekninen osaaminen on armeijassa äärettömän tärkeää kehityksen myötä ja sitä kautta tulee monia palvelusektoreita armeijassa, jolloin joillakin opintosuunnilla varmaankin varusmiesaikaa voidaan käyttää hyväksi joko opintoviikkojen tai lisäpisteiden muodossa, mikäli ne eivät nyt tasa-arvoa sotke. Mutta mietinnössä on hyvä maininta siitä, että valintaperusteet ja aikaisempien opintojen hyväksilukeminen kuuluvat yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen omaan toimivaltaan. Näin tietysti on, ja jokainen oppilaitos, joka valitsee opiskelijoita, määrittelee tietenkin itse ne rajat ja vaatimukset, millaisia oppilaita voidaan ottaa opiskelemaan. Ei se voi niin lähteä, että joku erillinen taho yhtäkkiä sanoo, että kaikki meidän koulutuksemme kelpaa kaikkiin oppilaitoksiin lisäpisteiksi.

Toinen hyvä asia, joka mietinnössä on, on valiokunnan suhtautuminen valmiusjoukkojen järjestämiseen, ja se johtikin lakimuutokseen. Kun valmiusjoukkoja aikoinaan järjestettiin, meille kansanedustajille luvattiin, että valmiusjoukkoihin meno tapahtuu varusmiehen oman vapaaehtoisuuden pohjalta. Jossakin vaiheessa tämä asia on unohtunut, vai onko se tahallaan unohdettu? En tiedä, millä tasolla, mutta tässäkin talossa on kuulunut mainintoja, että jokaiselle varusmiehelle annetaan valmiusjoukkokoulutus. Tämä on kyllä eri kanta kuin se, millä meille perusteltiin valmiusjoukkojen perustamista. Tähän kiinnitti huomiota perustuslakivaliokunta, ja nyt minun mielestäni homma on hyvin hanskassa ja mietinnössä ja lakiehdotuksessakin mainitaan yksiselitteisesti, että ainoastaan vapaaehtoinen voidaan ottaa kansainväliseen valmiusjoukkokoulutukseen. Se on kokonaan eri asia, jos Puolustusvoimat koulutusohjelmassaan antaa muillekin valmiusjoukkotyyppistä koulutusta, joka ei kuitenkaan velvoittaisi varusmiestä osallistumaan varsinaiseen valmiusjoukkotyöhön. Se on ihan eri asia.

Kaiken kaikkiaan tämän asevelvollisuuslain historian ja eduskuntakäsittelyn pohjalta on minun mielestäni vedettävissä sellainen välttämätön johtopäätös, että eduskunnan kontrolli on aina tarpeen Puolustusvoimien kehittämisessä.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Puolustusvaliokunta on kiinnittänyt hyvin tärkeään seikkaan huomiota eli siihen, että kun palvelusajat muuttuvat, myös päivärahajärjestelmä täytyy uudistaa. Peruste siihen on tietysti se, että nyt lyhimmän ja pisimmän palvelusajan ero tulee huomattavaksi, eli ajat vaihtelevat kuudesta kuukaudesta kahteentoista kuukauteen. On tärkeää, että se voidaan myös taloudellisissa etuuksissa ottaa huomioon. Olen iloinen siitä, että puolustusvaliokunta tukee ministeriössä olevaa kantaa tästä asiasta.

Ed. Puhjo esitti, että puolustusvaliokunta olisi omassa lausunnossaan ehdottanut päivärahojen laskemista. Näinhän ei ole, koska tällä hetkellä kahdeksan kuukauden palvelusaikaa suorittavat saavat 19 markan päivärahan, ja valiokunnan mietinnössä esitetään, että kuusi kuukautta palvelevilla pysyisi sama päiväraha. Eli lyhin palvelusaika lyhenee kaksi kuukautta ja päiväraha pysyy ehdotuksen mukaan ennallaan. On tärkeää kiinnittää motivaatiotekijöihin huomiota. Kun tätä uudistusta toimeenpannaan, ennen sitä tehdään tietysti päivärahoista myös päätös.

Koulutuskysymys, johon on valiokuntakin viitannut, on tietysti jo paljon monimutkaisempi asia. Siinä ovat oppilaitokset avainasemassa, miten varusmiespalveluksen sisältö voidaan ottaa opintosuorituksissa huomioon, ja on oppilaitosten vastuulla, onko tämä mahdollista vai ei.

Ed. K e k k o n e n : Rouva puhemies! Harvoin on niin pitkää puheenvuoroa käytetty kuin ed. Puhjo väärillä tiedoilla.

Olin aikeissa päivärahakysymyksestä jatkaa vähän siitä, mihin ministeri Taina jäi. Siis päiväraha on 19 markkaa, ja sillä logiikalla päiväraha nyt nousee, että vaikka palvelusaika lyhenee, päiväraha pysyy 19 markassa. Siis siitä huolimatta, että palvellaan vähemmän aikaa, ed. Puhjo, saadaan yhtä paljon kuin aikaisemmin, jolloin palveltiin pidempi aika. (Ed. Lamminen: Vääntäkää rautalangasta se!) — Minä sen takia haluaisin tätä vääntää rautalangasta, kun se logiikka, millä

puolustusvaliokunta tähän asiaan lähti, oli se, että motivaatiota hoidetaan päivärahoilla. Eli mitä pitempään ollaan, sitä enemmän maksetaan.

Arvoisa rouva puhemies! Itse olen hiukan epävarma vieläkin tästä motivaatiotavasta, mutta toisaalta, kun tätä asiaa pohdittiin ja mietittiin, niin oikein parempiakaan motivaation lisäämiskeinoja ei ollut kuin raha, ja se teki asian tavattoman vaikeaksi. Mutta näin tässä nyt on tehty, että puoli vuotta palveleva saa vähimmän summan, yhdeksän kuukautta palveleva saa vähän enemmän ja kaksitoista kuukautta palveleva saa kaikkein eniten. Mutta eihän sekään tavattoman paljon ole vielä tietenkään.

Kun motivaatiokysymystä valiokunnassa pohdittiin, siellä pinnan alla kyti ajatus, onko maanpuolustus sellaista hommaa, jossa motivaatiota ratkotaan rahalla. Jos me isänmaan historiaa ajattelemme, nämähän eivät ole olleet rahakysymyksiä koskaan, vaan ne ovat lähteneet jostain aivan muusta.

Seuraava motivaatioasia, jossa siis kovaa ajatustyötä tehtiin — ei ehkä niinkään äänekkäästi, mutta havaitsin valiokunnan tunnelmissa hyvin vakavan pohjavireen — oli juuri se, mikä merkitys sotaväellä on siviiliopinnoille. Siinä suhteessa aivan välittömästi näimme jo ennen asiantuntijakuulemisia, että tästä tulee hyvin vakava pulma tasa-arvon näkökulmasta, koska nämä ratkaisut tulisivat suosimaan poikia siitä huolimatta, että naisetkin nyt pääsevät armeijaan. Mutta kun me otamme elävän elämän eteemme, näemme, että pojathan kuitenkin se suurin joukko on, joka armeijan käy, ja tyttöjä on pieni vähemmistö.

Jos siis näin epätasa-arvoisesta asetelmasta ruvettaisiin jakamaan jyviin ja akanoihin ihmisiä sen suhteen, minne he menevät opiskelemaan, siitä epäilemättä syntyy perustuslaillisuuteen vivahtava ongelma. Mutta tämä nyt on ratkaistu näin eli suhtauduttu hyvin pidättyvästi opintoviikkoasiaan. Vallankin kun tiedämme, että nimenomaan tiedekorkeakouluilla Suomessa on oma ehdoton autonomiansa, jota ei ulkopuolisten pidä mennä sorkkimaan, lopputulos jäi itse asiassa aika pieneksi siviilikoulutuksen puolella motivaation lisäämisessä.

Mutta sitten kun tullaan siihen pulmaan, jossa nuoret miehet ja naiset miettivät, haluavatko he olla kuusi, yhdeksän vai kaksitoista kuukautta, tullaan tietysti siihen tilanteeseen, minkälainen on se tyyppi, joka haluaa palvella pitempään kuin minimin. Sen tyypin valikoitumisessa minusta raha ei voi olla ratkaisu, ei iso eikä pieni, mutta pelko voi olla se, että kahdentoista kuukauden palvelukseen pyrkivät muodostavat sellaisen joukon, joka jotenkin erityisesti tykkää pyssyhommista.

Jos ajattelemme suomalaisen reservinupseerin historiaa, niin meillähän on hyvin voimakas perinne siitä, että reservinupseerit ovat hyvin sivistyneitä ihmisiä, jotka ovat tehneet velvollisuutensa siitä sen suuremmin nauttimatta. Se perinne ansaitsisi elää ja jatkua, jos ajattelemme reservinupseerien roolia itsenäisyyden historiassa ja eritoten viime sotien aikana. Se sivistyneen reservinupseerin perinne todellakin ansaitsisi pitää kunniassa ja sen ansaitsisi jatkuvan. Tässä suhteessa kun kuuntelin ed. Puhjon puhetta, en oikein tähän sivistysihanteeseen löytänyt minkäänlaista yhtymäkohtaa hänen puheenvuorossaan.

Mutta kaiken kaikkiaan olen tästä mietinnöstä sitä mieltä, että se oli sellainen, mikä voitiin valiokunnassa saada aikaan. Arvo sinänsä on se, että mietintö muodostui yksimieliseksi. Mutta yhä edelleen minulla on lievät dubioni niin rahapuoleen kuin opintopuoleenkin. Jatkaakseni vielä totean sen verran, että mietintö oli paras mahdollinen, mikä siitä valiokunnasta oli aikaansaatavissa.

Ed. L i n d q v i s t : Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta sisältää varsin suuria uudistuksia. Uudet palvelusajat varusmiespalveluksessa, johon sisältyy paljon mahdollisuuksia koulutuksen tehostamiseksi, tehostavat myös johtajakoulusta. Uudessa järjestelmässä varusmiesjohtajat saavat noin puolen vuoden johtamisharjoittelun oman sodanajan miehistönsä kanssa. Varusmiesjohtajat ottavat vastaan alokkaaksi tulevan miehistönsä, kouluttavat sen ja kotiutuvat yhdessä sen kanssa. Koulutettava sodanajan yksikkö pysyy kiinteänä joukkona koko kuuden kuukauden koulutusjakson ajan, ja johtajat ja miehistö sijoitetaan yhdessä valmiina joukkona sodanajan organisaatioon. Tätä mielestäni voitaneen pitää hyvänä uudistuksena yhteishengen kannalta.

Kuitenkin, kuten valiokunta edellyttää, pidän tärkeänä, että uusien palvelusaikojen toimivuutta seurataan ja annetaan mahdollisten ongelmien ilmetessä tarvittavat korjausehdotukset eduskunnalle. Monethan ovat kokeneet myös uhkana näin suuret palvelusaikojen eroavaisuudet.

Esitys selkiyttää myös valmiusjoukkojen koulutusta ja valmiusjoukkoon hakeutumista. Niiltä osin puolustusvaliokunta onkin kirjoittanut lain

3 a §:n 2 momenttiin perustuslakivaliokunnan edellyttämän nimenomaisen kohdan asevelvollisten valmiusjoukkoon hakeutumisen vapaaehtoisuudesta.

Haluan myös todeta, että tämä on varsin hyvässä yhteisymmärryksessä niin opposition kuin hallituksenkin osalta valiokunnassa käsitelty.

Ed. K o r k e a o j a : Arvoisa puhemies! Kuten ed. Kekkosella minullakin on omat dubioni tämän esityksen suhteen koskien myös koulutusaikojen porrastusta. Suomalainen asevelvollinen armeija ja asevelvollisuusjärjestelmä on toiminut sillä tavalla, että on voitu sanoa, että osallistuminen isänmaan puolustukseen tai puolustuksen harjoitteluun, valmistautuminen, on ollut koko kansan asia. Yhdyn mielelläni ilmaisuun, jota ed. Kekkonen käytti sivistyneestä reservinupseeristosta. Liittäisin tähän myös sen, että ehkä erityisesti aliupseeristo ja se joukko, jota on ryhmänjohtajiksi koulutettu, on edustanut tämän yhteiskunnan parhaimmistoa ja toisaalta sitten myös tällaista, sanotaanko, Suomen kansan tavallista miesjoukkoa, sen jollakin tavalla ajattelutapojen keskiarvoa.

Suurin epäilykseni kohdistuu siihen, että tämä suuri ero, joka nyt syntyy 6+12-järjestelmässä, johtaa siihen, että johtajiksi valikoituvat henkilöt eivät enää olekaan tätä suomalaisen yhteiskunnan parhaimmistoa ja, sanotaanko, kansanarmeijan rungoksi sopivia henkilöitä, vaan koulutukseen saattaa hakeutua entistä enemmän niin sanottua rambohenkistä joukkoa. Jos näin kävisi, merkitsisi se erittäin suurta ja kielteistä muutosta armeijan rakenteeseen.

Toivon, että Puolustusvoimat, kun tämä tultaneen nyt hyväksymään, tulee kiinnittämään tähän puoleen suurta huomiota ja seuraa ja tarkkailee sitä, että tällaista kielteistä valikoitumista ei pääse tapahtumaan. Jotta näin ei pääse tapahtumaan, edellyttää se, kuten perustuslakivaliokuntakin edellytti, tietyn kompensaation antamista pitempään palvelevien joukolle.

Toisaalta perustuslakivaliokunta näki, että tasa-arvokysymykset estävät hyvin pitkälle koulutukseen liittyvien erityispisteiden antamisen, joten kompensaation keskeiseksi osaksi jää raha. Mutta luulen, niin kuin ed. Kekkonenkin totesi, että raha ei tätä ratkaise, vaan oleellisimmaksi asiaksi muodostuu se, tuleeko koulutuksen sisältö sellaiseksi, että se sinänsä kiinnostaa nuoria miehiä ja tietysti vähemmässä määrin myös naisia. Toivon, että tähän asiaan kiinnitetään riittävästi huomiota.

Mitä tulee valmiusjoukkokysymykseen, kuten perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja ed. Itälä totesi, valiokunnassa jouduimme asiasta äänestämään, mutta niin kuin hän jo totesi, jälkeenpäin käyty keskustelu osoitti, että todellista erimielisyyttä asian suhteen valiokunnassa ei esiintynyt. Molemmat kannat, jotka olivat äänestyksessä, tarkoittivat sitä, että nimenomaan sen koulutuksen, joka tähtää varsinaisen valmiusjoukon muodostamiseen, pitää olla vapaaehtoista ja se tulee, niin kuin puolustusvaliokunta on asian toteuttanut, säätää laissa vapaaehtoiseksi.

Sen sijaan mitä tulee yleiseen koulutuksen kehittämiseen, katsottiin, että sellaisen aineksen tuominen, jossa on kansainvälisyyttä ja tämäntapaisia aineksia, ei missään tapauksessa ole hallitusmuodon 75 §:n vastaista. Mutta kansainväliseen valmiusjoukkoon tähtäävä koulutus nimenomaan ottaen huomioon hallitusmuodon 75 § tulisi säätää vapaaehtoiseksi, jotta tavallinen lainsäätämisjärjestys olisi perusteltu.

Opetusministeri H e i n o n e n : Arvoisa puhemies! Haluaisin vain kommentoida sitä asiaa, että hyvin monessa puheenvuorossa on viitattu siihen, miten varusmieskoulutusta luetaan hyväksi myöhemmässä koulutusvaiheessa ja yleensä koulutusjärjestelmän puitteissa. Kaksi näkökohtaa haluaisin keskustelussa vahvasti tuoda esille.

Ensimmäinen on se, jonka muun muassa valiokunnan puheenjohtaja ed. Kalevi Lamminen puheenvuorossaan totesikin, että ratkaisu siitä, miten varusmieskoulutusta mahdollisesti hyväksi luetaan, on puhtaasti yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen itsenäisessä päätösvallassa. Siinä mielessä mitään automaattisia kaavoja sen suhteen, paljonko hyväksi luetaan, on täysin mahdoton luoda. Se riippuu tietysti varusmieskoulutuksen antamista valmiuksista ja toisaalta siitä, miten näiden nähdään soveltuvan myöhempään koulutukseen.

Toinen näkökulma on se, että koulutusjärjestelmän osalta ollaan menossa entistä enemmän siihen tilanteeseen, jossa kaikki edeltävä elämänkokemus käydään läpi ja tarkastellaan siinä mielessä, voidaanko sitä lukea hyväksi koulutuksessa. Tässä suhteessa ehkä kysymys miesten ja naisten tasa-arvosta hyväksilukemisessa tulee hieman toisenlaiseen valoon. Tässä suhteessa varusmieskoulutus ei ole mikään ainoa mahdollinen hyväksiluettava asia, vaan kysymys on todella kaiken elämänkokemuksen läpi katsomisesta ja mahdollisesta hyväksilukemisesta.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Suomalaisen varusmiehen palvelumotivaatio on varsin huono tänä päivänä riippuen tietysti vähän palvelupaikasta ja olosuhteista. Kun näin sanoo, tietysti pitäisi pystyä sanomaan jotakin myös siitä, miksi näin on. Sitä en varmuudella tiedä enkä sinnepäinkään, mutta hiukan minulla on sellaisia olettamuksia, että varusmiehet eivät oikein tällä hetkellä miellä armeijan koulutusjärjestelmää motivoivaksi. Siellä tehdään paljon sellaista, mitä he eivät tietyllä tavalla katso tarpeelliseksi. Siellä on sitten taas paljon sellaistakin aikaa, ettei ole yhtään mitään tekemistä jne.

Toisin sanoen yksi tärkeä motivaation nostamisen keino on tietysti tarkkaan suunnitella palvelusysteemit, ja ehkä se tässä tapauksessa kuuden kuukauden varusmiehillä saattaa olla helpompaakin. Siihen voidaan pyrkiä saamaan aika paljon koulutuksellista ja motivoivaa työskentelyä. Aika sitten näyttää, mutta olen sitä mieltä, että kovin kaksinen motivaatio ei tällä kertaa ole.

Rouva puhemies! Oikeastaan sen takia tulin puhujakorokkeelle, että taannoin katselin televisiosta, kun samalla kertaa, kun puolustusvaliokunnan puheenjohtajaa ed. Lammistakin taidettiin haastatella, näytettiin myös, mikä on rahallinen tilanne muissa Pohjoismaissa. Varusmiesten päivärahat ja myös kotiuttamisraha olivat aivan eri luokkaa. Hieraisin moneen kertaan silmiäni enkä ollut uskoa, kuinka suuret erot Pohjoismaissa ovat, enkä tänä päivänä vielä ymmärrä sitä.

Meillä esimerkiksi kotiuttamisraha edellisen hallituksen aikana poistettiin kokonaisuudessaan. Se ei kovin suuri ollut, 300 markkaa, mutta ehkä se varusmiehelle, kun sieltä tuli, oli hyvinkin tärkeä. Jos kauniisti sanotaan, ei tarvinnut mennä heti isän ja äidin pussille tai toimeentuloluukulle, sai ottaa kunnon kännin omilla rahoillaan, kun sieltä kurimuksesta oli päässyt. Oli miten hyvänsä, 300 markkaa oli kuitenkin 300 markkaa. Se kuitenkin poistettiin, ja minä olen uskonut, että se on kaikissa Pohjoismaissa samoin, mutta ei, siellähän nämä rahat ovat aika suuret. Taisi olla toistatuhatta markkaa Suomen rahassa, ainakin joissakin maissa, mitä varusmies tultuaan armeijasta saa taskuunsa, ja myös päivärahat olivat ihan toista luokkaa.

Olen vähän hämmästellyt asiaa sikäli, jos ajattelee, vaikka tämä ei tietysti tähän asiaan kuulu, ja katselee pitkässä juoksussa ja historian saatossa Suomen Puolustusvoimia, mitä ne ovat pystyneet tekemään. Tanskalaiset ja norjalaiset ovat käsi lipassa katselleet, kun saksalaiset marssivat pohjoiseen, ja ruotsalaiset ovat olleet selkämme takana koko ikänsä, niin pitkään kuin historia muistaa. Ehkä tämä on nyt vähän liian ylevästi sanottua, mutta katsoisin, että Suomen Puolustusvoimien kunnia vaatisi sitä, että kunnialla asevelvollisuutensa suorittavat olisivat myös taloudellisesti samassa asemassa kuin muissa Pohjoismaissa. Toisin sanoen minä en ymmärrä tätä systeemiä lainkaan.

Valiokunnan mietinnöstä näkyy vaatimaton lakialoitteeni, jossa olen käsitellyt sitä asiaa, että armeijasta nykyisin viikonvaihteessa potkaistaan alokkaat ulos 19 markan päivärahalla. Saavatko he loma-aikana sitäkään, en muista nyt yhtäkkiä sitä asiaa, mutta miten 19 markalla joku varusmies pärjäilee? Kun varuskunnasta ulos työntäminen on kuitenkin tarkoitettu valtion varojen säästämiseksi, se tietyllä tavalla otetaan varusmiehen pussista pois. Hänen täytyy mennä joka tapauksessa kotiinsa syömään, ehkä köyhäänkin kotiinsa, jossa saattaa olla työttömyyttä ja köyhyyttä. Armeija säästää sillä tavalla, että työntää sunnuntain seuduksi pois varuskunnasta. Sen vuoksi olen sitä mieltä, että pitäisi maksaa kaksinkertainen päiväraha niiltä päiviltä, jolloin varusmies on tietyllä tavalla ohjattuna varuskunnan ulkopuolelle eikä saa sieltä ruokaa eikä mitään.

Joka tapauksessa ja ottamatta nyt sen enempää kantaa uuteen järjestelmään, jota tehdään, sanoisin, että vaikkei nyt rahalla motivaatiota ostetakaan, suomalaisen varusmiehen taloudelliset edut ovat heikossa jamassa. Se on nähtävissä ihan siitä, miten muualla on, ja sen vuoksi johan nyt on kumma, ettemme pysty maksamaan samaa kuin jokin Tanska, Norja ja Ruotsikin varusmiehille, jotka velvollisuuttaan uskollisesti suorittavat ja työnsä tekevät. Kehottaisin selvittelemään tätä asiaa vähän taloudelliseltakin puolelta. Ehkä sekin vähän motivaatiota auttaisi sen muun, kuten koulutuksen kiinteyttämisen, lisäksi.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen heitti moniakin asioita kommenttina puheenvuorooni, sellaisiakin, joista minä en edes puhunut. En ymmärtänyt hänen ajatuksenjuoksuaan, jos hän haluaisi toimivia Puolustusvoimia maahan. Jokaisessa maassahan puolustusvoimat tarvitaan.

Hän perusteli, että päivärahoja korottamalla motivoidaan. Nyt käy niin, että vain puolta varusmiehistä sitten motivoidaan, koska vain puolet saavat korotettua päivärahaa. Toista puolta,

jolle ei koroteta, ei siis pyritä motivoimaan. Arvostuksesta puhuessaan hän viittasi siihen, että nämä asiat historiassa eivät ole olleet päivärahakysymyksiä, että Pitäisikö nämä talkoilla hoitaa? En voi ymmärtää tällaista ajattelua. Tämähän johtaa sellaiseen, että kaikista koulutettaisiin erikoisosaajia tai johtajia, mutta kyllähän toimivat Puolustusvoimat tarvitsee myös miehistöä. En voi millään käsittää sitä, että osa johtaa ja komentaa ja sitten nämä tarkoituksella motivoitumattomat katselevat vierestä eivätkä toimi. Miten olisi viime kahinoissa käynytkään? Mikä se sellainen armeija on?

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kyllä kai nyt noin yleisellä tasolla voi sanoa, että meidän viime sotamme hoidettiin talkoilla. Ei siellä asioita ratkaistu päivärahoilla. Jos olen oikein ymmärtänyt, niin hyökkäys- kuin erityisesti perääntymisvaiheen aikana päivärahoja ei ehditty kuljettaa mukana sinne, missä pojat oikeasti taistelivat. Se ed. Puhjolle talkoista. Ymmärtääkseni olemme ed. Puhjon kanssa samaa mieltä siitä, että sotaväki on olemassa juuri niitä tilanteita varten, joista mainitsin.

Minusta opetusministeri Heinosen puheenvuoro koko elämän kattavasta opiskelusta, jos hänet oikein ymmärsin, oli hyvin selventävä keskustelussa, jota me nyt olemme käyneet, myös tasa-arvomielessä, siis miehen ja naisen tasa-arvon kannalta. Häntä oikeastaan haluaisin kiittää tästä puheenvuorosta, ellei hän olisi juuri hetki sitten täältä poistunut.

Ed. Aittoniemi, minulla on se käsitys, että motivaatio tällä hetkellä varuskunnissa on paljon parempi kuin se oli joskus aikaisemmin. Kun tästä asiasta on keskusteltu muun muassa Puolustusvoimain edustajien kanssa, he pitävät motivaatiota aivan erinomaisen hyvänä. Heidän ajatuksensa on ollut varsinkin tätä uudistusta tehtäessä koko ajan se, että nyt pyritään palveluksen osuutta sotaväessäolonajasta lisäämään 68:sta 75 prosenttiin, ja he panevat yhtäläisyysmerkit tämän lisäyksen ja motivaation välille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Hallituksen esitys Euroopan poliisivirastosta tehdyn yleissopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi tullilain 26 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 136/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 28/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

17) Hallituksen esitys laiksi poliisin henkilörekistereistä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 133/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 30/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 18, kyselytunti huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 19.00.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen